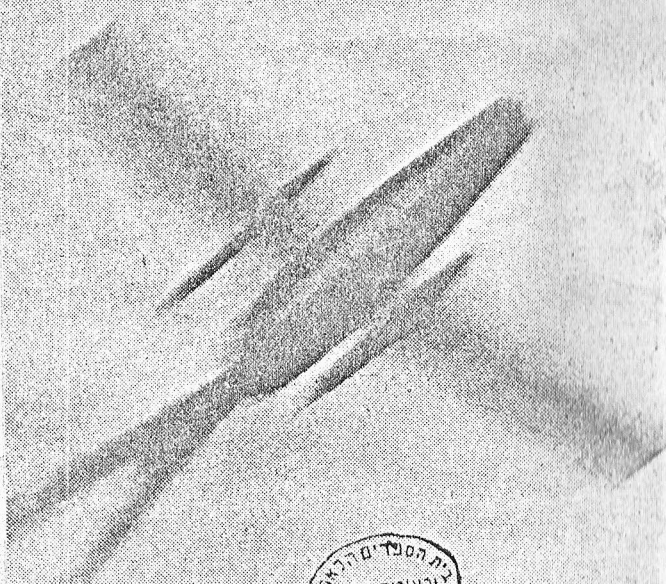

צ'קלון

74

בית הספרים החדש
והאוניברסיטה
ירושלים

צבא הגנה לישראל
הוצאת "מערכות"

צק לון

לקט תרגומים

תוכן הענינים

5	לחמה פסיכולוגית ריצרד ה. ס. קרוסמן
21	הפעלת כוחות מיוחדים קול' ג'ו. האקאט
42	חיילי המלכה מרוין ג'ונס
49	אחריותם של קציני-מטה בצבא הגרמני לויט-גנ. פרידריך הוסבך
54	שטוף את הרכסים — וניצחת! מיור ג'ראלד מ. אבריל
61	שלילת דרך מיור מ. ל. פרוסטויס
67	לחמה אורית וקליעים מונהגים לויט-קול. קלמל
71	מדף-ספרים

מערכות

הוצאת

בפתח הצקלון

בתקופתנו הולך וגדל משקלו של הגורם הצבאי בחיי העמים וביחסים ביניהם. בצד תהליך שכלולה של הטכניקה הצבאית והתמוררות בתורות טקטיות ואופרטיביות בולטת גם ההתפתחות בלימוד מדעי המלחמה, — וכן גוברת והולכת התענינותם של אנשי-צבא במתרחש בצבאות השונים, ארגונים, אורחות-פעלם, ובעיותיהם. בעקבות כל אלה קמו ונתפתחו ספרות ועיתונות צבאיות מסועפות ברחבי העולם.

לקהל הרחב של קציני צה"ל וחייליו, על אנשי-המלואים שבהם, ישנה עד כה, מחמת קשיי לשון בעיקר, רק גישה מוגבלת בלבד אל שלל החומר הצבאי המתפרסם בדפוס בכל אתר ואתר.

תעודת ה"צקלון" תהיה להמציא לצה"ל ולמילואיו מבחר מרוכז של תרגומי מאמרים מתוך העתונות הצבאית העולמית, תוך שאיפה להציג בפניהם את אופקי המחשבה הצבאית בימינו. כן יביא ה"צקלון" ציונים לספרים בעלי חשיבות צבאית, המתפרסמים בלשונות שונות. יתכן כי מפעם-לפעם אף יתפרסמו ב"צקלון" פרקים נבחרים מתוך ספר חדש.

המגמה בעריכת ה"צקלון" בכללו תשאף לסינתזה בין החומר הדרוש לקצינים מפקדי דרגים נמוכים של יחידות לוחמות ולסמלים השואפים להגיע להתפתחות צבאית הולמת. — לבין זה הרצוי לקצינים הפועלים בתפקידים גבוהים יותר, וכן לקציני-המטה.

תכנון וצורתו של ה"צקלון" לא נועדו להיות נוקשים, והם ניתנים לשינוי והרחבה. המערכת תקדם בברכה כל הערות והצעות לשיפורם.

מערכת "מערכות"

PA 2614
355.05:Y355

התמונה על גבי המעטפה :
ממבשרי העתיד — קליע-מונחג במועופו
(עיין במאמר "להמה אוירית וקליעים מונהגים")

לחמה פסיכולוגית

הרצאה של ריצ'רד ה. ס. קרוסמן, חבר הפרלמנט, בפני חברי החברה המלכותית של השירותים-המוזונים המאוחדים, לונדון, י"ר: סיר רוברט ברוס לוקהרט*

חוששני שסיר רוברט (בהציגו אותי בפניכם) הפריז בהערכתו הייתי חבר מטה רב-ממדים בפקודו העליון של אותו סיר רוברט. אח"כ עברתי ליחידה אנגלו-אמריקאית ללחמה פסיכולוגית; תחילה במפקדת כוחות-הברית בצפון-אפריקה ולאחר מכן במפקדה העליונה של חיל-המשלוח של כוחות-הברית. היה זה צוות אנשים מוכשר ביותר וחושבני, כי ביכלתי לטעון למצער טענה אחת — שבמשך כמעט שש השנים שעבדנו ביחד שגינו כל שגיאה אפשרית. מאידך גיסא, למדנו לקח רב משגיאות אלה.

חוששני, שמא הנסיון רב-הערך והמסקנות שהסקנו בזמן המלחמה ומיד לאחריה, נשכחו מלב אלה, המחדשים כיום, בנסיבות שונות, את הלחמה הפסיכר-לוגית. לכן הדבר המועיל ביותר, לדעתי, הוא לנתח את אשר בנינו וניסינו לעשות בעת-המלחמה, ולנסות להעריך את מידת הצלחתנו. שלושה שלבים עברנו בעת המלחמה: ראשית — שלב-ההגנה, כשלא יכולנו לומר דבר לגרמנים מלבד זה, שאין בדעתנו להכנע; שנית — שלב ההתקפה, בהיות לנו כוח צבאי מספיק, שהוסיף משקל לדברנו; ושלישית, שלב-הכיבוש, בו נגמר התפקיד המלחמתי ועם תחילת התפקיד הפוליטי של קטיף פירות-המלחמה, במידה שבכלל הוסמכנו לקטפם. אולם טרם אדון בשלושת השלבים האלה, הבה ואנסה להגדיר את מטרת הלחמה-הפסיכולוגית, את אמצעיה ויחסה למיני-נשק אחרים.

מטרות הלחמה הפסיכולוגית.

את מטרת הלחמה הפסיכולוגית רואה אני בביצוע פעולות מסוימות כלפי האויב: ראשית, לחבל בו מבחינה מוסרית; שנית, אם ניתן להתבטא כך, להפשיטו מתורתיו שהקנו לו ולחתור תחת אמונתו בתורה הטוטליטרית שניתנה סגן קבוע של מיניסטר החוץ הבריטי 45-1941, ומנהל כללי של הלחמה המוינית הבריטית. מחבר הספר: "מוכרונותיו של סוכן בריטי", וספרים אחרים.

מחברים ומקורות

(הערות והארות לקורא)

"לחמה פסיכולוגית", מאת ר.ה.ס. קרוסמן.

המחבר חבר הפרלמנט הבריטי מטעם העבודה, משמש סגן-עורך של השבועון הבריטי הנווד "המדינאי-החדש והאומה" ("New-Stateman and Nation") מאז 1938. בשנות המלחמה, החל מ-1943, השתייך למפקדה הראשית של צבא-בעלות-הברית באלג'יר, כסגן-מנהל של ענפי הלחמה-הפסיכולוגית; ואח"כ הועבר באותו תפקיד למפקדה העליונה של בעלות-הברית במערב אירופה. ב-1946 נתמנה חבר לוועדת החקירה האנגלו-אמריקנית לא"י. פרסם את הספר "שליחות א"יית". מאז — פרזיוני מובהק.

החומר המתפרסם בגליון זה מובא לפי "ג'ורנל החברה המלכותית של השירותים-הלוחמים המאוחדים" בלונדון (Journal of the Royal United Services Institution) "הפעלת כוחות-מיוחדים", — מאת קולונל ג' ו. האקאט.

המחבר, קצין-פרשים בריטי, (שאינו להחליפו במפקד משטרת ת"א לשעבר), שירת בא"י בחיל-הספר לעבר-הירדן לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, והיה אח"כ קשור במבצעים מיוחדים במדבר המערבי. אף בזירת איטליה, בצרפת ובגרמניה עסק אח"כ על-פירוב בהפעלת כוחות-מיוחדים. השתתף במבצעי-הנפל האוירי בארנהיים שבהולנד, בספטמבר 1944, ועל פעולתו בה, זכה בשני אותות-הצטיינות גבוהים, נפל בשבי הגרמנים. ברח מן השבי ושיתף פעולה עם המחתרת ההולנדית.

גם חומר זה מהווה תקציר הרצאה בפני "החברה המלכותית של השירותים-הלוחמים המאוחדים" בלונדון, ונתפרסם בג'ורנל שלה.

"חילי המלכה" מאת מריון גינס.

המחבר, עיתונאי המשתתף בקביעות בשבועון "המדינאי-החדש והאומה" האנגלי (שמתוכו לקוח המאמר הג"ל), שירת כקצין בצבא הבריטי במלחמת-העולם השנייה. המאמר עצמו — רב העניין שבו, זאת, בגלל ההודמנות שהוא נותן להצין, דרך אשנב "לארשמי", אל תוך מבנהו והויז של צבא זר, לא-קטן ולא דלינסיון, אשר ודאי שגם מנסיונו יש ללמוד לא-מעט. מגמת המאמר הנה לבקר את קצב הגידול (המופרז לדעת המחבר) אשר הוטל על צבא-בריטניה בעטין של החלטות ועידת-ליסבון של "נאטו" (פברואר 1952). אולם הלך המאלף, מהיי צבא הנתון במסגרת שירות-חובה דו-שנתי, ועם זה עומד בפני תביעות לגידול מזורה, אינו קשור דוקא בהערכה מדינית זו או אחרת. "חילי-המלכה" הוא הכינוי העממי המקובל לחיילים הבריטיים בימי ויקטוריה, ע"ה.

"אחריותם של קציני-מטה בצבא הגרמני" מאת פ. הוטנך

המחבר, לויט-גנרל לשעבר בצבא הגרמני, הוא גם בעל הספר "חיל-הרגלים במסע-המלחמה במזרח 42-1941". המאמר לקוח מתוך הירחון "כתב-העת הצבאי הכללי השביערי" (ALLGEMEINE SCHWEIZERISCHE MILITÄER-ZEITSCHRIFT).

"שמוץ רכסים — וניצחת!" מאת מיור ג'רד פ. אבריל.

המחבר שירת בקוריאה בביכוייה הראשונה של "צבא-הצ"י" ("מארינס") האמריקאי. המאמר לקוח מתוך הירחון האמריקאי "כוחות הקרב" (COMBAT FORCES) "לחמה-אווירית — וקליעים-מזנהגים" מאת לויט-קול. קלט.

המחבר, נהו, קצין בחיל-האויר הצרפתי. המאמר לקוח מתוך הירחון הצרפתי "השקפת ההגנה הלאומית" (REVUE DE DEFENSE NATIONALE).

לו, ושלישית — להתחיל בתהליך של החדרת משנתנו אנו, אלה הם שלושת השלבים של מערכת לחמה פסיכולוגית מוצלחת נגד האויב. כמובן, מעבר לקווי האויב נמצא לא רק האויב עצמו — כננתי בזאת ליריב הרוחני למאמציכם להפיל את ממשלתו — אף ידידים מצויים שם, האנוסים לשרתו. תפקידיכם לגביהם הוא לעודד את רוחם מחדש, הנכם רשאים להנית, כי הנם לצדכם, לכן, ראשית עליכם לדאוג כי יישארו לצדכם, ושנית — וזה עשוי להפחיתכם — עליכם להחזיקם במצב סטטי. אין זה מתפקידה של הלחמה הפסיכולוגית לארגנם להתנגדות; זהו תפקידם של מבצעי-חבלה אחרים. תפקידה של הלחמה הפסיכר-לוגית הוא להחזיקם באפס-מעשה עד בוא הזמן שבו פעילותם עשויה להועיל לנו ולא להיות התאבדות מצדם.

הטעות במושג הלחמה הפסיכולוגית ה"מבצעת"

דבר זה מביאני לנקודה אשר ברצוני להדגישה. בעת המלחמה האחרונה נתחדש המונח "תעמולה מבצעית", שפירושו, תעמולה המיועדת להניע אנשים לביצוע פעולות מסוימות. לדעתי היה זה ביטוי בלתי מוצדק. אין קיים דבר כלחמה פסיכולוגית מבצעית.

את המבצעים יש למסור לחילות האחראיים להם. אם קיים טשטוש תחומים בין הלחמה הפסיכולוגית לבין המבצעים, או אם הלחמה הפסיכולוגית פועלת מתוך ההנחה כי היא עוסקת במשימות מבצעיות — הרי צפויות לה צרות רציניות ביותר.

זכורני היטב, למשל, שאחת ההצלחות המוקדמות של הלחמה הפוליטית (אם נשתמש בבוטוי הבריטי הנכון ל"לחמה פסיכולוגית", שהנה פרי אמצאה אמריקאית) היתה בבחינת שואה. כמעט בהיסח-דעת החל שירות-השידור הבריטי ב-1941 במערכת "וי" האות "V" כסמל לנצחון ("ויקטוריה") — והדבר פשט כדליקה מתפרצת ביבשת אירופה הנושאת את עיניה לחוית שניה. המערכה הצליחה כל-כך, עד שהיא יצרה באירופה המערבית רושם כי הפלישה הנכספת ממשמשת ובאה. היא עוררה תקוות-שוא בקרב ידידינו, הניעתם למעשי הסתכנות אשר שילמו בגללם את המחיר. חושבני, כי דוקא אותה מערכת "V" שהחלה כמעט בדרך מקרה, היא ששכנעתנו, כי הלחמה הפסיכולוגית עשויה להזיק יותר מאשר להועיל, כל עוד אין היא מתואמת בדיוק גמרץ לפעילות צבאית ודיפלומטית. על כן חייב הלוחם הפסיכולוגי לראות את עצמו חלק מן הארגון הצבאי, וכל מעשיו חייבים להשתלב באופן המדויק ביותר באסטרטגיה הכללית של המלחמה. לרוע המזל, נוהגים בדרך כלל החיילים, הטייסים ואנשי חיל-הים, לבקש את עזרתה של הלחמה הפסיכולוגית, כשהם נתונים במצב קריטי וללא מוצא. זכורני כי כל עת שנמצאו החילות השונים במיצר, היו הם

מטלפנים לגוף המנהל את הלחמה הפוליטית ושואלים: "היש בידכם לעזור לנו?" החמור במשגים של הלוחם הפסיכולוגי, הוא לרמוז שיש לו תחליף מסתורי לפעולה צבאית, ומוצא מקשיים צבאיים. אם הלוחם הפסיכולוגי "מוכר את סחורתו" בדרך זו, הריהו מכשיל את מקצועו, הואיל והלחמה הפסיכולוגית אינה מהוה כלי-נשק בפני עצמה ואין היא מוכשרת לחולל נסים. היא עשויה להצליח רק במידה והיא ממלאת תפקיד תלוצי, במסגרת מדיניות המוגדרת בבהירות ובאם היא מתאמת את פעולותיה למבצעים קיימים, בין אם מבצעים אלה הם של משרד-החוץ, או של ראשי-המטות. כך, שעליה להישאר כפופה למדיניותו של משרד-החוץ ולאסטרטגיה הצבאית.

עד כאן על מטרותיה ותחומיה של הלחמה הפסיכולוגית.

אמצעי הלחמה הפסיכולוגית

עתה ברצוני לומר מלים מספר על אמצעיה של הלחמה הפסיכולוגית, בלי להיכנס לפרטי-הפרטים של הנושא. קיימים שני אמצעים עיקריים, בהם משתמשים בלחמה זו מעבר לקוי האויב: האחד הוא הכרוז והשני הוא הרדיו. קיימות פעילויות רבות קטנות נוספות, אולם בעיקר יש לדבר על תעמולת הכרוזים והרדיו, ואזי יש לחלקה ל"לבנה" "שחורה" ולגוני האפור השונים.

התעמולה ה"לבנה" וה"שחורה"

בדברי על תעמולה "לבנה" כננתי לפעילות הנתמכת בגלוי ע"י הממשלה, והמודה בעצם היותה בריטית. שירות-השידור הבריטי הנו פעילות-רדיו "לבנה", ורשיון המעבר-החפשי שהוטל על קוי הגרמנים בשעתו בחתימתו של הגנרל אייונה-אראז' היה אף הוא כרוז "לבן". לא היתה בזאת כל התחפשות; זה היה כרוז של היריב המשמיע את קולו לאיטלקים ולגרמנים. לעומת זה רדיו וכרוזים "שחורים" מקורם, הוא כביכול, אייגונים בלתי-חוקיים כלשהם בארץ האויב. או שהם מסוגי כרוזים, במ לא היתה מתגאה הממשלה הבריטית ביותר, ואין להכריז על מוצאם. אם, למשל, מגסים לשכנע את הגרמני, שאשתו נאנסת ע"י פועל זר בשעה שהוא נמצא בריחוק מקום — יש לבסח את הכרוז כך, שאיש לא יוכל לומר, שמוצאו מן הממשלה הבריטית. זהו כרוז "שחור".

כמו כן ישנם גונים מגונים שונים של "אפור". למשל, אפשר לנהל תחנת-שידור שאינה שחורה כל עיקר — שום גרמני לא יסכל עד כדי להאמין כי תחנה הפועלת בגלים בינוניים הנה תחנת-סתרים הפועלת בגרמניה — אך מאידך צריך שיהיה ברור כי אינה תחנה בריטית. באמצעות תחנה זו אפשר לומר דברים מסוימים אשר שום ממשלה בריטית לא היתה מקבלת את האחריות להם.

ברור כי בהרצאה זו אין ביכולתי לדבר על התעמולה השחורה וכן לא הרבה על „אפורה“ היות ולעולם לא עסקנו בה רשמית, אך רבים ידעו כמה מדובר. אם אזכיר את ה־"Soldatesender Cdais" (משדר החיילים מקלה"*) ועתון בצורת-כרוז לגיסות הגרמנים, שהוצגה בדיוק גמרץ בשתי מהדורות יום-יום, במשך כל מערכת-ניודמנדיה. לא היה זה עתון בריטי רשמי, היות ורצוי היה להשתמש בו לשם הטעיה אסטרטגית, — חייב היה להכיל אי-דיוקים מסוימים שלגביהם לא היתה הממשלה הבריטית רוצה לשאת באחריות.

בהעפתי מבט אחורה ובהעלותי זכרונות רבים על תפקידי, כל אשר אני יכול לומר עליו על התפקיד, אשר בו ידעה היטב יד שמאלי על פעולות הימין — בעוד שימיני (הלא הוא שירות-השידור הבריטי), לא ידעה דבר על פעולות שמאלי — הוא כי הפעולות למרות שמצאנון מלאות ענין ולמרות שהשקענו בהן מידת כשרון גדושה, ולמרות שבטוחים הננו כי אף שעשעו את אנשי הגאסטאפ — מסופקני, אם אמנם היו להן לפעולות התעמולה השחורה תוצאות התואמות במידה כלשהי את התעמולה הרגילה והישירה מהאויב לאויב. הריני להסביר את דברי כדלקמן: פירושה של הלחמה הפסיכולוגית הוא הטלת רצוננו על האויב.

אם ברצונך להטיל על האויב את הרצון הבריטי, או את הרצון האנגלר אמריקאי, או רצון-בעלי-הברית, כי אז חייב זה להיות רצונך, וכמוכן שהתעמולה השחורה אינה זהה עם רצונך אתה. לכן, למרות שהיא עשויה לחבל במידה מסוימת באויב מבחינה מוסרית, אין היא מכינה את הקרקע להכנעתו, והרי אחרי ככלות הכל, הלא זהו תפקידה העיקרי של התעמולה: להשפיע על האנשים שייכנעו ביתר רצון מאשר היו עושים זאת בנסיבות אחרות. לכן, אילו הייתי צריך שוב לעוץ עצה הייתי אומר: „השקע את מיטב כשרונותיך בתעמולה ה„לבנה“, ואל לך לסנות לגננים המשעשעים העדינים לאינסוף של סוגי התעמולה השחורה אם כי הנני גאלץ להודות, כי לחיילים היתה נטיה מורה אליה, כשנודע להם דבר-מה אודותיה.

תעמולה אסטרטגית וטקטית

החלוקה הנוספת של התעמולה הוא לתעמולה אסטרטגית וטקטית. כשמדובר בתעמולה אסטרטגית, כנחתי לתעמולה שהופצה ע"י שירות-השידור לעם האויב כולו, וכרוזים, שהוטלו למשל, ע"י חיל-האוויר בשעת הפצצות על הערים

* תחנת שידור „שחורה“ של בעלות הברית.

הגרמניות. רדיו וכרוזים טקטיים מיועדים לתעמולה המכוונת לקבוצה מסוימת: למשל, דיביזיה במיצר או חיל-מצב בכיתור, או קבוצה קטנה של אנשים בעלי רמה גבוהה בשירות הגאסטאפ.

מהבדלה זו מסתבר, כי הרדיו הוא מכשיר, שאינו מתאים ביותר לצרכים טקטיים, היות ואין אמצעים למנוע מלהאזין לשידורים אנשים שלא אליהם מתכוונים. אם רצוי, למשל, למסור לבטליון בקו-החזית, שהנו מגותק, בשעה שאין הדבר כן, אין אפשרות לעשות כן מבלי שאנשים אחרים ישמעו זאת. שאין הדבר כן, אין אפשרות לעשות כן מבלי שאנשים אחרים ישמעו זאת. היות וכך, אפשר לומר, בדרך ההכללה, שהרדיו הנו מכשיר התעמולה האסטרטגית ושימושו הטקטי מועט.

השידורים לקהל-שומעים מומחה

השימוש הטקטי היחיד של הרדיו מתבטא בהקמת תחנות זעירות „שחורות“ או „אפורות“ שהיו מכוונות לקהל-מומחים בעל רמה גבוהה והיה כה משעמם לכל קהל-שומעים אחר, שקק המומחים יכלו להאזין להם. אביא לדוגמא את התחנות האמריקאיות בקליפורניה שהיו מכוונות ליפן. כיון שלא היו ליפנים תחנות בגלים בינוניים בכלל, עלה רק בידי התורנים, שהיו מאזינים לשידורים אמריקנים לצרכי ראשי-המטות היפנים, לקלוט תחנות אלה. היה זה, איפוא, מבצע טקטי, היות והדבר היה מכוון רק לתורנים-הקולטים, ונרשם על-ידיהם. אם ברצונכם להפיץ שמועה בין הגנרלים, האדמירלים ומרשלים של חיל-האוויר, עליכם לכללה בדו"ח המצוין כסודי. להפצת שמועות אין לכם דבר המועיל מהבאתן לידיעת האנשים ה„גבוהים“; למחרת, בדברם אל משהו אחר אומרים הם, מבלי לציין את המקור: „אגב-אורחא — היודע אתה כך וכך?“ הם לא יאמרו אז, כי הדבר נמסר להם ע"י המאזינים-התורנים. נסיבות אלה מאפשרות התפשטות השמועה. נסיוננו הוכיח, כי האנשים המתאימים ביותר להפצת שמועות כאלה היו קציני-חילות בכירים.

שידורים מעין אלה מועילים ביותר בארץ טוטליטרית, שם אסורה ההאזנה במקלטים, ורשות לקרוא את הדו"חות המוקלטים של תחנות שידור האויב נחשבת בה לזכות גדולה ביותר. דו"ח-האזנה מודפס ומופץ בסודיות, יש בו משום תועלת גדולה להפצת שמועות מיוחדות, בהם מעונינים במיוחד.

כרוזים אסטרטגיים

הכרוז, לעומת זאת, הנו נשק טקטי בעיקר. במלחמה האחרונה בזכו הרבה ניר על כרוזים אסטרטגיים. ביקשנו מחיל-האוויר להצניח כרוזים בשעת הפצצותיהם, למרות שהללו לא חיבבו את המלאכה. הכרוזים הוטלו מגובה רב והתפזרו בשטח

האמת — אך לא האמת כולה

עתה עלי לומר לכם דבר משעמם ביותר, אך שעלה לממשלה הבריטית הון תועפות לגלותו, כך שכדאי וכדאי לחזור עליו. גילינו, לאחר ניסויים רבים בטכניקה של ד"ר גאבאזלס, שהאמת כדאית הנה, טעות גמורה עם אלה החושבים, כי התעמלן המזהיר הנו שקרו מקצועי. התעמלן המוצלח אומר את האמת, או את אותו חלק נבחר של האמת, הדרוש למטרות, ומוסר אותה בצורה כזאת, שהמקבל אינו חושב כלל, שתעמולה לפניו. אמנותו של התעמלן היא לא להיראות אף פעם כתעמלן אלא כאויב פשוט, כן ומכובד, שמעולם לא היה יורד לשפל התעמולה.

חיילים רגישים מאוד לדברים כאלה. לורד האו-האו* היה בחינת אסון לגרמנים היות וברור היה כי תעמלן הנהו. כל אחד, שהאזין לטון קולו ידע כי כך הוא הדבר.

חושבני, כי הבריטים ניהלו את התעמולה המוצלחת ביותר במלחמת-העולם האחרונה. הרוסים, ללא-כל-ספק, עשו את המלאכה הגרועה ביותר. האמריקאים נכשלו במקרים רבים בדומה לרוסים בשטח התעמולה. הגרמנים, כינן שאהבו את התעמולה, לא יכלו לבצעה כראוי. עליך לשנוא תעמולה על מנת להצליח בה, ואנחנו הבריטים שנאנו תעמולה, ולכן השתדלנו להסוות על מה שעשינו בשטח זה. מדברי אלה מתבקשת המסקנה הבאה: אם אַמנותה של התעמולה הוא להצפין את עצם העובדה, שהנך עוסק בה, כי אזי חייב תכנה העיקרי של התעמולה להיות מורכב מעובדות מבוססות ונכונות. זהו הדבר: עליך למסור אינפורמציה נכונה. אם אתה מוסר לאדם אינפורמציה נכונה במשך שבע שנים רצופות, כי אז עשוי הוא להאמין גם לאינפורמציה הבלתי-נכונה. ביומה הראשון של השנה השמינית. תפקידך הראשון הוא להניח יסוד מוצק לנאמנות ומקוריות תעמולתך, ולשכנע את האויב, כי יתיחס אליך מתוך אמון, למרות שיריבו הנך.

שיטות העתונאים ואנשי-הפרסומת

אחת השגיאות של רוב התעמלנים שלנו ב-1940, שעה שהתחלנו במלאכה, היתה הנטייה להאמין, שהתעמולה זהה עם הטפה. עלי להבטיחכם כי ההטפה לעריקה מגבירה את מורל האויב. ידוע לנו, שכשגייסותינו-אנו קיבלו כרוז, המטיף לעריקה, הרגישו את עצמם יותר אמיצים מאשר קודם לכן. כמו כן לא

* כינויו של ויליאם ג'ויס, פשיסט אנגלי ששהה בשנות מלחמת העולם השנייה בגרמניה, והתפרסם בשידוריו, בהם ניסה לערער את מורל הציבור האנגלי. נתלה כבוגד לאחר המלחמה.

של 50 מיליון-מרובעים. היתה זו שיטה בזבזנית למדי של העברת ידיעות לאויב, בשעה שהרדיו היה יכול לעשות זאת ביתר יעילות. ספק הוא, איפוא, אם בטפלנו בארץ גדולה, מהוות הפצות-כרוזים אמצעי-תעמולה יעיל. לא עלה בידנו, אלא עם שיכלול פצות-הכרוזים, להפציץ מטרה מסוימת בדיוק, שהרי רק אז נודעה חשיבות לכרוז, ואפילו אז, לדעתי, היתה לזאת חשיבות טקטית יותר מאשר חשיבות אסטרטגית. היה זה כך בעיקר, הודות לעובדה, כי העם הגרמני הנו עם מאזין לרדיו. יתכן, כי בארצות אחרות, בהן מספר המקלטים אינו שווה לזה שבגרמניה, מוטב היה להשתמש בתעמולת כרוזים אסטרטגית, אולם לדעתי, חשיבותו העיקרית של הכרוז הושגה כשהכרוזים הוצנחו באופן טקטי ליחידה מסוימת, אשר לה רצינו "למכור" ידיעה מיוחדת.

כרוז-הכנעה טקטי

תפקיד שכנוע-האויב לכניעה הנו קל, כשקיים ארגון, כפי שהיה כן במערכת נורמנדיה, שאיפשר למפקדת יחידה לבקש כרוז טקטי מסוים ולקבלו במהירות. הבקשה הופנתה מנורמנדיה ללונדון, ההוראה הועברה לבית-הדפוס והכרוזים נמסרו תוך 48 שעות על ידי טייסת-הצנחה מיוחדת של מבצרים-מעופפים. הדבר חייב היה להתבצע במהירות, באם היתה צריכה להינדע לכרוז חשיבות טקטית. מאידך, היתה הבקשה צריכה להישלח ללונדון, היות וניסוח כרוז טקטי דורש כשרון מכסימלי ולא יכלו למסור עבודה זו לידי מפקד מקומי ממוצע, שאינו מכיר את גוני-הגננים של פסיכולוגית האויב, ואילו היה הוא מנסח את הכרוז, היה הלה נדחה בנקל בתורת תעמולה. כל אמנות הכרוז מתבטאת בזאת, כי עליו להראות כהצעה פשוטה ונכבדה של חייל בעל רגש-כבוד עצמי לרעהו. על הכרוז להסביר: „נלחמת באומץ הראוי לשמו; עתה הגיעה העת, לשבידך סיבות משכנעות לכך, שתיכנע בהקדם". הכנת ניסוח מעין זה אינו תפקיד מתאים לחייל הלוחם; אין הוא מסוגל להבין את הפסיכולוגיה המיוחדת של האויב, את רגש-הכבוד המיוחד שישנו לצבא, אשר שונה הנו בכל צבא וצבא.

כמובן, לצבא האמריקאי היו יחידות-כרוזים משלו, שירו פגזי-כרוזים מהחזית; אולם אפילו שם היה צורך בבקורת קפדנית מטעם הרמות העליונות כדי לנדא, כי אמנם התאים תוכן הכרוזים לדרישות תעמולת-כניעה טקטית מוצלחת.

עד כאן דנתי בקצרה במטרה, (חבלה במורל, הרחקת האויב מתורתו המלחמתית ושינון המשנה החדשה); באמצעים (הרדיו והכרוז); בסוגי התעמולה (שחורה, לבנה, ואפורה) ובדרכים השונות לשימוש בה (אסטרטגית — טקטית). עתה הנני מגיע לעצם הבעיה — תוכן הכרוזים והשידורים.

תצמח כל תועלת מפניות מזעזעות ביותר אל האויב בכונה להפכו לדמוקרט. הוא יודע כי יריבו הוא המדבר אליו ומבטל מיד פניות אלה כתעמולה גרידה. שנית, אין להגיש לאויב תכנית-בידור מרגיעה. ישנם אנשי-פרסומת רבים הטוענים, כי אמנות התעמולה מתבטאת בהגשת מוסיקה ערבה בכדי להרדים את חוש הבקורת, ואז לשלב את התעמולה. אמנם נכון היה, כי כאשר הגשנו מוסיקת-ריקודים נעימה, המושכת את החיילים, היו הם מאזינים אליה מבלי לדעת, כי הנם קולטים תחנת אויב; וניתן להניח, כי לא היו סוגרים את המקלט בשעת שידור מהדורת-חדשות; לכן, היה משום צדק בטענה כי יש צורך במילוי הרנחים בין השידורים במוסיקה, על מנת לא להפסיק את ההאזנה לתחנה. אולם בל תחשבו, כי אפשר לשבות את לבו של האויב בג'ז. לא תצליחו בזאת. וכן לא תשיגו זאת ע"י התיאורים הנאים של התרבות הבריטית. האויב היה פיקח במידה מספקת כדי שלא להיתפש במכמורת.

כמו כן: עליך לזכור כי בן ארץ-האויב מקשיב לדברריך בסכנו את נפשו, פן יתפס. נוסף לזאת: המאזין נתון באי-נוחיות פיזית קשה; יש להניח כי ראשו נתון מתחת לשמיכה עבה והוא מקשיב תוך הפרעות תמידיות מצד תחנות האויב ההופכות את ההאזנה למבחן-עצבים קשה, ושידור קונצ'רטו לבטהובן בנסיבות כאלה יניעוהו לסגור את המקלט.

נוכחנו, כי התעמולה לאויב, המאזין בתנאי-סכון ואי-נוחיות פיזית חייבת להיות אוביקטיבית, אינפורמטיבית ותמציתית ככל האפשר. אין עליך להכחיש את העובדה, כי השידור בא מאת האויב, כי האויב הנהו המספר לו את האמת כחייל לרעהו — ואם תתיחס לאזרח כאל חייל, לא תטעה הרבה, מה שכולם כאחד רוצים זה "חדשות". רגשות האזרח כלפיך דומים לרגשותיו של החייל.

שאבנו את מומחי-התעמולה שלנו בעיקר משורות-העתונאים ואנשי- הפרסומת המקצועיים. לאנשים אלה היתה הרמה המקצועית היותר גבוהה בתפקיד, אך היו לשתי הקבוצות גם יחד חסרונות גדולים. איש הפרסומת סבר, כי אפשר להשפיע על האנשים שייכנעו בהשפעת, "שיחה מסחרית". הוא היה רגיל לומר: "הסובל הנך מנאציות? — קנה את הדמוקרטיה הבריטית". על דרך בטויו — "הסובל הנך מריח-הגוף? — קנה את מחסל-הריחות של בינג". שיטה כזאת אינה יעילה כל עיקר; זה שטחי מדי. זה נכון לגבי ולגביך, שאיננו יכולים להתעלם מהפרסומת שברחובות או החייבים לקרוא את העתונים. אולם האויב יכול להימנע מלקרוא תעמולה עוינת, יש לו כל המניעים לסגור את המקלט, או לא להרים את הכרוז. על כן, שיטות הפרסומת הרגילות אינן נותנות את התוצאה הרצויה לתעמולה, ויש לשנותן באופן דרסטי. אולם מומחה הפרסומת צדק בדבר אחד: הוא הבין שעליו לחזור ולשנן את דברו עד אין סוף, על אף כל השעמום הכרוך בזה.

ועתה על כשלונו של העתונאי. הזה שוא, כמובן, את איש-הפרסומת ואת סיסמאותיו. העתונאי טען כי יש להגיש חדשות אקטואליות ולעשות כל מאמץ לשם השגת חדשות עדכניות, ככל האפשר. הוא שכח כי ענין חדשות עדכניות הנו אמצאה של הפליט-סטריט* ולא איכפת למאזין-האויב אם החדשות נתקבלו זה-עתה או באיחור — העיקר שתהינה אקטואליות לדידו. החדשות יכולות להיות ידועות זה שלושה חדשים, בתנאי שקהל-המאזינים לא שמע אותן עדיין.

עריכת-חדשות

כשערכנו את עלוני-החדשות שלנו או את הכרוזים, היה עלינו לצוות על עתונאינו (וזה היה כחרב על צוארם!) לחזור מידי יום ביומו על אותן החדשות, אבל בצורות שונות. אדגים את הדבר: בשלב מסוים היינו מעוניינים להפיץ בגרמניה, דאגה שמחלת הטיפוס תוכנס למדינה מרוסיה. זה היה תפקידה של המחלקה לעריכת החדשות. אין לפרש עריכת החדשות כאמצאת חדשות; פרושה הוא בדיקת כל הדו"חות של שירות-המודיעין, והעתונות הגרמנית, ולבחור מתוכם את הפרטים הנכונים — במקרה זה, חדשות על אודות מקרי-טיפוס. אם תרשמו את כל המקרים האלה כסדרם ותדאגו לכך כי הפריט הרביעי בכל מהדורת-חדשות, (יש לדקדק בכך! כי אם יובא הפריט כמספר 1 בסדרת החדשות הנמסרת, ולא מס. 4, למשל, אזי תבלוט התעמולה לעיני הכל) יתיחס למקרה-טיפוס בכפר גרמני, ואם תדאגו, כי במשך שלושה שבועות ייכלל בכל מהדורת חדשות פריט אחד נכון על אודות הטיפוס, ואם מקרה טיפוס חדש מתוסף כל יום לעתון-כרוז שלכם — ותדאגו שכל המקרים נכונים הם — אזי מנהלים אתם לחמה פסיכולוגית הראויה לשמה.

תמציתה של אמנות התעמולה היתה, איפוא, להשפיע על העתונאי שיערוך את עתונו, את מהדורת-חדשותיו או את שידורו ברדיו, בהתאם להוראות מדויקות בנוגע לסוג החדשות בו עליו להשתמש ובנוגע להבלטה שיש לתת לכל סוג. היה צורך לרוץ את החדשות בקפדנות ולהתאימן זו לזו בדיוק במרח. אמנות התעמולה אינה מתבטאת בהפצת שקרים; היא מסתמכת בבחירת האמת הדרושה לך ובהגשתה בצירוף כמה אמיתות, בהן מעונין קהל-השומעים. את מהדורות-חדשותיננו, ואת העתונים הכרוזים שלנו היה צורך לתכנן כך שיבליטו נושאים מסוימים בתמידות, בין אם חדשות על אודותם נכללו או לא נכללו בעתונות היומית.

* רחוב בו מרוכזות רוב מערכות העתונים החשובים בלונדון.

תעמולה והשכלה

ציינתי את חסרונותיהם של המומחה-לפירסום והעתונאי. האדם היחיד, המסוגל לנהל תעמולה מוצלחת או לחמה פסיכולוגית, הוא האדם הקרוב להוראה: הואיל ואמנות-ההוראה מפתיעה בדמיונה לאמנות-התעמולה, ביחוד כשהיא פועלת בארצות טוטליטריות. תפקידה של התעמולה אינו מצטמצם בויכוח-סרק עם ממשלתו של האויב, תפקידה הוא להמריץ את תושבי ארץ האויב למחשבה עצמית בלתי-תלויה, ולעוררם נגד עובדת היותם ברגים במכונה או חוליות בארגון קולקטיבי, ולהפכם כל אחד לפרט אינדיבידואלי. פיתוח הפרט מהווה ראשית בגידה במשטר רודני, וכל פרט המתחיל לחשוב, שזכאי הנהג להיות בעל-דעה מסוימת, כבר מבצע מעשה כפירה. לכן קל יותר לפגוע במורל של ארץ טוטליטרית מאשר לגרום לדמורליזציה של דמוקרטיה, אשר בה כל פרט הנו בעל הזכות לדעה עצמית ואי-אפשר להפכו לבוגד בתוקף דרישתו לזכויות של פרט. בשדה-הכרוזים, התרכזו בהוצאת רשיונות-המעבר-החפשי המפורסם אשר גועדו להקל על כניעתם של החיילים הגרמנים. בזבזנו הון על המחקר למציאת הגון הנכון, בכדי לשוות לחתימת אייזנהאואר צורה מעוררת אימון, ובכדי למצוא את הניסוח המתאים, בגמר העבודה דמה רשיון-המעבר לשטר-דולר אמריקאי. הוא היה באמת דוגמא לעבודה מלוטשת. גילינו, כי יכולנו להעריך את המוראל של הצבא הגרמני לפי אחוז השבויים אשר רשיון-המעבר היה בכיסיהם, היות ומעשה זה לכשעצמו היה בבחינת בגידה. לחייל הגרמני אסור היה להרימו ולא כל שכן לקראו עשה כן, הרי היה זה נצחון זעיר בשבילנו בתהליך החתירה מתחת למוראל של האויב הטוטליטרי.

הבה ונראה עד היכן הגענו. הסקנו, כי במסגרת תעמולה טובה ייעילה עדיפות החדשות על דעות, העובדות שקולות כנגד הטפה, — ומעל לכל — עלינו להימנע מאיומים. ואחד הדין לגבי הכרוז ולגבי הרדיו.

1940 — שלב ההגנה

למזלנו, החילונו בלחמה הפסיכולוגית בתקופת כשלונותינו הצבאיים החמורים ביותר: ב-1940, וב-1941 לא יכולנו, אלא לומר את האמת כולה והשגנו מידה גדולה של רצון-טוב בקרב הגרמנים על ידי ההודיה בתבוסותינו. מנקודת ראותה של הלחמה הפסיכולוגית, הכשלון הזדמנות גדולה הנהג, ביחוד אם זריוס הנכם לטעון כי כשלונכם חמור מכפי שהנו למעשה. עליכם להיות פנים יותר פנים מהעובדות עצמן. אזי הנכם מתחילים לזכות באמונו של האויב. לעולם לא אשכח את ההתקפה-האווירית הראשונה הגדולה על ברלין. היה זה כשלון עצום מפאת תנאי מוג'ה-האוויר ואבדו לנו הרבה מטוסים. אנו פרסמנו

או את אבידות חיל-האוויר המלכותי עוד בטרם יצאה לאור ההודעה הגרמנית הרשמית על כך. אומדן אבידותינו עלה במספרו על המספר של ההודעה הגרמנית. היה זה נצחונה המזהיר ביותר של הלחמה הפסיכולוגית באותה שנה. למזלנו התחלנו אפוא בעבודה בתקופת כשלון כוחותינו, והפיתוי לשקר לא היה גדול.

„חיובי האויב“

הדבר השני שיש לעשותו כשהאויב מצליח, הוא לא רק להודות בכל הכשלונות: עליכם לחייב את האויב להגיע להצלחות נוספות. למשל, כשהגרמנים התקדמו לתוך רוסיה, אמרנו: „אם לא יגיעו לקיוב תוך 10 ימים, תמוט כל המערכה“. חישבנו, שהם יוכלו להגיע לשם רק תוך 12 ימים ולכן הכרוזנו על עשרה. ביצוע המשימה למעשה תוך 12 ימים נראה אפוא ככשלון — או, מכל מקום, העיב את זהרו של ההישג הזה, ברמזו לשומעים בגרמניה כי הנצחון היה יכול להיות יותר גדול.

אם נבצע דברים מעין אלה ביעילות, הרי יטו בני-ארץ-האויב לחשוב, כי עניניהם מתנהלים בעצלתיים, וזה אף בשעה שכוחותיהם זוכים לאמיתו של דבר בנצחונות מזהירים. אולם זאת לזכור: היה עלינו לבצע דבר נוסף — להציג את האמת בצורה המתקבלת גם על דעתו של האויב.

הצורך בדיוק

עתה הגעתי לנקודה היותר מורכבת בנושא שלפנינו: עובדה היא כי דבר שהתקבל על דעת קהל-המאוינים הבריטי נראה כתעמולה בעיני הגרמנים. לו היינו משדרים לגרמניה את מהדורות-החדשות של שירות-השידור הבריטי כפי שהוקראו באזני המאיון באנגליה גופה, אזי היו הגרמנים חושבים את החדשות לתעמולה גסה ביותר. חושבני, כי תמצאו את מהדורת-החדשותינו בגרמנית מתונות וקפדניות מכל מהדורות החדשות ששודרו ע"י שירות-השידור הבריטי, היות ולא יכולנו להתפש במסירת אי-דיוק כל שהוא. הצרפתים היו מוכנים לבלוע הגומה אחת או שתיים, לא כן הגרמנים, שהיו ערים לכל שגיאה שלנו, בכונה להוכיח ולהיזכר כי אנו משקרים. עלי להזכיר את המבוכה הרבה שנגרמה לנו ע"י אחת ההודעות הרשמיות של חיל-האוויר המלכותי, בשעה שחשדנו כי למעשה הטילו את פצצותיהם במרחק של 100 מילין מיעד-ההפצצה. לבסוף החלטנו, כי אין אנו יכולים לפרסם את הודעות חיל-האוויר ללא אישור ממקורות נוספים, הואיל ולמרות שדיוקן הספיק לגבי קהל-המאוינים הבריטי, היה עלינו לדייק ב-101 אחוז לגבי הגרמנים. היה עלינו להכריז על

פחות מכפי שביצענו למעשה. אין לך דבר יעיל מאשר הודעה על „התקפה אורית בעלת עצמה בינונית על אסאן“, לדוגמה, בעוד שלמעשה נהרגו בהתקפה זו 2000 איש. דברים מעין אלה גורמים לאויב צמרמורת קרה. בעוד אם תגידו שנערכה התקפה קשה, בעוד שלמעשה הושלכה פצצה אחת בלבד, הרי אין לדבר השפעה הרצויה לנו.

דברים אלה עוררו בעיה רצינית מאוד, כיון שהנאמר לאויב לא הודהה בדיוק עם המתפרסם בבריטניה. זה מסביר את הכלל היוצא מגדר הרגיל, שכל הכרוזים הבריטיים סויגו כ„סודיים“. אילו הורשו חברי הפרלמנט לדון במה שנאמר לגרמנים, היו בודאי מתאוננים כי אירגון התעמולה היה פיסני לגבי הגרמנים. אולם חיוני היה, שהכרוזים יהיו תכליתיים ומהימנים על הגרמנים — ולא על בית הנבחרים הבריטי.

גם האמת אינה מתקבלת תמיד על הדעת

ברצוני לתת לכם דוגמה אחת של בעית המהימנות. פעם קיבלנו דו"ח מענין מנורבגיה על תרגולת-פלישה גרמנית שהיתה שם. חיילים רבים ממשלתפיה טובעו והגויות הוטלו לחוף אחד המפוצים. ראש העיר הנורבגי נגש לגנרל הגרמני ושאלו „מה לעשות לגויות?״ תשובתו של הגנרל: „שבור את עצמות-החזה שלהם והטביעם ביס“. הצעתי פריט זה לראש „התעמולה השחורה“. הוא דחה אותו באמרו: „יכול זה להיות נכון אך לא יאמן: הדבר יחשב לתעמולת-זנעה שהומצאה באנגליה“. הגשתי את הפריט גם לשירות-השידור הבריטי: שם שאלוני: „הנכון הדבר?״ השבתי: „אינני יודע: אינני בטוח בזאת במאה אחוז“. בדקנו את אמיתותו של הסיפור והוא שודר בשירות-השידור הבריטי. אח"כ הסתבר כי היה זה כשלון גדול לשירות-השידור היות והגרמנים בנורבגיה ציטטו את הסיפור, כהוכחה כי חברת-השידור-הבריטית משקרת. הרי זו הוכחה חותכת שנחזף לאמר לא את האמת בלבד; חייבת זו להיות אמת המתקבלת-על-הדעת. עליך לגנוז הרבה דברים על עובדות אמיתיים, שלא יתקבלו על דעתם של אנשי האויב.

מודיעין-הלחמה הפסיכולוגית

פירושו של הדבר שהתעמלן או הלוחם הפוליטי חייב לסגל לעצמו לא רק אהדה לאויב, עליו אף להזדהות אתו. חייב הוא להבין לרוחו של האויב. היה עלינו להקים יחידה גדולה מאוד, בשם „מודיעין הלחמה הפסיכולוגית“.

(*) מרכז תעשייה בחבל הרוהר, מערב גרמניה.

מתפקידה של יחידה זו היה ללמוד את דרך מחשבתו של האויב. אחד מתפקידי-המשנה של מודיעין-הלחמה-הפסיכולוגית היה להזכיר לגנרלים והמדינאים האחראיים שלנו, לבל יאמינו להודעות הנובעות מתעמולתנו שלנו. הדבר החשוב ביותר הוא לא לזלזל בערכו של האויב, לא למוד אותו באמת-המידה אשר הצבת לקהל שלך אתה, אלא לדעתו כפי שהנהו באמת.

למודיעין-התעמולה היה תפקיד אחר. בלמדנו את תעמולת-האויב היה בינדו להקיש ממנה על ההוראות עליהן היא התבססה. מזה יכולנו ללמוד את אמדנת האויב את המורל האזרחי והצבאי שלו. נהגנו לבנות מחדש את הערכת המצב של האויב והוראותיו מידי שבוע-שבוע. היה זה אחד מתפקידי לכתוב את הוראות-האויב בדרך זו.

עבודה זו של מודיעין-הלחמה-הפסיכולוגית חייבת להיעשות הן בעת-שלום והן בעת-מלחמה. אולם חוששני, כי כל הארגון פורק בינתיים בבריטניה כמיותר לאומה תרבותית.

יחסה של הלחמה-הפסיכולוגית לדרישות האסטרטגיות

תקוה אני, כי נתתי לכם מושג-מה על תחומי-העבודה ודרכי-הביצוע בארצות-האויב ובארצות-כיבושו. הבה נבחנו עכשיו את התאמתה של תעמולה זו לדרישות האסטרטגיות שלנו. הרי דוגמה אחת. ניסחנו 4 כרוזים בשביל התקפת-נגד של בעלות הברית בארדנים*) על כל ארבעה-שלבי התקדמותה. עשינו זאת במקביל להתפתחותה של האופנסיבה הגרמנית — והכרוזים הגיעו בדיוק נמרץ במועד הנכון, היות ונמסרה לנו ידיעה מוקדמת על הצירים המדויקים שלפיהם תבוצע התקפת-הנגד. פרוש הדבר כי על התעמלן לדעת את סודי-הסודות של המפקדה העליונה. מכאן תבינו מדוע היתה הלחמה המדינית מחלקה סודית בבריטניה. זהו גם הטעם לכך, שבשלביה הסופיים של המלחמה מצאנו, כי התכנון המעשי חייב להיעשות במפקדה העליונה של חיל-המשלוח של בעלות-הברית ולא בלונדון, היות ורק במפקדת בעלות-הברית היתה ידועה גם מדיניות הממשלה וגם האסטרטגיה העליונה. נמצא, כי המפקדה העליונה של חיל-המשלוח של בעלות-הברית היתה צריכה לשתף פעולה גם עם הממשלות וגם עם הצבאות. בתתה להם הסברים על מדיניות-התעמולה בשלמותה, היות והתאמה מדויקת מבחינת הזמן ביחס למערכה הכללית הנה דבר ראשון-במעלה לגבי הצלחתו של תפקיד מיוחד זה.

(*) אזור הררי בדרום בלגיה שם בוצעה בסוף 1944 ההתקפה הגרמנית האחרונה במלחמת העולם השנייה.

מן היכוח בעקבות ההרצה

שאלה: ברצוני לשאול באיזה מידה עלינו, בשלב התעמולה החיובית, להסכים עם מטרותיו של האויב. האם אפשר פשוט לנסח זאת כך: שנינו שואפים לאותה המטרה. מהו, איפוא, האמצעי היותר טוב להשגתה?

המרצה: בעיה זו נכנסת לשטח המדיניות הגבוהה. אנחנו היינו כלי-שרת בלבד. אין התעמולן יכול לבקר את המדיניות, עליו לפעול בדיוק נמרץ בתחומים שהוצבו לו ע"י ממשלתו.

נכון הוא, מאידך גיסא, כי מזמן לזמן רמזו התעמולנים לממשלותיהם כי יקר למדי לקיים ארגון בממדים שלנו בשעה שמטרותינו היו כאלה שלא יכלו להתקבל על דעת האויב. באפריל 1944 למשל, שלח גנרל אייזנהאואר, על פי עצת מטה-הלחמה-הפסיכולוגית שלו, מכתב לנשיא רוזבלט בו נאמר: "אנחנו מסכימים למדיניות הכניעה-ללא-תנאי; אולם ברצוננו להסביר לגנרל גרמני איזה שהוא בנורמדיה כיצד להכנע, במידה שרצוננו בכך". לשאלה זו הוחזרה תשובה קצרה ביותר, דהיינו: שעלינו להשאיר בעיות מדיניות לפוליטיקאים. כפי שיודעים אנו היום, הרי מספר גנרלים שרצו להיכנע לא יכלו לעשות זאת.

שאלה: המרצה ציין, כי קל יותר לומר את האמת בעת-כשלוך, ולכן הנני מניח, כי מאידך גיסא, קשה יותר להגיד את האמת בעת-נצחון. השבתי שהדבר הוא הפוך. היוכל המרצה להרחיב את דיבורו על כך.

המרצה: הדבר המתמיה הוא זה, שבנסיגה הנך יודע את גודלו של השטח שאיבדת, בעוד שאין צבא מתקדם יודע עד היכן הגיע. רבים משקריו של גבלס — כפי שגילינו זאת לאחר מכן, בעת התקדמותנו המהירה ב-1944 — היו פשוט בשל העובדה שאיש לא ידע עד היכן הגיע. היה זה תלוי בבחירת הדו"ח האופטימי ביותר של גנרל שהתקדם ביותר. לכן קל יותר לומר את האמת על אודות כשלון מאשר על נצחון.

שאלה: היוכל מר קרוסמן לומר דבר על השיטות אשר ארגון התעמולה השתמש בהן לודא את הצלחתו בתהליכי תעמולה מיוחדים?

המרצה: עלי להודות, כי מעולם לא החשבתי את הערכות-הצלחתה של תעמולתנו כיוון שבטבע הדברים היינו "משוהדים" בנסותינו להוכיח את הצלחתנו. לדעתי אין למעשה הערכה יותר מדויקת מאשר אחוז השבויים אשר היו בידם כרוזינו. העובדות שקולות כנגד דיבורים. לעולם אינך יכול לדעת אם מורל האויב לקה בגלל מפלתו או כתוצאת תעמולתך. כל מה שבידך לפעול באמצעות התעמולה הוא להחיש את תהליך הדמורליזציה. על כן אינני מתלהב מהערכותיהם של אותם האנשים, המנסים לקבוע את מידת הצלחתנו.

⁽¹⁾ הכוונה לדרישה לכניעה ללא-תנאי של גרמניה שהוחלט עליה בועדת קובלנקה, בתחילת 1943.

שאלה: האם גרמה דרישת בנות-הברית לכניעה-ללא-תנאי לקשיים בעבודה?

המרצה: דרישה זו העמידה אותנו, את התעמולנים, בפני בעיה קשה מאוד. כמובן, ככל שקשה יותר הבעיה — כן גדל הסיפוק בפתרונו; אולם מסופקני אם הוטלה על תעמולנים אי-פעם משימה קשה יותר מאשר הפיכתה של כניעה-ללא-תנאי למושכת את הגרמנים. אני מניח כי דרישה זו האריכה את המלחמה בשנה, באשר היא מנעה את הצלחתו של קשר ה-20 ביולי. לגרמנים סופר הרבה על ידי גבלס על אודות הנשיא וילסון ועל הבטחותיו בסוף מלחמת-העולם הראשונה. מדיניות הכניעה-ללא-תנאים מנעה אותנו מלהבטיח להם דבר, אשר מכל מקום לא היו מאמינים בו. מה, אס"כ, יכולנו לעשות, אם לא היה בידנו להבטיח דבר? נאלצנו לומר את האמת והיה עלינו להוציא הוראות. בתשעת החדשים האחרונים של המלחמה הפעלנו את "קול המפקדה העליונה של חיל-המשלוח של בעלי-הברית" — בשרדנו סדרת הודעות לאזרחים הגרמניים למקרה של התקדמות הצבאות הכובשים לתוך גרמניה. בהוראות אלה הצלחנו לשלב מידה גדושה של תעמולה על אודות הקמתם מחדש של האיגודים המקצועיים ומיני דברים אחרים שיתרחשו במקרה בואו של אייזנהאואר. הדברים נמסרו לא כהבטחות, אלא, כהוראות לאזרחים המצפים להתקדמותו של הגנרל האדיר. לדעתי, היה סוג זה של תעמולה יעיל יותר, היות והגרמנים שנואו הבטחות, אבל היו רגישים לפקודות. תעמולתנו היתה, "תעמולת-פקודות". ב-1939 נמנית על אותם האנשים שהאמינו אמונה שלמה בקיום "גרמניה טובה", המוכנות להענות לפניה כנה. אני יודע, כי היו גרמנים רבים שהתנגדו למשטר, אולם אם פנית אליהם כאל בוגדים בארצם כביכול, הם לא נענו לתעמולתך. אותם האנשים העדיפו להקשיב לויכוח עם הנאצים, ואם הצלחת להשחיר פניו של נאצי היו מרוצים מבלי שהרגישו כי בגדו בארצם; אך אם פנית אליהם במישרין, היו לעתים קרובות סוגרים את המקלט.

ערכנו סקר על העריקים הגרמניים בעת-המלחמה בכוונה לגלות מהי פסיכולוגית העריקות. מצאנו, כי למעשה לא היתה כל דוגמת-עריקה מטעמים אידיאולוגיים. אף קומוניסט גרמני הפך לחייל ולא רצה לערוק. העריקה היתה בעיה פסיכולוגית ולא אידיאולוגית. מסקנתי היא, כי כדי לגהל תעמולה טובה יש להעריך הערכתית את הפטריוטיזם של האויב. להתחסס אליו כאל בוגד בכוח, עוד בטרם התקרבו צבאותיך למעשה, הרי זה בבחינת רדיפה אחרי הפורענות.

אפילו איכר המתנגד הריפות למשטר ירגיש הרגשה פטריוטית בשמעו שידור תעמולה חריף של האויב. אם משתמשים בשיטת גידופים לפני שהמורל הגיע לשלב נמוך, הרי התעמולה תחטיא את מטרתה ורק תחוק את המשטר.

שאלה: בתכנך את תכנית התעמולה, האם השתמשת במחקרים הסוציולוגיים והאנטרופולוגיים על אודות העמים, אליהם כוונה התעמולה?

המרצה: קראנו את כל שעמד לרשותנו, ונסינו להתעמק בידיעת-גרמניה לא רק

* הכוונה לקשר לרצוח את היטלר ולהפיל את המשטר הנאצי, קשר שנערך על ידי קבוצות קצינים גרמניים ביולי 1944 — הקשר נתגלה והמעורבים בו נתלו.

ע"י הקריאה, אלא אף ע"י הקירות-שבויים ממושכות על מנת לתפוש את גנני לשונם בדיוק נמרץ. אין להזניח שום מחקר המאפשר לך לעמוד על רגשותיו של האויב לפני שאתה מכה אותו מכה ניצחת.

שאלה: מר קרוסמן הזכיר את הפצת השמועות ע"י דו"חות מוקלטים באמצעות הרדיו ומיועדת לקצינים בכירים. המותר לי לשאלו האם אמנם מצויה הוכחה כי הגרמנים הושפעו מצורת תעמולה כזאת?

המראה: זהו דבר, עליו איני יוכל לדבר באופן חופשי היות והוא עדיין סודי ביחס. סבורני, כי בתחומי התעמולה הטקטית (כוונתי לפעולות באפריקה הצפונית ולחברי מטה-רומל, מהם גילינו על מה ביססו כמה וכמה פעולות) הרי אין ספק, כי אינפורמציה מסוימת המיועדת לקצינים אלה הגיעה לידם, ושהם פעלו בדרך המקונה על בסיס אינפורמציה זו.

דוגמה אחרת בקנה-מידה גדול הוא התפקיד אותו מילאה התעמולה במגמת-חיפוי. למשל, מערכת-התעמולה המסועפת שתכליתה היתה לרמוז כי אנו עומדים לפתוח בחזית שניה ב-1943. אכן, הרבה צרפתים קיפחו את חייהם כתוצאה מכך. היה זה נסיון-בדם-קר, שנתמך ע"י תעמולה ואמצעים אחרים, מוחשיים ולא רק תעמולתיים, להעמיד פנים כי זו היא אמנם התחלטה של הפעולה הממשית. עובדה היא, כי מספר דיביויות גרמניות, שהיו צריכות לעבור למקומות אחרים, נשארו בשל כך במערב אירופה. אולם אין בידי לומר, אם היה זה כתוצאה מהתעמולה בלבד, או כתוצאה מפעולות-חיפוי אחרות שהיו קשורות בתעמולה.

ראה - פגע - וברח!

הפעלת כוחות מיוחדים

הרצאה של קולונל ג'. ו. האקאט, לפני חברי החברה המלכותית של השרותים-המזוינים המאוחדים, לונדון. יו"ר: גנרל לסלי סי. הוליס, מפקד חיל הצי המלכותי.

מבוא

הוטל עלי לדבר על אודות מבצעים מיוחדים, וברצוני לבקשכם בתחילת הדברים כי תרשו לי לצמצם מושג זה, שהנו כולל ורחב עד מאד, לממדים נוחים יותר לטיפול. נגדיר את המונח, אם כי בצורה שרירותית במקצת.

אנו מדברים, בראש וראשונה, בכוחות הפועלים לעומק שטח האויב שאנשיהם לוחמים במדים — ומתכוננים לכך שהאויב ינהג בהם בהתאם לחוקים של המלחמה ומנהגיה המקובלים. סקירתנו לא תעסוק איפוא, בארגוני-החותרת, כמו-כן לא נעסוק בעוצבות הרגילות אשר ניתנים להן אימון וציוד מיוחדים לשם משימה מיוחדת, או לשם שלב מסוים במסגרת מבצע גדול יותר, כגון דיביויה המאומנת והמצוידת לשם הסתערות אמפיבית; וכן אותם ארגונים מיוחדים אשר — למרות שתוכנו למשימה לא-רגילה — נשמרו בצורתם במידה רבה ביותר המבנה וההופעה הכללית של עוצבה רגילה.

לכן חורג מתחומי סקירתנו כוחו של גנרל וינגיט בבורמה, וכן יחידות קומנדו — כאשר משתמשים בהם כבבטליון-חי"ר ובריגדות רגילות; אם כי הם ממלאים, לעתים קרובות, תפקידים אשר ביצועם נתאפשר רק הודות לתכונותיהם המיוחדות ולטכניקה המיוחדת להם, חורגים גם הם מתחום ענייננו.

עקרונות-יסוד

עקרון אחד או שנים קובעים בהפעלת כל הכוחות המיוחדים האלה. בראש וראשונה, בהתאם להגדרה שקבענו, הגייסות המופעלים אינם חבלנים במחתרת. הנם חיילים הפועלים במדים, העוסקים בעניינים צבאיים חוקיים. שנית, הם אינם

גיתנים לבזבוז. יהא אשר יהא הענין שבו הם מועסקים, ויהא ענין זה מסוכן כאשר יהא, ראויים הם לאפשרות הוגנת לנסיגה, ויש לספקה להם. שלישית — החשוב מכל — לעולם אינם לוחמים קרב-הגנה; הם נועדו לבצע במהירות, בגניבה ובחשאי, את שהוטל עליהם לבצע. המשאבים (הרטרסטים) ההרסניים שהם נושאים נועדו ליעד — ולא כאמצעים להגיע אליו או כאמצעים לגונן על עצמם בנסיגה, אלא במידה מצערה.

ישנה סברה שכוחות מיוחדים נוגדים אחדים מהעקרונות הצבאיים הרגילים, כגון ששואפים הם לפיזור המאמץ, ולא לריכוזו. דבר זה, כהרבה דברים אחרים הנאמרים עליהם, אינו נכון. פעולתם התוקפנית הנה יעילה רק כאשר היא מרכוזת את המאמץ במקום ובזמן המכריעים. אלא פעילותם כולה נשמרת למטרה, וזו חייבת להיות מטרה שאינה צורכת ציוד כבד או מספר רב של אנשים או שהיה ממושכת בעת הביצוע. אין בענין זה דרך-ביניים: — או שתוכניתך היא להבקיע לך דרך, תוך קרבות, אם מוכרח אתה לעשות זאת, ועליכן מרכז סביבך אותם כלי-נשק ושאר דברים הדרושים לך; או שהנך שואף להמנע בכל מחיר מקרב, ומצמצם את הקבוצה עד למינימום.

הדרך הראשונה מוליכה להתפתחותם של כוחות כזה של גנרל וינגיט — שהתאימו עד להפליא ליעדים שהוצבו להם, לאופיה של הארץ, לטבעו ותנוחתו של האויב, למזג האויר, ולנסיבות אשר בהן פעלו. הדרך השניה מובילה לאותו טיפוס של כוח שבו אנו עוסקים. הוא מקוה לאסור קרב אך ורק על יעדו, ובמקרה שהוא נאלץ להבקיע אליו דרך תוך כדי קרב, להוציא מהכלל את השלבים הסופיים ביותר של ההתקרבות, הוא עלול להכשל. אם הוא מרותק למקומו ונאלץ ללחום קרב הגנה ממושך, צפוי לו אסון.

ודאי תסכימו עמי שסוג זה של כוחות אינו משתלב בנקל במסגרת הארגונית של שלושת טיפוסים הדיביזיות המקובלים. מאידך, למבצעה של דיביזיה מוטסת נודע, בגלל עומקם ושיטותיהם הטכניות, דמיון כה גדול למבצעים של כוחות מיוחדים עד כי מותר לטעון, כי קיימת הקבלה ניכרת ביניהם.

יתכן וגם תסכימו, כי אילו היינו יכולים להוכיח צורך מתמיד בשירותיהם של הכוחות שאנו דנים בהם היום, אזי המשך קיומם בעת מלחמה היה מוצדק ואף שמירה על קיומם בזמן שלום היתה נראית רצויה.

גורמי יסוד

במלחמה האחרונה הוקמו כוחות מיוחדים בשפע רב, ומן הראוי הוא לברר את הסיבה לכך. קיימים שלושה גורמים, האחד מהם הנו בעל חשיבות קבועה, פחות או יותר, ושנים אחרים נודעה להם חשיבות גדולה יותר רק בעת האחרונה.

נתחיל במזג הלאומי. דברי הימים של בני-האיים הבריטיים ושל העמים שמעבר לימים שיצאו מחלציהם, הנם דבריי-ימים ימיים. כמורכב הוכיחו תולדותינו מדה רבה של מה שכונה בפני מישוה בשם: „אינדיבידואליזם הרפתקני“. הנטייה האומית התבטאה בחיפוש אגף חשוף של האויב בכל אתר שם תכולים המים; ונטייה זו לנצל את האגף החשוף הנה אולי, אחת התוצאות של מאות שנים של גדולה ימית.

הגורם השני הוא בעל חשיבות מאוחרת יותר. בתקופה המודרנית חלו התפתחויות באמצעי התנועה והקשר, אשר הרחיבו במידה ניכרת את האפשרויות התוחות בפני כוחות מיוחדים. בדורנו החזיר המנוע לשדה-הקרב את עצמת-האש הניידת, שיש לשער כי נגזזה בשעתו עם הקשת-הפרש. רק לא מכבר נוספה לנו הנוקלה, ועמה תוספת חדשה לאמצעי החדירה שלנו, ורק בעת האחרונה פתח האווירון פתח לתחום החדש בתכלית של „איגוף אנכי“. בו בזמן מילא האלחוט את הרישיות לאמצעי קשר בטוח ומהיר למרחקים ארוכים.

לבסוף, רצוני להביע דעה נועזת במקצת: חרגנו מן התקופה שבה היו צבאות מקצועיים, שייצגו חלק קטן של כוח-האדם של האומה ושהשתמשו רק בחלק קטן של משאביה החמריים, לוחמים זה בזה ביבשה באורח פחות או יותר מוסכם, שביסודו היה „הקו“ עתה הוטלנו לתקופה של מלחמה טוטאלית, ומלחמה טוטאלית מיקושה מלחמה בעומק טוטאלי. „הקו“ חדל להיות בגדר מושג-יסוד. התפתחויות מחירות בכלי נשק-אש ובמכניזציה, הופעת המכשירים של לחמה פסיכולוגית, כשי-דור, ומעל לכל, עצמת-ההלם של הכוחות האוויריים גרמו להתרחבות כה גדולה של תפיסת-העומק, עד כי הנטייה היא עכשיו להתייחס למערך האויב כמתפשט על כלי הטריטוריה שלו, וכחובק את כלל מאמץ-המלחמה שלו.

כשם שנעשה „מיושן“ לדבר במושג „בְּקוּים“, כן נעשה מיושן במידה שוה תיאורם של איזה מבצעים כמתרחשים מעבר לקוים. צורת-ביטוי זו נדחקה, ותעבור לה לעולמה בשלום! השימוש בה מערפל את מהותם של אותם מבצעים מיוחדים, ומקים דעה-מנוגדת, מזויפת ומזיקה. איננו עוסקים במלחמה אחת הנערכת מול הקוים, ויהא מובנו של מושג זה אשר יהא, ובמלחמה אחרת שמאחוריהם. השוני כאן אינו של מהות אלא של כמות. כל המבצעים מתנהלים בעומק, ויש בהם שמתנהלים בעומק רב יותר משל אחרים.

המטרה של כוחות מיוחדים

משערני, כי המטרה בשימוש בכוחות מיוחדים אלה הנה מניעת השימוש היעיל ביותר במשאבי-האויב במלחמה, והבטחת היתרונות שבשימוש באלה שלנו. מרבית פעולתם התוקפנית, הגם שלא כולה של כוחות מיוחדים דומה במידה רבה

לפעולה המוגדרת בחילות האויר "פעולת המנעה". אולם כאן נותר להם עוד תפקיד רב-חשיבות, בחום איסוף ידיעות; וישנה עוד שלושת פעולה נוספת — הנובעת בחלקה משני אלה, אבל לה קיי-אופי מיוחדים משלה — הכוונה לעבודה משולבת עם גורמי ההתנגדות לאויב בשטחי הכיבוש שלו.

ברצוני עוד לחזור לניתוח מפורט יותר של טיפוסים-מבצע אלה, אולם כבר עתה עלינו לסקור בקצרה דוגמה אחת או שתיים של כוחות מיוחדים שהוקמו במלחמה האחרונה, ושל שימושם, למען יהיה לנו רקע נוסף לדון בו.

מיד לאחר דונקירק, בהשפעתו של הבריגדיר דאדלי קלארק הוחלט להחזיר לעצמנו מידת-מה של יזמה ע"י השימוש האופנסיבי בקבוצות-פשיטה קטנות. משהוקרמו קבוצות אלה, ניתן להן השם הבורי הישן — "קומנדו". ב-1940 היתה אנגליה אי שהוטל עליו מצור ונפש העם נעכרה מחמת האסון שהתרחש ביבשת אירופה. חשוב היה שנחזור מלחמה שערה, והדרך האחת והיחידה לחזור ולהלחם היתה חציית-הים. מבצעי קומנדו היו, איפוא, אמפיביים מתחילתם. נעשתה בהם עבודת מודיעין רבת-ערך, אולם בראש וראשונה היו גם תוקפניים. תולדות מבצעי קומנדו ידועים לכל, החל מהנסיון ליד לה טוקט ביוני 1940, דרך חדשי האכזבה שבאו בעקבותיו, כאשר האפשרויות היו מצערות וההתלהבות לביצוע גדולה, ועד אשר בוצעה הפשיטה המוצלחת בלופוטן, במרץ 1941, ואחריה הפשיטה המוצלחת יותר ליד ואאגסו, כבר בלופוטן הופעלו כ-350 קצינים ובד"א, ומבצע ואאגסו כבר בישר את המבצעים האמפיביים הגדולים יותר שעמדו להתרחש בתקופה מאוחרת יותר של המלחמה.

עם-זאת, המבצעים הקטנים יותר נמשכו ומכיון שהוכר הצורך בהם, פותחו כוחות מיוחדים שעמדו תחת פיקוד "מפקדת הכוחות המשולבים" למען יבצעו. הוקמה "המחלקה המיוחדת לסירות" במסגרת קומנדו מס. 2, שפעלה בקאנות ובמוקשים שנתחברו ע"י מגנטים לדפנותיהן של אניות. היה כוח הפשיטה המצומצם שבפיקודם של מארץ-פיליפס ואפיליאד, וקבוצות סיור קטנות כ"הילטפורס" (כוח-הילט) וכ"גורתפורס" (כוח-גורת), ואחרות שפותחו במיוחד לשם ההכנות שבפיקודם של מארץ-פיליפס ואפיליאד, וקבוצות סיור קטנות כ"הילטפורס" (כוח-הילט) וכ"גורתפורס" (כוח-גורת), ואחרות שפותחו במיוחד לשם ההכנות למבצע האמפיבי הגדול "אוברורד" ("שליט-עליון" — כנוי הסתרים למבצע הפלי-שה לאירופה — המתרגם). אולם עוצבות הקומנדו עצמם הלכו ולבשו צורה של בטליונים ובריגדות רגילים. ניתנו להם כלי-הנשק הכבדים, שלא נזקקו להם

- 2 עיר צרפתית קטנה על חוף התעלה האנגלית, לא רחוק מקאלה.
- 3 קבוצת איים בצפון נורבגיה.
- 4 במרכז נורבגיה, צפונית מברגן.

בתפקידים המקורי, והלכה וגברה הנטיה להשתמש בהם יותר ויותר למטרות אחרות שגרתיות יותר מאלו שלהן נועדו בהיסודו.

פ.מ. יאזר ודיאפ.

ברצוני להזכיר במיוחד שני מבצעי קומנדו, לא-ידוקא משום שסוג הפעולה שבהם דומה לזה שבו אנו דנים, אלא משום שטיפוס-היעד חשוב לנו. הראשון הוא ההתקפה על סט. נאזר, במרץ 1941, שנחשבה כפשיטה הגדולה ביותר שבוצעה אי פעם. עיקר תפקידה היה להוציא מגדר שימוש את מנעל (דוק) הנמל האחד והיחיד בחוף האטלנטי של צרפת שהיה עשוי לקלוט את ה"טירפיץ", ובכך למנוע ממנה את השימוש שיעדו לה, בתורת פושטת שעל-המים. ההתקפה הצליחה במלואה. המבצע השני הוא הפעולה של קומנדו מס. 4 במרוצת הפשיטה על דיאפי, ומשימתו היתה למנוע את התערבותה של סוללת תותחי-החופים הגרמנית בפעולה העיקרית. גם היא הצליחה במלואה. שני מבצעים אלה היו כרוכים בלחימה רבה יותר מזו שכוחותינו היו רוצים בה; אולם אופים של שני היעדים — שהאחד מהם שייך לשדה האסטרטגיה, והשני לשדה הטקטיקה — היה כזה, שניתן לתאר את שתי הפשיטות כסוג טהור ביותר של פעולת המנעה. דוגמה טובה של מבצע מיוחד במשימת מודיעין הוא הפשיטה על בריונאוואלי שעל חוף צרפת, בפברואר 1942, שבוצעה ע"י פלוגה של בטליון הצנחנים ה-2, בפיקודו של ג'והן פרוסט. מטרתה היתה לפרק תחנת ראדאר, להביא חלקים שלה, ולצלם את הנותר. הכוח הוצנח למקום במצנחים, ונסוג דרך הים — והמבצע הצליח במלואו. גם הפעם היתה הלחימה אל היעד רבה משהתכוונו לה. אולם גם יעד זה הריהו טיפוס-מופת של יעד לכוחות מיוחדים, הממלאים הפעם לא תפקיד של המנעה אלא תפקיד של מודיעין.

פלגת המדבר לטוחים ארוכים

בינתיים הוסבה במורח התיכון תשומת הלב הראויה לאגף-יבשה חשוף ומושך לב. בשנות השלושים היתה קבוצת קצינים, בהנהגת באנגולד מקורפוס האתניים המלכותיים, נוהגת לצאת בימי חופשה במכוניות, כדי לתייר את המדבר שמרביתו לא נחקרה עדיין. כאשר איטליה הצטרפה למלחמה ב-1940, הורשה באנגולד לעשות

- 5 וגל גדול בשפך נהר לואר, במערב צרפת.
- 6 אניית הקרב הגרמנית הגדולה ביותר, בת 45000 טון בקירוב; בעלת מהירות של יותר מ-30 קשר, ונשאה 8 תותחים של 381 מ"מ, טובעה בחוף נורבגיה ב-1944.
- 7 וגל צרפתי בתעלה האנגלית בין קאל ולה האור.
- 8 הכונה לאיזור המדבר המערבי במצרים, דרומית לרצועת החוף שבה התנהלו רוב הפעולות.

מצפה הכבישים

ישנו ספר המספר על פלגת המדבר לטוח ארוך מאת קאנאדי שאווי, ארכיאולוג בימי שלום וחבר-מיסד של היחידה, ואני ממליץ על קריאתו. כאן אני יכול רק להוסיף מעט-שבמעט, אולם ישנו דבר שעליו אינך יכול לפסוח, והוא מצפה הכבישים שקיים עליידם פ.מ.ל.א. ואשר אפשר שהוא מייצג את הדרגה הגבוהה ביותר של סיור יבשתי לעומק, שהגיעו אליה אי-פעם. לאורך חוף הים התיכון היתה דרך-חוף אחת שבה צבאות הציר השתמשו במדבר המערבי להובלת כמעט כל אספקתם. ניתן לשער מה רב היה השימוש בה, ומה רבה התועלת שמפקדה ראשית עשויה היתה להפיק מספירת התנועה העוברת ושובה עליה. ספירה זו סיפקה פלגת המדבר במשך ארבעה חדשים ומחצה, החל אפריל, 1942, ובמשך שבעה שבועות חיוניים בסתיו, בעת אופנסיבת אל-עלמיין. שבוע אחר שבוע, עשרים וארבע שעות ביממה, היתה משמרת בת שני אנשים ליד הדרך, כמה מאות מטרים ממנה ביום וכמה עשרות מטרים ממנה בלילה. האחד היה צופה, השני היה רושם מפי: כך וכך כלי-רכב חדשים, הנושאים בערך כ-וכך גייסות, שהשמש עדיין לא זופתם, שמדיהם גקיים, המצויידים במטבחי-שדה. זה בדיוק היה האישור, שהמפקדה הראשית רצתה בו, כי "דיביזית ליטורין" שירדה באניות זה לא מכבר באיטליה, התחילה מופיעה בשטחים הקדומניים. כך וכך טנקים סימן 3 גרמניים, כך וכך טנקים סימן 6. אלה היו התחלופות שרומל המתין לבואן כדי לנקוט באופנסיבה. מספר מוערך של 42,500 אנשי-צבא, ומספר גדול של כלי רכב הנעים מערבה בין ה-8 בנובמבר וה-14 בו, 1942 היה האות כי הפעם לא יגנו כוחות הציר על מערך אל-עגילה¹. ניתן לשער את ערכן של ידיעות אלה למפקדה הראשית, שקיבלתן מדי יום-ביומו.

האויב יכול היה לעשות אותו הדבר. לאיטלקים היה נסיון רב בחדירות-מדבר עמוקות, שנקנה במבצעהם ל"השלטת השלום" בלוב, ולגרמנים היה איש אחד או שנים שהרבו לדעת השטח זה. אולם למעשה לא עשו דבר. מצטטים קצין גרמני שנשבה, שהעיר באוני קצין של פלגת-המדבר: "אתה יודע, אנו הגרמנים איננו עשויים לדברים כאלה: לשהות במשך שבועות שאין להם קץ במרחק 500 מילין מהבסיס. אנו אוהבים לנוע בהמונינו". היה הונגרי אחד, שכמה מאתנו הכירוהו בקהיר קודם המלחמה בשם הרוזן אלמאסי. הוא היה איש מסעי-מדבר כמעט ברמתם של באגנולד ופרנדרגאסט, ושיערנו שיתגלה ביום מן הימים. הוא הקים, למעשה יחידת מדבר לטוחים ארוכים, בשם "פלגת אלמסי לתפקידים מיוחדים". היא מילאה תפקיד נכבד מאוד אחד. בצאתה מג'אלו (נאות-מדבר שהיה אז בידיים

15 הכונה לספר L.R.D.G. מאת Kennedy Shaw. סקירה על הספר הנ"ל כתובה בידי אלוף ח. לסקוב נתפרסמה ב"מערכות".
16 מקום בגבול קירנאיקה וטריפוליטניה. עד שם הגיעו כוחותיו של וייל לאחר תבוסת האיטלקים בסוף שנת 1940, ומשם התחילה התקדמות הגרמנים בכיוון מצריים.

את שדרש מכבר, והוא הקים "יחידת-מדבר לטוחים ארוכים". משני הפטרולים הראשונים, שהיו מורכבים ברובם מניו-זילנדים, גדלה היחידה לעשרה. הם נצטרפו לה מבריגדת הגווארדיה, מאנשי רודסיה; מ"חיל-הפרשים הטריטוריאלי" ומיחידות אחרות. הם הכילו קצין אחד, חמשה-עשר — שמונה עשר בד"א, שנעו במכוניות-משא קלות מצויידים במיוחד למסע מדבר ארך-טוח ומזוינים במיני כלי-נשק אבטומטיים. תפקידם המקורי היה לפקוח-עין על האיטלקים הרחק בפנים המדבר, והם עסקו בעבודת סיור ומגע עם התושבים או עבודות מודיעין כלליות עד לגירוש כוחות-הציר מאפריקה. אולם השתמשו בפלגת המדבר לטוחים ארוכים, הגם שלא ביד-רחבה, לפעולות תוקפניות, ובהצלחה גדולה. התקפתו של וילדר על שדה-התעופה של ברקה, בספטמבר 1942, נחשבה בדרך כלל בעיני פלגת המדבר כמהלומתה הטובה ביותר, שבה הושמדו כ-30 מטוסים של הציר תמורת ששה פצועים, עשרה שבויים ו-14 כלי-רכב.

היו גם פשיטות אחרות, אולם פעולה תוקפנית לא היתה מטרתה העיקרית של הפלגה. הפטרולים שלה היו עשויים לנוע, כשהם בבחינת חי הנושא את עצמו על פני מרחקים כמעט פנטסטיים; קשר-האלחוט שלה עמד על רמה גבוהה. הרוח והמשמעת היו מעולים מאוד, והיתה זו יחידה אידיאלית לסיור וקשר עם גורמי-חוף. נתבונן באחת או בשתיים מפעולותיה. כדי לתקוף את מורווק שבפצאף, ערכו שני פטרולים מסע על פני אפריקה עד פורט לאמי, שבצ'אדי והעלו שם כוח של צרפתים חפשיים. הם הסיעו עמם כדי לפעול נגד יעד שנמצא כאלף מילין ויותר בקיר-אוויר מקהיר, ובמרחק כזה לערך מפורט-לאמי, ובמרחק 500 מילין מהבסיס הצרפתי הקדמי בפאיה. אחר הדריכו שני פטרולים אלה את הצרפתים במבצע גוסף לעקירת חיל-המצב האיטלקי בקופרה², השוכנת 500 מילין דרומה מבנגאזי, וכאשר חזרו לקהיר בדרך קארגה³ ואוגאנת השלימו 4,300 מילין ב-45 ימים. באפריל, כאשר העמדות הבריטיות נמצאו בסלום, והתחיל מצור האויב על טוברוק, נקבע בסיס פלגת המדבר בקפורה, ומשם (או מהבסיסים שבג'אלו⁴ או שבטייה⁵ או, מאוחר יותר — כאשר התפתחה התקדמותה של הארמיה השמינית מאל-עלמיין — מהון) הם ביצעו את משימת הסיור העמוק ואת משימת קיום המגע עם היסודות הידידותיים שבארץ האויב, וכן ביצעו מדי פעם פשיטות תוקפניות.

9 מחוז בדרום טריפוליטניה האיטלקית.
10 במרכז אפריקה הצרפתית.
11 נאות המדבר בדרום קירנאיקה האיטלקית.
12 נאות מדבר במצרים העליונה.
13 נאות מדבר בדרום קירנאיקה.
14 נאות מדבר בגבול מצרים וקירנאיקה.

גרמניות), הטילה שני סוכנים גרמנים באסיוט במצרים העליונה וחזרה לבסיסה לאחר מסע של 1000 מילין, שהתנהל רובו בארץ אויב. אך נראה, שהרוזן והפלגה המיוחדת שלו גזו ונעלמו לאחר-מכן. בינתיים עשתה פלגת-המדבר מלאכה זריזה באותו ענין עצמו שהסב את מסעו האחד של אלמסי: הובלת סוכנים וקבוצות מיוחדות מאיזה סוג שהוא. לדוגמה: אלה של גרנד-גיטו, מאלו, פאניאקוב ("פופסקי") ומשלוחם הבטוח ובמועד הנכון דרך הדלת האחורית בכל מקום שהוא באפריקה, היה אחד מתפקידיה העיקריים.

"שירות האויר המיוחד"

אחד הלקוחות המענינים ביותר של פלגת המדבר לטוח ארוך היה — שירות האויר המיוחד. אולם כאן עלינו לסקור את העבר במקצת. כ-1941 הביא לייקוקי קבוצות קומנדו מאנגליה למזרח-התיכון, הם נטלו על עצמם מספר מבצעים כגון פשיטת הנפל על ברדייה¹⁸, הנסיון האומלל לחצות את הנהר ליטאני בסוריה, פשיטה מוצלחת ביותר מטוברוק וכמה מבצעים אחרים. בערך בו בזמן עלה בחוף לוב לט-קולונל קייס עם ששה קצינים ו-53 בד"א כדי לתקוף את מפקדתו הראשית של רומל ולחסל את מפקד הקורפוס-האפריקאי. למירע המזל, הוכחה ההתקפה ככשלון גהדר ביותר. קייס שלם בחייו, וזכה בצלב-ויקטוריה לאחר מותו. אבל פעולתו זו חשיבותה לגבינו, בכך שהיא מספקת לנו דוגמא מצוינת של טיפוס חשוב ליעד-פשיטה. פעולות הקומנדו במזרח-התיכון לא נחלו הצלחה. המזל הסתיר פניו מפעולותיהם; לייקוק נשכתנע כי פשיטות של חבורות קטנות מאוד, ומתבלטות פחות עשויות להיות כאן מוצלחות-יותר מאשר מבצעים מסוג הפשיטות הרגילות של הקומנדו. לפי דרישות, הוקמה קבוצה קטנה של קומנדו מס. 8 (של הגוארדיה) בתורת פלגה נפרדת תחת פיקודם של לואיס וסטירלינג, ואורגנה למטרה זו. אף-על-פי שכוונתה "שירות-אויר מיוחד", לא היה בין השם ובין דרך ההתקרבות אל היעד אלא מעט, או כלום-לא. מבצעים הראשון נערך, אמנם, בעזרת מצנחים. אבל כבר באותה הזדמנות היה העקרון, השורר מאז (ותקוטי שימשיך לשרור), כי כוחות מיוחדים חייבים להיות מוכנים להתקרב אל היעד בכל האמצעים שיש בנמצא. מבצעים הראשון, שהיה התקפה על קבוצת שדות-תעופה בשטח גאואלה-תמימי, כדי לסייע לאופנסיבת 1941 לשחרור טוברוק — נכשל. הם הוצנחו בפיוזר רחב ומזג-האויר הגדיל את שברם. אולם חיש שבו לבצע זאת, כשפלגת המדבר פועלת כשירות-מוניות מגיאלו, וערכו מספר פשיטות בהצלחה בלתי רגילה.

17 מג'נרל, אח"כ ראש מטה הפעולות המשולבות.
18 מקום על חוף ים-התיכון בין סולום, בגבול מצרים, וטוברוק.

בדצמבר, 1941, הותקפו שדות-התעופה ליד סירטה ובתאמת, (ששימשו לחנית מטוסים במעבר) ולמעלה מ-30 מטוסים שחגו על הקרקע הושמדו באמצעות פצצות דביקות ואש. דבר זה נשנה בתורת מתנת חגי-המולד, ו-24 מטוסים נוספים נזקפו לזכותם. פלגת המדבר, גם היא הביאה פלגה אחרת של "שירות-האויר" לאגדביה, שפוצצה שם 37 מטוסים נוספים.

כעבור ימים ספורים הסיע אותו פטרול של פלגת-המדבר שתי פלגות נוספות תחת פיקודם של פריזר ולואיס, כדי לתקוף את שיטחי הנחיתה "שער השיש" ובופיליה. התקפות שירות האויר הצליחו הפעם רק חלקית. אחת התוצאות היתה התעוררות של פעילות אויר כה רבה, עד כי פטרול פלגת-המדבר הותקף קשות מן האויר. אם קבוצה מסוג זה מאותרת באותם מרחבים פתוחים — עושים בה המטוסים כרצונם. להינצל מאבידות ניתן, בראש וראשונה רק ע"י המנעות מהתגלות. לואיס נהרג; ואלו פריזר, שהשמיד למעלה משלושים מטוסים בהתקפתו שלו, וכבו הושמד, והוא נאלץ להביא את פלגתו בחזרה במסע-רגל בן שמונה ימים על פני המדבר.

במרץ השמידה פשיטה על שדה-התעופה בברקה 15 מטוסים נוספים, ואחר משט ג'אליקו על שדה הראקליון שבכרתים, כשהוא בא וחוזר בצוללת, ולזכותו נזקפו 20 מטוסים נוספים. היו פשיטות רבות אחרות, אך על אודותיהן אפשר לקרוא במקום אחר. די יהיה אם נאמר כאן, שבחדשים שבאו אפשר היה למצוא קבוצות שונות של שירות-האויר. עושות במקומות בלתי-רגילים, תרות אחרי דברים הראויים שישימו בהם פצצות, כדברי אחד מהם.

בקיץ 1942 השיגו אנשי "שירות-האויר" גיפים משלהם, ציידום בצמד מקלעי יוקרס מלפנים ומאחור, ובעזרת הקשר והתובלה של עצמם הפכו לניידים ללא-תלות. וכאן צצה בעיה, בעוד שמבצעי-מודיעין אפשר להם שלא למשוך את תשומת לבו של האויב, הרי געלה מכל ספק כי פשיטות תוקפניות תמשוכנה אף תמשוכנה את תשומת לבו.

פלגת המדבר היתה מתאוננת לא פעם כי כוחו של סטרלינג הטריד מקומות שהיו שקטים ביותר, וכי כתוצאה מכך יצא אויב, משולהב בצדק, לחפשו — וימצא במקומו את פלגת-המדבר. בסופו-של-דבר נמתח על פני המפה קו שרירותי; — לפלגת המדבר ניתן כל מערביו של המדבר, לשם המבצעים העמוקים-יותר, בעוד ששירות האויר המיוחד עשה את המלאכה קצרת-הטוח במזרח-המדבר, כשהוא פועל מקופרה.

מקום זה ביצעו מ"ן ואנשיו סדרת התקפות רבות-הצלחה על מס"הב טוברוק-דאבה ועל יעדים שבסמוך לחוף, בעת האופנסיבה של הארמיה השמינית. אלה שבקהיר, שמתפקידם היה לספק את הארמיה השמינית, בהרחיקה להתקדם, התחילו חוששים מחמת ההרס בקו מס"הב, בקו-הקשר, בתחנות-רכבת וכדומה.

וגשלה מברק למיין בזה הלשון: „הנח למסה"ב. יתכן שנוקק לה". לעתים נדירות נתקבלה תשובה ממיין, אולם הפעם נתקבלה חיש: „מצטער מאוד. מסה"ב פוצצה בשלושה מקומות. לא יכולתי להתאפק!"

עלי להעיר כי בערך בפרק זמן זה הוקם, כמו-כן „עסק" עצמאי בפיקודו של אדם, שהיה אחד מטובי המבצעים ולבטח אחד האנשים המצויינים ביותר בכל סוגי הפשיטות — ו„צבאו הפרטי של פופסקי" החל בפעולותיו.

באביב 1943, נסתים מסע המלחמה באפריקה. סטירלינג נשבה. ג'אליקו יצא עם „סקודרון הסירות המיוחדות" בתורת יחידה נפרדת כדי להתאמן בארץ-ישראל, למען ישתמשו בהם באיי-יון ובים האדריאטי. מיין עבר עם הפלגה שלו אל מעבר לים, כדי לראות מהן האפשרויות הפתוחות בסיציליה. פיז'רוי מקלין נסע להקים פלוגה של שירות האויר בפרס, ועתיד היה להצטרף בעוד זמן-מה לטיטו.²⁰ קבוצת המדבר לטוחים ארוכים, שלבסוף נשלל ממנה המדבר, החלה ללמוד שיט, צניחה וגלישה, ולאחר תקרית רבת-אסונות באי לארוס, שהסב אבידות כבדות, עתידה היתה, להופיע בתחילת השנה הבאה באיזור האדריאטי.

סוגיהם של מבצעים מיוחדים

לא עוד נוסף לעקוב בפרטי-פרטים אחר כוחות אלה. נסה עכשיו לערוך איזה סידור שיטתי — של מבצעים מיוחדים לטוגיהם.

דיברנו על אודות שלושה סוגים של מבצעים: פעולות אופנסיות, מבצעי מודיעין, ופעולות בשיתוף עם כוחות ההתנגדות שבארץ הכיבוש.

בראש וראשונה מצויה פעולה אופנסית נגד בני-אדם. יכול אתה להרגם; יכול אתה לעכב את בואם למקום שהם דרושים בו; ויכול אתה לפעמים לסלקם. דוגמה נאה ליכולת האחרונה היתה חטיפתו של גנרל קרייפה בכרתים ע"י לי-פרמור ומוס, ב-1944. ככל שירבה העומק, וככל שייטב הזימון — תרבה הבילבולת. ככל שגדולה חשיבותו של הקרבן, כן גדל עצמת-ההשפעה על מהלך ההתמודדות. אילו היה קיים מצליח בנסיונו לסלק את רומל היו להצלחתו תוצאות חשובות. אצטט כאן סיכום ששמעתי בתמצית (סיכום מקמץ-במלים במקצת) על פעולות תוקפ-ניות נגד אנשי אויב: — „יכול אתה לדפוק אותם, לחטוף אותם או להשהותם"²¹. אותם השיקולים יפים לגבי ציוד. שקול בדעתך את שאבד לאויב ב-250 ויותר מטוסים שהושמדו ע"י סטירלינג וחבורת מרעיו — מספר הראוי להתכבד בו. מספר זה מתחרה כ"כ בסך-הכל מטוסים שהושמדו ע"י חיל האויר המלכותי, עד

19 הכוונה למיור ולדימיר פניאקוב, מחבר הספר: צבאו הפרטי של פופסקי" העומד להופיע בהוצאת „מערכות"

20 הכוונה לבריגדיר פ. מקלין, חבר הפרלמנט, מחבר הספר: „מבואות Eastern approaches סקירה על הספר כתובה בידי ס/אלוף נ. לורד נתפרסמה ב„מערכות" ס"ד.

21 על חטיפת הגנרל קרייפה באי כרתים השווה ספרו של סטנלי מוס III Met by Moonlight

כי שקלו בכובד-ראש בהצעה לזכות אותם מבצעים באותות-הצטיינות המיוחדים לטייסים. פרט טכני כלשהו הכשיל את ההצעה.

מבצעים אלה ייצגו להפליא את ביצועה של משימת ההמנעה ע"י השמדת הציוד שנועד ממש לשימוש בקרב. דוגמה לפעולת המנעה הגורמת שהיה בפעולות האויב היא הפשיטה על ביה"ח למים כבדים שבנורבגיה בנובמבר 1942, שהאיט את פיתוחו של הנשק האטומי ע"י הגרמנים.

מצפה האניות

ועתה נפנה למבצעי מודיעין, להבדיל מפשיטות גרידא. דיברנו במצפה-הכבישים בתצפית תנועתם של כלי-רכב. כאשר סימו בעלות-הברית את מסע-המדבר שלהן, הפנתה פלגת המדבר לטוח ארוך את תשומת לבה, באותה רבגוניות שציינה אנשים אלו, למצפה האניות. תפקידו היה להזמין התקפת-אויר מיד עם סימון האניות, ואכן היתה לו הצלחה רבה.

משימות סיור מועילות אחרות היו גילויים וסימונם של שטחי-נחיתה, סיורי-קרקע לבריור תוצאותיה של הפצצה מהאויב, סיורים לעומק על האויב במטרת פעולה אופנסית, ועוד. דוגמאות יש לכך — פעולתם של כוחות מיוחדים בצרפת ובמדינות-השפלה, במדבר, ביוגוסלביה ובאלבניה.

חייב אני, כמו-כן להזכיר מבצעים הקשורים בשחרור שבויי מלחמה ובהוצאתם של אנשים אשר היו עלולים להיאסר בשטח השלטון הגרמני. היה צורך תמידי להחיש אנשים הביתה, כגון צוות-אויר שהופלו מעל טריטוריה שבכיבוש-אויב. כאשר נחלשת אחיזתו של האויב בטריטוריה הכבושה, עשויה פעולה נועזת של כוחות מיוחדים להצליח מאוד; כך היה בצרפת, באבגוסט 1944, בגרמניה במאי 1945, במזרח הרחוק באבגוסט 1945, ובמקומות אחרים.

זכור לי מקרה שארע בעקבה של איטליה, כאשר — בספטמבר 1943 — התנהלה רכבת מיוחדת של שירות האויר בניצוחו של רוי פאראן, אי שם לאורך המסילה, מרחק רב מגייסותינו הקדמיים, והביאה בחזרה את כל שבויי המלחמה שבמחנה מסוים, וכן — את שעון הזהב של מפקד המחנה. ישנה, כמו-כן, האפשרות של פשיטה מיוחדת להצלת-החזרתה של אישיות חשובה, שמדקדקים מאוד בשמירה-תה. הדוגמה הטובה הידועה לי היא תפיסתו של מוסוליני בספטמבר 1943, ע"י קבוצת צנחנים גרמנים בפיקודו של סקורצאני.

לבסוף, ישנה פעולה הקשורה בהתנגדות שבתוך הארץ לכובש. קודם שהתפתחה, יתכן ויהא עליך לשגר אנשים שיעוררוה. עם שנתעוררה — עליך להביא קבוצות מן החוץ שסייעו בארגונה, בציודה ובאימונה, ולפחות בתחילת הדברים, בטיפול

22 שנודע אח"כ לשמחה בא"י. פרסם ספר על קורותיו בשם: מגיון מכונף Winged Dagger

בקשר שלה. לרשותנו שלל דוגמאות, למשל, — בצרפת ובבלקנים, דוגמה טובה במיוחד מהוה פעולתם של "סקוודרון הסירות המיוחדות" בפיקודו של ג'אליקו ושל הכוחות ששיתפו עמו פעולה ביון. זוהי השלישית בסוגי המבצעים שלביצועם ניתן להשתמש בכוחות מיוחדים — פעולות אופנסיביות, מבצעי מודיעין, ולבסוף — פעולות הקשורות בהתנגדות-לאויב שבארץ-כיבוש.

שליטה בכוחות מיוחדים

השליטה בכוחות מיוחדים אלו בעתות מלחמה הנה בעיה חשובה. נמצא כי הטוב ביותר הוא שישלטו בהם מרמת פיקוד גבוהה, הם עשויים לשמש כגיי-סותיה של המפקדה הראשית הכללית שבזירה, אולם במקרה שהשימוש בהם עשוי להשפיע על עוצבה אחת, יותר מאשר על אחרות, הם ניתנים להפעלה כראות-עיניו של מפקד אותה עוצבה, ומן הראוי הוא שיעמדו תחת פיקודו.

מבחינת עקרון — הייתי אומר כי צריך שכוחות אלה יעמדו תחת פיקודה של רמת הפיקוד המקבילה לעומק שבו הם פועלים; כלומר, תחת פיקודה של כל רמת-פיקוד השוה מצדנו לגזרת האויב שבה מצוי היעד שלהם, אם הם תוקפים יעד בשטח ארמיה של האויב, למשל, צריך שיעמדו תחת פיקודו של מפקד הארמיה המעוניין ביותר שמצדנו, אם הם פועלים עמוק יותר מאחורי השטח הצבאי של האויב, יפעלו תחת פיקודה של קבוצת הארמיות שלנו, ואולי תחת סמכות גבוהה עוד יותר — כאשר העומק גדל. אינני יודע איזה כלל קבוע, אבל זוהי תחילתו של כלל מכל-מקום, רק בנסיבות היוצאות מאד מהכלל תמצאום פועלים תחת פיקודו של קורפוס, ובנסיבות היוצאות מן הכלל עוד יותר — תחת שליטתה של דיבזיה.

אך יהא הפיקוד עליהם אשר יהא, יש להקדים בשיתוף מפקד הכוח המיוחד לקראת הכנת מבצע, כאשר התכנית כרוכה בשימוש בכוחות מיוחדים, ויש הכרח — בעיקר כאשר היקפו של מבצע חורג למשהו יותר גדול וכשנוספים כוחות אחרים, כמו בפשיטה על טוברוק, באבגוסט 1942, שמפקד הכוחות המיוחדים יפקח על כולם. הפשיטה על טוברוק צמחה מתוך ההכנה לקראת טיפוס מבצע קלסי לפשיטה על יעד במגמת המנועה, לו עלה בידנו לחבל במידה מספקת במתקני הנמל של טוברוק, כי אז היית מאלץ את האויב להשתמש בנמל של טריפולי המרוחק כ-1000 מילין מערבה.

אולם מה שתוכנן בתחילה כפשיטה קטנה התפתח לדבר-מה יותר גדול. רעיונות אחרים נשתלבו בה וכן, בסופו-של-דבר, נעשתה קבוצה מורכבת מאוד, בעלת מכלול מבצעי-הסחה, כרוכה בהפעלת כוחות די ניכרים, בטליון של "חיל-הציי", שירות האויר המיוחד, פלגת המדבר לטוח ארוך וחיל-המגן הסודני, המבצע

נכשל. סודיות ההכנות היתה לקויה, הקשר פעל שלא כהלכה, וארגון-הפיקוד היה רחוק מלהיות אידיאלי, בעת שאניות מלחמה היו יקרות מניפון ביס-התיכון, אבדו ה"סיק" וה"זולו", שתי אניות-משחית גדולות מטיפוס השבטים²³, להוציא את פשיטת פלגת המדבר על שדה התעופה של ברקה, שכבר הוזכרה לעיל — כל המבצע כמוהו ככשלון.

חשיבות הקשר

לקשר חשיבות רבה עד מאוד במסגרת פעולות כוחות המיוחדים. ברצוני להזכיר שנית את פלגת-המדבר, ולא רק את משמעת-האלחוט החמורה שלה, אלא גם את שימושה המעניין בתהליך-השידור של הצי המסחרי. קשר האזנה של האויב שעל היבשה, העמוס עבודה, היה נוטה שלא להחשיב אותות הבאים כביכול ממקורות, ימיים מובהקים, ולא היה עוקב אחריהם. דבר שאילו עשה האויב כך היה עלול לסכן את הפלגה ע"י איתורה לפי "מציאת כיוון". לא ידוע לי כל מקרה שבו אותרה פלגת המדבר באמצעות "מציאת כיוון".

ביכולתך להשתמש באמצעי-קשר אחרים — ביונים, למשל, פעם השיגונו כמה עופות מאת מאמן הראשי של יונים במזרח-התיכון, ומסרנום לקבוצה של שירות האויר המיוחד שפעלה בשטחים הקדמיים הגרמניים לפני עלמיין, אולם אף אחת מהיונים לא חזרה לשובך של הארמיה השמינית. לפי עניות דעתי כה הטיבו אנשי פטרול שירות האויר להזין אחדות מהן, עד כי שוב לא יכלו לעוף — ואת הנתורות אכלו.

הבסיס

ברצוני לומר כמה מלים על הבסיס. מבצעים ממושכים שבעומק דורשים גם בסיס בעומק, שאילו יכולות קבוצות מבצעיות לחזור להצטידות מחדש בזמן, דלק ותחמשת, להחליף ולתקן ציוד, ולנוח. חייבת להיות בו אפשרות להביא אנשים וחמרים, ולהוציא נפגעים. בעצם עיקרו של העניין אינך יכול להלחם בכדי להגן על הבסיס, במקום שבו יש לך אגף יבשתי פתוח, כמו באפריקה הצפונית, או גערב, שבה פעל לורנס בזמן מלחמת העולם הראשונה, קל לקיימו. הבעיה עולה בכל חריפותה כאשר קיום הבסיס חייב להיעשות כולו מן האויר; שכן מצב האויר געומק יהא אך לעתים נדירות נוח, אבל אפילו כאשר הנו בכללותו רע, אין צורך להוריד מן הפרק אפשרות אספקה מן האויר. אין כמעט אפשרות לחסום את הדרך

23 מטיפוס אניות המשחית הגדול ביותר שהיו ברשות הצי הבריטי בתחילת מלחמת העולם השנייה. אניות מסוג "השבטים" היו בנות קבול של 1870 טון.

בפני מטוס הטרדה הטס לבדו — ויהא עליך להשתמש בטקטיקה שלו לקיום בסיס בעורף האויב. יכול אתה לכוון את דרכם של מפציצים באופן שבטוסם למלאכתם — הם יספקו חיפוי למבצעי-קיום" אלו, ואף יצירת תקופה מוגבלת של עליגונות באויר מעל הבסיס יתכן ותהא אפשרית, אם יספקו אמצעים להצטיידות-מחדש בדלק במקום.

בטחונו של הבסיס חייב בעיקרו להיות מושגת על עומקה של חגורת האתראה המקיפה אותו — עומק של זמן יותר משל מרחב. הוא עשוי להיות ממוקם בארץ שבה יקשה לכל דבר שהוא להגיע אליו, פרט לקבוצותיו המבצעות בעלות הניידות הרבה, המשתמשות בגיפים או בגמלים או בסוסים או במגלשים, או הנעות, כשציודן קל ורגלן מהירה. הוא תלוי בסיוורים שלו באשר לאתראות, וברצונם הטוב של התושבים המקומיים. מכאן נובעת המסקנה שמיטב סיכוך תמצא בשטח דל אוכלוסיה. אולם על הבסיס להיות נייד. התקדמות רבה נעשתה בשטח זה. אך עדיין לא הגענו לדרגה של מבצעים ממושכים בעומק בקנה-מידה מרחב, שבהם פועל מספר ניכר של קבוצות מבסיסים געים, שכל-כולם ניתנים להעברה באויר ומקומים מהאויר.

יש עוד בעיות, כגון זו של הטיפול בפגעים, חומרתה של הבעיה פחתה בגלל סמי-מרפא חדשים וניתוחים קדמיים, השימוש המוגבר בפלאסמה, וההוצאה החפשית יותר של מורפיום ודברים אחרים. יש קשיים הקשורים באנשים. אלו הגם חיללים — ואינם פראי-אדם. להם בעיות של הקצבות, העלאות בדרגה, וכולי, הדורשות התחשבות אזהדת, ואפילו מידת-מה של רוחב-לב בפרשנותן של פקודות. דבר זה היה נכון בעיקר במקרה של המלחמה האחרונה; שבה לא תמיד היו האנשים, שיצאו למבצעים אלו, אדוקים לגמרי בפקודה-שבכתב. זכורני שקיבלתי איתות מסטירלינג מנאות המדבר קופרה, למשל, שנאמר בו: "סמל פלוגי הצטיין מאוד. העליתיו לדרגת סגן-משנה". תמהני, מה הייתם אתם עושים בנידון!

מגרעותיו של "צבא פרטי"

אם רוצים שההשקעה בכוחות אלו תשתלם — אל יהיו "צבאות פרטיים". לצבא פרטי יש כמה מגרעות גדולות. מנהיגו נוטה להפוך לשאינו-בר-חליפין. אחד מן המוצלחים ביותר שבכוחות אלו, ככל שביכלתי להעלותם בזכרוני, היה הכרח לחסלו כאשר מפקדו נפל בשבי. כוח כזה נוטה לשמש נושא לחשדותיו של "הצבא הציבורי"; ולפעמים נוטה הוא בארגונו, באימוניו ובצידו להגיע למדרגת יחוד, עד כי הוא נעשה במידת-מה חסר-גמישות וכמעט ואינו ניתן להפעלה לצורך "המלחמה הציבורית". המגמה כיום היא להגיע לידי קביעת הממוצע "התקין" ולקיים בעתות-שלום טיפוס-יחידה — וטכניקה מסוימת להפעלתה — אשר יהא בהם כדי להשיב על אותו צורך המביא להופעתם של צבאות פרטיים.

היתרון הגדול שבכך אינו כל-כך בטובת הנאתה של יחידה כזאת עצמה, כאשר בטובתם של הפיקודים והמטות העתידיים אולי, לטפל ביחידות כאלה. אם תשמור על קיומה של יחידה כזו בעתות-שלום כך שניהולה, וביחוד — עניני החזקתה, יעברו אל מעבר לשלב הנסיוני, יהיה השימוש בכוחות אלה במלחמה כרוך בפחות אכזבות בחית ובפחות רוגזה בעורף. מה שקיים אצלנו כעת זה שירות האויר המיוחד ה-21 (הארטיסטים) שהויתו נשמרה כבטליון טריטוריאלי²⁴. לא חסרת ענין היא העובדה שזו אחד הבטליונים הטריטוריאליים המעטים מאוד בבריטניה, אשר לא זו בלבד במגבתו מלאה, וכולה מתנדבים, אלא שישנה לו רשימת-תור של אלה המבקשים להנטרף אליו.

בימות המלחמה היו הרבה כוחות מיוחדים. אני הזכרתי מעטים בלבד בנסיוני לצייר לפניכם רק תמונה כללית, במטרה להעלות כמה נקודות חשובות יותר. אם ישאל השואל היכן עשויים כוחות אל להיות מופעלים, תהיה התשובה האות והיחידה: "בכל אשר תרצה!" המורח התיכון, במובנו הרחב של מושג זה, יתמיד להיות מה שהיה, גן-עדן ליחידות פושטים קטנות, אולם בכל מקום שבו השטח קשה, בכל מקום שגיונגל מספק בו מחסה, או במדבר, או בטונדרה (עדיין לא חרבינו לעשות באשר לאיזור הארקטי), או בהרים, או ביערות; בסמוך לכל דבר הראוי שיצפו עליו, או שיכבשוהו, או שיפוצצוהו, או בסמוך לבני-אדם שעלינו לסייע להם — שם, לדעתי, אתם עשויים למצוא את הכוחות המיוחדים האלה בפעולה.

מסקנות

ככל שיהיו מבצעים אלה נתונים לגישה מנתחת, כן יקדימו עקרונות-ההפעלה שלהם להשתור בתוך הרקמה הכללית של נוהג-המלחמה שלנו ויהיו לתועלת ולא שעשוע מרתק בלבד.

ובים מאתנו מאמינים אמונה שלמה, כי פרט לנשק האטומי, הרי ההתפתחות החשובה ביותר במלחמה בזמננו היא התרחבותם של המבצעים שבעומק. לא נוספו לנו עקרונות-מלחמה חדשים, ושום עקרון ישן לא נפגם כוחו. ברם, השוני שחל במשאבינו הטכניים הרחוב במידה עצומה את השימוש בעקרונות שבידינו. בנסיבות אלה, מבצעים של כוחות מיוחדים נותנים למפקד את האמצעים רבי-הערך ביותר לפיתוח פעולה אופנסביית קדימה, לעומק, והם עשויים לשאת רוחים נאים, שיעמדו ביחס גבוה למחיר שמשלמים תמורתם.

יתכן להרחיק לכת ולומר, שמלחמה טוטלית שבעומק טוטלי עלולה לראות את פיתוח שיטות הכוחות המיוחדים בקנה-מידה ההולך וגדל, ואפשר אפילו לטעון,

24 הצבא הטריטוריאלי הבריטי משמש כמלואים לצבא העומד, המורכב מחילי-קבע וחיללים בשירות-חובה.

כי כאן טמון עיקר טעמם של הכוחות המיוחדים. רק חסר-דעת יטען כי המלחמה תתנהל בצורה הטובה ביותר ע"י פלוגות אינ-ספור של שירות-אוויר-מיוחד שיסתובבו בחבורות קטנות על פני השטח כולו. עד כה חסר לנו הציוד הכבד, שבלעדיו בלתי-אפשרית חדירה עמוקה בקנה-מידה מכריע. ברם, עשה שיתאפשר להטיס מטענים בני 60 טון כחטיבה אחת, בהשתמשנו במרחב מצומצם לנחיתה, על כל הכרוך במעשה כזה, כגון השגתה של עליונות מקומית זמנית באויר במרחקים גדולים, אזי נגלה אולי כי הגישה למבצעי מלחמה ביבשה בקנה מידה גדול אינה שונה כל-כך מזו המשתקפת בזעיר-אנפין במבצעים המצומצמים שהרחבנו עליהם היום את הדיבור כעל מבצעייהם של כוחות מיוחדים.

ויכוח בעקבות ההרצאה:

ליט. נגרל טיר ג'ורד מארטל: שמענו היום הרצאה המעניינת במידה היוצאת מגדר הרגיל. האם חשב המרצה גם על שימוש בכוחות מיוחדים אלה שהזכיר, כגון שירות אויר וכולי, בעומק גדול, בשילוב עם כוחות שריון ניידים מאוד, ועם טנקי-הסיור ההורסים קדימה לעזרתם, או פועלים עמם בצותא. או שמא הוא סבור שכוחותיו שלו יבצעו את משימותיהם לגמרי בכוחות עצמם? זוהי נקודה שהייתי רוצה לבקשו כי יאמר עליה כמה מלים. לימוד הטכניקה של מבצעים ניידים הנו משימה כבירה.

המרצה: בטוחני שכל אחד מאתנו המעוניין בפיתוחה של הוחמת-עומק, מקוה שלימוד הטכניקה המתאימה יעשה ענין שעוסקים בו. באידך חושבני כי השימוש בקבוצות קטנות הפועלות בעומק בשילוב עם כוחות משוריינים ניידים ישאר מוגבל עדיין, עד שתפותח הטכניקה המתאימה.

לויט. קול. קאלברט: בראש וראשונה, מה באשר למשמעת צבאית בכוחות מיוחדים אלה, הפועלים במשך תקופה ארוכה במרחק רב מקויהם? הסבור אתה ש"תקנות המלך"²⁷ והענשים שנקבעו בהם פותרים את הבעיה?
אינני טוען שבני-אדם חייבים להיות מושלמים, אך הם עשויים, כשהסרטים מים או מזון, להשבר, והמשמעת הנה צורך מדי. הסבור אתה שמן הראוי הוא לעשות אי-אלו תיקונים ב"תקנות המלך"?

המרצה: דברים אלה מעמידים אותי במצב עדין. הזמנה זו לומר בפומבי, שאני תומך נלהב בשיפורים ב"תקנות המלך" עשויה לסבכני בקשיים; ואין לצפות שאעשה זאת.

נכון, אמנם, שמבצעים שבעומק כרוכים — עלי להזהר בניסוחי — בשינויים בהשקפה המקובלת, במידה גדולה, במבנה ובנוהג של הצבא. יתכן, כי הייתי צריך

27 תקנות הקבע של משטר ונוהג בצבא הבריטי.

לצפות לשאלה מסוג זה מצד זה ומשום שידוע אני כי בחדירות לעומק, אשר בארגונן היה השואל מעורב במיוחד בזמן המלחמה, טופל בבעית המשמעת לפי קוים מקוריים ומוצלחים ביותר. ברם, היות ומבצעי הכוחות המיוחדים מרשים לנו להפעיל את אחד מעקרונות המלחמה הידועים ביותר אם כי משתמשים בו לעתים נדירות — והוא: פעל תמיד בריחוק רב ככל האפשר מהמפקדה הגבוהה שמעליך — הרי התשובה לשאלה אינה חייבת לתבוע שיפורים מרחיקי-לכת ב"תקנות המלך".

לויט קולונל קאלברט: כאשר צצה השאלה בסיזמה של המלחמה בהיותי מספק שירות האויר המיוחד באשר, להמשך קיומו של טיפוס זה של יחידה או תפישה מבצעית, נאלץ הצבא לחשוב על שיאי כוח-אדם ובעיות דומות. קצין קשיש מאוד של חיל האויר המלכותי טען לכך, שכוחות אלה יימסרו לפיקודו של ח.א.מ. בתורת חלק של רגימנט הח.א.מ.²⁸ מאחר שעשו מלאכה דומה מאוד לזו שח.א.מ. עשה באויר, הרי הם עוסקים בהמנעה, בהפצצה אסטרטגית, בפשיטות הסחה ובכל יתר הדברים, האם לא יעשה דבר זה את השליטה על אותם שטחי אויב קלה יותר במידה רבה מאוד? הצעתו היתה, שבמקום שיהיו כוחות אלה בבחינת "יחפהפיה" של חיל-הצבא, עשויים הם ליהפך לחשובים ביותר בין כוחות הקרקע של ח.א.מ. ויזכו, אולי, ביותר תשומת לב.

המרצה: זוהי הצעה מעניינת מאוד. כאיש-צבא ששירת שנות שירות אחדות בפיקוד ח.א.מ. בגייסות-קרקע, אני רואה בהצעה זו אמצעי להשגת יחס אוהד יותר מזה שהנך זוכה בחיל שלך. יתכן ותהיינה גם סיבות פחות שטחיות להמליץ על הצעה זו, אולם הנה מושכת-לב מבחינת עקרון-יסודי. יתכן אולי לסכם את הבעיה המעורפלת והמסוכנת במקצת הזאת כדלהלן: לאחר שנפתח טכניקה טובה יותר של קיום בעומק, לאחר שנגיע להפעלתם של כוחות חזקים בעומק — בעומק כזה, אשר בו יהיו פועלים במקום שבו היה עד כה ח.א.מ. לוחם כמעט לבדו — נהיה עשויים אולי להגיע למבנה משותף, שבו ישתקף הענין של ח.א.מ. במבצעים אסטרטגיים בעומק במידה גדולה יותר של שליטה על כוחות אלה.

בין אם דבר זה יחייב מיוזג תמידי במסגרת ח.א.מ. של יחידות הכוחות המיוחדים הממשיכים להתקיים בזמן שלום, כדי שתורחבנה בזמן המלחמה, ובין אם לאו, לא אדע. הצעה זו לא הובאה בפני קודם לכן, ולא הקדשתי לה מחשבה. אולם דבר אחד ברור למדי, והוא: ישנו דמיון רב בין שני סוגי המבצע של חיל האויר ושל הכוחות המיוחדים. אין תמיהה בכך, אם דמיון זה ישתקף בשינויים מסויימים במבנה, שיביאו לידי כך שהכוחות הפועלים בשטח אחד ייעשו קרובים יותר וחבורים לכוחות הפועלים בשטח השני. אין שום דבר מוגדר יותר לאמרו בנדון. אני עוקב אחר ההצעה והנני אסיר תודה על ההודמנות להרהר בדבר.

28 רגימנט חיל האויר המלכותי מהוה את גייסות הקרקע של כוחות האויר הבריטיים. תפקידו העיקרי הוא לשמור על מתקנים קרקעיים והוא מצויד בנושק קל, משוריינים ותוחחי נ"מ קלים, חלק מאנשיו אומנו כגייסות מוטסים וכצנחנים.

לויט. קולונל קאלברט: מהי הגדרתך ל"צבא פרטי"? פעם נתבקשתי להקים כוח, אבל נאמר לי שלא אעשהו צבא פרטי. ושכחתי לשאול להגדרתו של צבא כזה. ברם, קבעתי בעצמי, לאחר שיקול, שעלי לעשות דברים דרך הצינורות המקובלים. צבא פרטי, העושה דברים דרך צינורות לא-נכונים, גורם לקצר בפיקוד. האם הגדרה זו נכונה אמנם, עשה את אשר תעשה. תמיד יכנו כוח כזה "צבא פרטי".

המרצה: זוהי הגדרה מענינת מאוד, ואינני יכול לתת טובה ממנה. בנקודה זו מצבי אינו נוח ביותר, שכן אני עצמי הייתי מעורב בהקמת יחידה שלא זו בלבד שהייתה צבא פרטי, אלא שתוארה רשמית בתור שכזו. היה זה ברגע של תרעומת. תחילה קראנו ליחידה זו "פלגת ההריסה ארוכת הטוח מס. 1" שם זה היה ארוך, ומיור פניאקוב הפץ בקצר ממנו. אמרתי לו: "פופסקי, אם אינך יכול למצוא משהו במהירות, נקרא לכם: "צבאו הפרטי של פופסקי". לשמע הדברים יצא מן החדר וחזר כעבור שעות מספר עם איזה תגי כתף שזה-עתה נעשו, הנושאים את רה"ת "צ.פ.פ."

אחת הסכנות של צבא פרטי הנה, לבטח, שהוא מתרגל להשתמש בצינורות הלא-נכונים. אם ברצונך לנצל את כושר ההמצאה ואת ההעזה של אותם אנשים המתאימים ביותר לסוג מלאכה זה — עליך לתת להם מידה גדושה של חופש-פעולה ברמה נמוכה יותר. אך יש להגבילה לאותה רמה נמוכה; ולמן הרגע שהגוף הזה ויהא זה "צבא פרטי" או יסוד קטן כלשהו בצבא גדול יותר, מתחיל לבא במגע רציני עם אלה המספקים אותו. מן הדין שיכנס לצינורות השיגוריים.

אני מניח, שההתנגדות אינה מכוונת כל-כך לצבא פרטי, כשהוא זעיר, כשם שהיא מכוונת לצבא פרטי גדול יותר — ל"קבוצת הארמיות הפרטית". אין להתנגד לאיניציטיבה פרטית בחלוקת צבא מעין זה ליחידות-משנה, כל עוד הן מתלכדות במסגרת הגדולה יותר. צבא פרטי אמיתי הוא יצור אשר את מבצעיו אין כמעט להסביר באיזה צורה ואופן לשביעת רצונן של מפקדות ברמות גבוהות.

מיור ר.ס.ה. קארבר: הידוע לנו אם הרוסים מוכיחים איזו יכולת שהיא בארגון מבצעים כאלה שתארת?

המרצה: אין בידי עדות לכך. אין ספק כי יש לקח רב שנוכל ללמדו מהם אילו היו נכונים ללמדנו, בעיקר באשר לשימוש בבסיסים שבעומק בשטחים מסוימים — שבהם לא היה לנו נסיון מרובה — למשל, בארץ ביצות נרחבת — שקנו בה נסיון רב בפולניה. הם הרבו לעסוק בפעולות פרטיזנים, ביחוד במרכז אירופה.

לויט, גנרל סיר גיפורד מארטל: במלחמה האחרונה לא ראיתי כל אותות של מעשים מן הסוג הזה מצד הרוסים.

מר פ.מ.מ. קאמפ: הרוסים אמנם הצניחו לעתים תכופות בפולניה מספר קצינים בשלהי 1944, ובתחילת 1945, כדי לעבוד עם תומכיהם שבמחתרת. הם חטאו למה שהמרצה תיארו כאחד החוקים הראשיים להפעלת כוחות כאלה. ככל הידוע לי,

בזכותו קצינים אלה. הם הוצנחו כשבכיסם כסף מעט, והאזרחים הפולנים התיחסו אליהם לעתים קרובות באיבה. במקרה אחד, לאחר שאנו עצמנו הוצנחנו, קרב אלינו סגן רוסי ביש-מזל שהיה מורעב כולו. היה עלינו לספקו ולעזור כמיטב יכולתנו. היה מספר מקרים כאלה, שביכולתי לפרטם.

מיור ל.א.י.ט. הארט: הרשאי אני לשאול בענין השליטה והארגון? מקובל, לדעתי, שמפקד הזירה מפקח ישירות על המבצעים של כוחות כאלה, והם אינם פועלים ללא רשותו. בהתאימם עצמם לתכניותיו, לא יכולה להיות כאן בעיה של "צבא פרטי". אם מקובל שהמפקדה הראשית של מפקד הזירה הנה תמיד מפקדה מאוחדת הכוללת בתוכה מפקדה ראשית לאויר, תבוא על פתרונה הנאות הנטיה של מטרת הכוחות המיוחדים להתלכד עם אלה של חיל-האויר, כיון ששתי המפקדות תתכננה את המבצעים בצותא. באשר לבעיית האימונים, והציוד, יש יותר צדדים חיוביים בשיוכם של אותם כוחות מיוחדים לחיל-הצבא, מאשר בשיוכם לחיל-האויר.

בעיה נוספת יש לראות בסוג השלישי של מבצעים שנגעת בו — מבצעים בשיתוף עם תנועות-התנגדות, — ובכמה מן הסוג השני — מבצעי מודיעין. במלחמה האחרונה בוצעו מבצעים אלה ע"י כוחות מיוחדים מן הסוג שהזכרתי וגם ע"י קצינים אחרים במדים, וקשרים הפועלים במדים אך שלא היו נתונים לפיקוחו של מפקד הזירה. האם בעתיד יהיו כל המבצעים האלה בפיקוחו של מפקד הזירה? ואם כן, במקרה של טריטורית אויב גדולה, המוקפת ע"י כמה מפקדי זירה של בעלות הברית, כיצד נראה לך הפיקוח על הסוגים השונים של מבצעים מיוחדים בתוככי הטריטוריה הזאת ושילובם? היהא פיקוח פוליטי או היהא איזה פיקוד אסטרטגי כל-כולל שהוא?

המרצה: בעיית הכפילות, היא אחד הדברים המסוכנים ביותר שבשימוש בכוחות אלה. הם נוטים לפעול באותו השטח בפיקודם של אדונים שונים. אזכיר את השטח שהיטבתי לדעתו אישית בהולנד הכבושה, בחורף 1944 וב-1945. ידעתי על קיומם של ששה (וחשדתי בקיומם של שנים נוספים) ארגונים הפועלים, כפי הנראה, במקביל, ולכאורה — ללא כל תיאום מעליהם. ואכף כך היה. בלי לדעת מה עושה כל אחד מהם. סבורני שכיום אנו צועדים על קרקע בטוחה יותר שבשטח זה. אבל אין ספק חשיבות חיונית לכך שכפילות זו תמנע. מן הדין שתהא שליטה אחת בכוחות מיוחדים הפועלים באיזה שטח שהוא, ודבר זה צריך שיהיה כלל.

באשר לכדאיות של פיקוח אחיד כל-כולל עליון על כל מבצעים כאלה זו השאלה שנשמעת מהחלק השני של השגותיך — אני מאמין שע"י הצמדות לעקרונות שעתה זה פרטתם לפניכם, נוכל, אפשר, להגיע לדבר-מה המתקרב אל התשובות הנכונות. אילו היו כוחות אלה פועלים בתוך מה שנתן לתארו — כעניניו של פיקוד מיוחד, מן הדין שמפקדן יהיה בפיקוד עליהם. כלומר, יש לתת למפקד הארמיה פיקוח על הכוחות הפועלים בשטח שבו תהיה לתוצאות פעולתם איזה

השפעה על המערכה שלו. ככל שתעמיק חדרור יש, כנראה, להעביר את הפיקוח לרמה גבוהה יותר. לדוגמה: הארמיה השמינית במדבר המערבי. בסוף שנת 1942 התנהל ויכוח מה על הבעיה: האם יש לתת את הפיקוח על סדרת הכוחות הקטנים הפועלים בצפון אפריקה לארמיה השמינית או למפקדה הראשית העליונה, והמה"ע. דבקה בעקרון האומר שכל עוד הם פועלים במה שניתן לתארם כתפקיד אסטרטגי (כלומר: בעומק גדול יותר משיוכל להיות ענינו המידי של מפקד השדה, הלוחם את המערכה) עליהם להשאיר בפיקוחה של מה"ע. לאחר-מכן כאשר תקום אפשרות לשימושם היעיל באורח המקנה לפיקוד הארמיה יתרון במערכה שהוא היה מנהל, יהא עליהם לבוא תחת פיקוחו. אם נרחיב זאת, אפשר כאשר נגיע לנקודה שבה הכוחות המיוחדים פועלים בעומק כה רב, עד כי יעדיהם נושאים אופי אסטרטגי טהור ואין להם כל חשיבות מידית לאיזה מפקד שדה המפקד על ארמיה או על קבוצת ארמיות יש מקום רב לכך להשארת הפיקוח עליהם ברמה שמעלו לזו של מפקד הזירה. אלו הם הקווים שאולי תסכים להם.

היור: בטרם אסכם, ברצוני להשמיע לכם השגה אחת או שתיים על נושא מענין מאוד זה, שהוצג באורח כה נאה ע"י קולונל האקאט.

בראש וראשונה, הוא הצליח לסלק תפיסות מוטעות — שאמנם אין לחשוב כי רבים מהיושבים בחדר זה האמינו בהן — על אודות יחידות אלה, שהן כביכול חבר-מבתי-גרונות נמרצים אך חסרי-אחריות, הנודדים ומקום למקום בזירת הקרב, בגרמם מבוכה בין גייסותיהם-הם, ולתדהמה בין אלו של האויב.

כמו כן, לדעתי, אישר לנו שמבצעייהם של כוחות מיוחדים אלה, למרות שהיו נכשלים לפרקים — והוא לא טען שתמיד הצליחו — תרמו תרמו בסיכום של דבר תרומה רבת-ערך למבצעים שנעשו בזירות שונות.

בעת הדיון נגעו השואלים, וכן המרצה, בעובדה שאין אנו עוסקים ביחידות מחתרת. בהתבוננו בכוחות מיוחדים, לא נוכל לשכוח שהיו קימות עוד קבוצות אחרות לרוב, ופחות סדירות, אשר לכונן ניכרה השפעה מסוימת על הקבוצות הסדירות-יותר שתוארו כאן. קיימת אפוא בעית הפיקוח.

זכורני שאדמירל מקריגור, הלורד-הימי הראשון³³ אמר לי לפני זמן מה, כי כאשר נמסר לו פיקוד בים-התיכון מצא שהיו לא פחות מחמשה צי-מלחמה פרטיים בים האדריאטי, וציים אלו היו נוהגים לערוך בלילות מערכות סוערות ביותר בינם לבין עצמם, דבר אשר, כמובן, לא הביא טובה רבה למסע המלחמה, בכללו. הוא נאלץ להפסיק את מבצעייהם ולקבוע פיקוח נאות.

בטרם אגמור, בודאי תבקשו שאומר מלים ספורות על אנשי שלי, על חיילי הצי. יש להם כמובן, ענין רב מאוד בסוג העבודה שהמרצה תיארנו לפנינו, ומאז

סיום המלחמה הופקד בידינו החזקתן של יחידות הקומנדו. כל איש חיל-הצי עובר עכשיו אימונים של חייל-קומנדו ומרביתם פועלים כעת במאלאיה. ברם, אנו תקוה, שבעתיד הקרוב יחזרו לעשות מידה מסוימת של עבודה אמפיבית. יש לנו אנשי קומנדו בקוריאה, הפועלים בהצלחה מסוימת. יש לנו, כמו-כן, מחלקת-סירות מיוחדת שאנו מאמנים אותה בטכניקת אנשי-הצפרדע, וכן הלאה, ומחלקה קטנה אשר לה משימות-שיט מיוחדות. זה עתה חורתי מסויר אצל קורפוס חיל-הצי של ארה"ב. קורפוס זה גדול הוא. הם פיתחו לחמה אמפיבית והעלוה לדרגה גבוהה מאוד. ישנו עוד סוג של פעולה אשר פיתחוהו במיוחד המרצה לדעתי לא הזכירו, והוא — השימוש בהליקופטר. בארה"ב מתכוננים להשתמש במטוס שישא מספר ניכר של אנשים, וסבורים כי עתיד גדול נועד להליקופטר במלחמה, ושתהא לו השפעה ניכרת ביותר על עוצבות מיוחדות.

קרא בחוברות הקרובות של "צקלון"

מגמות ארטילרית שדה

נפלים — נשק להבות

מטענו של הרגלי

עננים בשמי-ערב

תכנית-אש גודדית

שיתוף פעולה רגלים-טנקים

ח י י ל י ה מ ל כ ה

מאת מרווין ג'ונס

שירות-קצר והרחבה מואצת

בשנים האחרונות נאמרו ונכתבו רבבות מלים על גודלם הרצוי והדרוש של כוחותינו המזוינים. אך תשומת לב מועטה עד להפליא הוקדשה לבעיה: מה טיבו של חיל-הצבא או של החילות האחרים? אולם מאמר זה ידון אך ורק בחיל-הצבא. אקבל בתור מוסכם, למעט את הפציפיסטים המושבעים, כי חייב להיות צבא, יעיל ככל האפשר, ולו רק למען תת תמורה למשלמי המסים בעבור כספם.

משקיף, המבלה 10 ימים בהתבוננו ביחידות-צבא מתאמנות ופעילות, כפי שאני עשיתי זאת, מוכרח לפחות להודות בזאת: מפתיע הדבר, עד כמה משופר הוא הצבא, בעיקר בהתחשב בקשיים בעבודתו, אשר ברובם נוצרו לאו דוקא ע"י הצבא עצמו; אולם רחוק הנני מלטעון כי הכל שפיר הנהו. הבה ואתאר את מראהו הנוכחי של מחנה קטריק, מרכז האימונים הגדול ביורקשייר, במבט ראשון, נראה הוא כבעת שלום יותר מאשר בזמנים ההם, שעה שהתאמנתי אני שם, לפני 10 שנים. נעים לראות נשים טרודות בקניותיהן ברחוב האזרחי-למחצה ליד מרכז-המחנה, או להכנס לבית-קולנוע, או לתפוס את האוטובוס מריצ'מונד בלי להדחק שעה בתור חאקי עצום. אולם די לעבור את חדר-המשמר של אחד מששת הרגימנטים-המתאמנים המנופחים — והנה כאן שוב 1942, אותם שאון והמולה, אותן העבודות העשיות-למחצה מפאת חוסר זמן; האנשים, הרוטנים על כך, שמתעלמים מבעיותיהם האישיות והקצינים המתאוננים על הדרישות המופרזות של וייטהול*. ועל הכל מרחפת מפלצת החזית שאינה יודעת שבעה — ממש כבאותם החדשים, כאשר הנצחון במדבר המצרי לא היה בטוח כל הצורך, ופלישת גורמנדיה שתה את צילה זה מכבר. היום קוריאה, מלאיה, מצרים; מחר סרןק** או השד יודע היכן, ואולי באחד מן הימים, שאין הצבא רוצה לראותו יותר מאשר אתה או אנוכי, יכולה זו להיות אירופה.

* שם נרדף למיניסטריון המלחמה הבריטי — ע"ש הבנין בו הוא שרוי. — המ ע ר.
** מושבה בריטית בהודו-המזרחית. — המ ע ר.

„הכניסו זאת לראשכם!“ — צוח הסמל — „יש לכם רק 45 דקות ללמוד זאת. אין אנו יכולים לחזור על כך שנית! יהיה רע מאוד, אם לא תדעו זאת בקוריאה!“ טירון שואל שאלה המענינת אותו; הטוראי-ראשון, המשמש כמדריך, עונה קשות: „אל תדאג לזה“, היות ונאמר לו, כי אם ישיב על שאלות מחוץ לתכנית, הרף לא יסימנה לעולם; ומלבד זאת הרי הוא עצמו נמצא בצבא רק שלושה חדשים יותר מאשר הקבוצה שלפניו, ואינו בטוח בתשובתו. הקולונל מהרהר על מקרהו של הסמל, אשר נכשל בשליטתו באנשיו, ומשום כך ראוי להורדה בדרגה לרב-טוראי, אולם: מה דרישות תדרוש מבחור שאינו במדים אפילו שנתיים? ומנין לקחת סמל חדש? והרי התסבוכות הצבאיות הנושנות, הנובעות בדרך כלל מגודש העבודה, המביאות לידי ציניות וחוסר-ישע, כיון שאין זמן לבררן. פלוגה אחת באה ממרחק של חמישה מילין כדי לקבל את משכורתה, היות ותעודותיה לא נשלחו למחנה החדש. הרי שפלוגה מקבלת את משכורתה במאוחר ומאבדת שעות-אימונים. הנה זוהי אחת התקלות הקטנות להן הייתי עז במשך שבוע.

לא נותר זכר לימים עברו, בהם היו הטיורונים לומדים „הכתף-שק“ במשך שבוע ימים. לצבא הסדיר הישן* היו שגיאות משלו, ותורת-מלחמתו הוכחה כישנה-נושנה בהתנגשותה במלחמת-הבזק, אולם לפחות היה מאומן באופן נהדר ויעיל בהחלט בהתאם לנקודת ראותו.

הגלוסטריים**). שחזרו לפני תשעה חדשים מקוריאה, נמצאים במחנה וורמינסטר. אין זו יחידת אימונים, אולם קצב העבודה בה גדול מהרגיל; בהתחשב עם המחזורים המתחלפים תדיר של אנשי שירות-החובה***), נהפך כל בטליון, למעשה, ליחידת אימונים, ומבצע נוספות הן את התפקידים הרגילים והן את הבלתי-רגילים. הגלוסטריים, לאחר שהפכו לקומץ שרידים בנהר אימוזין, בנו צות יעיל ממכסת-מילואיהם. כעת, עם תום תקופת שירות-החובה של המחזור ובפוג חזוי-צבא-הקבע הקצרים****), נשארים אצלם פחות ממחצית אנשי-מילואים אלה. העבודה מתחילה שוב עם הצעירים, שכל אימונם הצבאי מצטמצם בשהות בת ארבעה השבועות במחנה-אימונים — בעוד שלפני 1939 היו הטיורונים מבליים שם ששה חדשים. אין לבטליון מספיק זמן ללמד אנשים אלה לירות ולאמנם כראוי, היות והנהו בטליון-מפגן בבית-הספר לרגלים, ומוטל עליו לתמרן פעמים או שלוש בשבוע בשביל הניכים-צופים מיחידות אחרות. ואם כי הובטחה לגלוסטריים שהות של שנתיים באנגליה במידה ויתאפשר הדבר, הרי יודעים הם יפה, כי סיבוכים בהונדורס או עיראק עלולים בכל רגע לדרוש את נוכחותו של הבטליון, או עשרת סמליו המובחרים, ע"מ לחשל איזו יחידה „ירוקה“.

* הכונה לצבא השכיר הישן שהתקים עד 1939.

** רגימנט אנגלי מפורסם, אשר הגדוד הראשון שלו התפרסם בקרבות בקוריאה, שסבל בהם אבידות בשעור עצום. רק מעטים מבין אנשיו יצאו חיים מקרב אחד על גדות האימוזין. — המ ע ר.
*** שירות של שנתיים מאז שלהי 1950. עקרון שירות החובה בעת שלום נתקבל בשנת 1939.
**** הכונה לחזוי שירות מקוצרים של שלש שנים.

הקולוגל סיכם זאת למעני: "אנו מנסים" — אמר הוא — "לנהל צבא-של-
עת-מלחמה בזמנים הנחשבים, הן ע"י הקהל והן ע"י הטירונים, לעת-שלום".
גדולים, למעשה, אפילו קשה מזאת. לצבא של השנים 45—1939 היו שני יתרונות
אורחים מוכשרים וטכנאים מומחים — אשר לא היה להם צורך באימון מיוחד על מנת
להתאים את עצמם למסגרת בית-המלאכה של חיל-החימוש* או פלוגת-בוני-הגשרים;
כמו-כן נמצאו בו מארגנים מוכשרים, אנשי עסק ומקצוע, שהסתגלו באופן טבעי
לפיקוד או לעבודות-מטה. נכון, כי הצבא של המלחמה-הקרה מוצא את המגויסים
הצעירים יותר גמישים מאשר היו האבות והבעלים, שנעקרו מסביבתם האישית
בזמן צויה-הגיוס המאוחרים של מלחמת-העולם השניה. אולם גמישותם זו —
הריהי בבחינת נחמה פורתא, מחמת עזיבתם את הצבא כעבור שנתיים.

כתוצאה מכל התופעות הנ"ל, כפי שהביע זאת קצין-צבא-קבע אחד, אפילו
היחידה היעילה ביותר אינה יכולה לעולם להיות בטוחה ביכולתה לעמוד במבחנים
העליונים. מלבד תקופת החודשים האחרונים לפני שחרור מכסת-המגויסים, הנוגעים
בבעיה מבקשים פתרונות שונים: אחדים תוהים, למשל, האם לא ייטיבו לעשות
בדומה לצבא הצרפתי (השני**), בחלוקת הצבא לבטליונים של חיילי-צבא-קבע —
מזה, ולבטליונים אשר בדרגותיהם הנמוכות יהיו מורכבים בשלמותם מחיילים
במסגרת שירות-החובה — מזה, במקום השיטה הנהוגה כיום, שלפיה מרכיבים את
כל היחידות, מלבד יחידות-המשמר המלכותי, משליש חיילי צבא-קבע ושני שלישים
של חיילים בשירות החובה, לערך. אולם שיטות מעין אלה אינן חודרות לעומקה
של הבעיה, שאינה בגדר השפעתו של הצבא. כתוצאה מועידת ליסבון, בראשית
1952, וההחלטות הבלתי מציאותיות, שנכפו עליה ע"י האמריקאים, מצא הצבא
הבריטי את עצמו מחויב להקים שתי דיביונות משוריות נוספות לשירות בגרמניה.
אולם בלתי אפשרי הוא לקלוט 30.000 איש "מן האויר". אנשים אלה הומצאו
כתוצאה מקיצוצים במסגרות אדמיניסטרטיביות — דבר היכול להועיל יותר מאשר
להזיק, מבחינה עקרונית—אולם בעיקר בעקבות קיצוצים דרסטיים במספר המדריכים.
דבר זה הביא בעקבותיו לידי קיצור אורך הקורסים במרכזי-האימונים עד כדי
שלישם. חילות מסוימים כמעט ולא ניווקו אולם היתה זו מהלומה קשה בשביל
חיל-השריון.

כל אחד, שהיה בטנק בשעת קרב ומכיר את ודאות ההענות המידית ואת
האמון המוחלט השורר אצל כל חברי הצוות בין איש לרעהו (שהרי בדברים אלה
נעוץ ההבדל בין החיים והמות), הבן יבין את רצינות החלטה זו. מיעוט ניכר של
נהגי-הטנקים, התותחנים והקשרים שאומנו בקטריק, יוצא לחוץ-לארץ עם הציון
"לא אומן די צרכו" בצד שמותיהם של האנשים. ציון זה מתיחס לתפקידים המיוחדים

* חיל-המהנדסים המכנים והחשמליים.

** הכונה ליחידות של הצבא הקולוניאלי הצרפתי (אשר ממנו חנה בצרפת עצמה) שהיה
מורכב ממתנדבים שכירים.

בלבד, מבלי לספק את התביעה הרצויה ביותר בצות-טנק, דהינו שכל אדם וכול
למלא את מקום משנהו במקרה של אבידות. הובטח לי, כי הרגימנטים המשרתים
בגרמניה מאמנים את טירוניהם ביסודיות, כך שתוך חודש רוכשים כולם את
הידיעות הדרושות, פרט לקשי-ההבנה ביותר. חושבני, כי זה נכון בדרך כלל,
הגם שדבר זה נעשה קשה עוד יותר מאז ועידת ליסבון, היות והרגימנטים
אשר החזיקו גונדת-הדרכה מיוחדת נאלצו למוזה בשאר הגונדות, וששת חדשי
השנה מוקדשים לתמרונים אינטנסיביים. אולם הנקודה העיקרית היא זאת: אילו
התפרצה מלחמה פתאומית בתאריך מקביל לבוא מכסת-החיילים חדשות מקטריק,
כשהחיילים מרוחקים, מבחינת הזמן, רק כ-14 שבועות מחיהם האזרחיים, היה
בכל אופן מספר אנשים צעירים הולך לקרב עם הציון "לא אומן די צרכו"
בצד שמותיהם.

ב. כך עושים ממנו בן אדם"

כבר כתבתי, כי צרותיו של הצבא נעוצות בעיקר במצב העולמי ובמשימות
הגידול הבלתי מציאותיות, שנקבעו בליסבון. אולם אין זאת אומרת, שאין אמצעי,
כדי לעשות את השירות בצבא מושך יותר, להיטיב את שעור הגיוס לצבא-הקבע
ולצמצם ע"י כך את תקופת שירות-החובה. מספרי המתנדבים המתחילים עלה בשנים
האחרונות במידה ניכרת; אולם המספרים הללו עדיין אינם משביעים את רצונו
של הצבא ואינם מבליטים שתי עובדות בלתי-נעימות. ראשית קימים סימנים,
שהגורמים להתחילות מאז — דהינו אבטלה ותנאי חיים קשים — חידשו את
עבודתם. בראש רשימת המגויסים נמצאים הרגימנטים ממחוז לנקשייר וחבל
טיס, המגייסים את אנשיהם מאזור, אשר אם כי האבטלה בו קלה הנה, הרי תנאי
המחיה קשים והמשכורות בבתי-החרושת נמוכות. במשך מסעי פגשתי בכמה
טירונים של צבא-הקבע, שכל אחד מהם עסק במספר עבודות זמניות שונות,
קצרות-ימים, בחייו האזרחיים. שנית, רוב הטירונים חתמו למשך שלוש שנים
בלבד, ואין זה אלא תהליך מתקבל על הדעת לשירות-החובה, מאחר שהחייל, בצבא-
הקבע משתכר כשבעה שילינגים ליום לעומת ארבעה השילינגים של החייל
בשירות-החובה והוא פטור מהתחייבות לשירות-מילואים טריטוריאלי נוסף לזאת.*
בעית הגיוס כיום היא לא לשכנע את האזרח לקבל את "שילינג המלכה"**, אלא
להשפיע על זה, שכבר בצבא, שישאר בו — הינו, על המשרת במסגרת שירות-

* צבא מיליציוני שהיה משמש בבריטניה, במאה ה-20, עם פרוץ מלחמה כצבא קו שני. אח"כ
נהגו הדיביונות שלו להצטרף אל הצבא הפועל בוירות מעבר לים.

לפי הסדרים לאחר מלחמת העולם השניה ניתן לכוון לתוכו, לתקופה של שש שנים, את מגויסי
החונה לאחר שרתם את המוטל עליהם בשירות הצבא העומד. חלק גדול של הצבא הטריטוריאלי
הפך ב-15 השנים האחרונות לגופי-צבא נגד-מטוסיים.

** מטבע סמלית, הנמסרת למגויס ע"י קצין-הגיוס כאות להכנסו למסגרת-השירות. — המ ע ר.

החובה, שיהפך לחייל צבא-קבע; על איש צבא-הקבע הזמני — שיאריך את חוזהו. דבר זה דורש תשומת לב רצינית לתנאי הצבא ואין להסתפק בפרסומים יפים בלבד. שירות-החובה הפך לדבר אופיני ומקובל בחיים המודרניים. הבחורים המתיצבים במרכזי-האימונים, אם אינם עושים זאת ברצון, הריהם עושים זאת בלי טינה; אחיהם המבוגרים שירתו ועתה הגיע תורם. נסיונותיהם המוקדמים נראים כמפחים-אָמון.

כל אחד מהם, — הוא הדין גם לגבי טירוני צבא-הקבע — עובר שורת מבחנים הקובעים את האינטליגנציה שלו ואת השכלתו, ומתראה אח"כ עם קצין-המיון, אשר מיעץ לו קורס המתאים לו. עקבתי אחרי כמה ראינות כאלה והתרשמתי מתשומת-הלב המוקדשת לשם מציאת תפקידים ההולמים את האנשים — ויותר מזה — ע"י הראינות לשם שיבוץ-מחדש במקרה והאיש נמצא בלתי-מתאים לתפקיד שנקבע לו קודם לכן. אל כל בעיה ניגשו ללא דעה מוקדמת וכל אשמה לא יוחסה לאדם שלא הצליח להגיע לרמה הדרושה. חלק זה של המנגנון הצבאי עובד היטיב וללא חיכוכים, ויש להפסיק את הטענות השיגרתיות בדבר שיבוצם הבלתי-מתאים של אנשים במסגרת הצבא.

לרוע המזל, הרי זוהי רק התחלת הסיפור. אי-הבטחון בשלבים הבאים בחיי החייל הנו סיבת טענות מתמידות, ולפי דעת אחד המפקדים הנו המונע העיקרי של חוזי-קבע ממושכים. לפני 1939, מקובל היה כי כל יחידה חנתה במקום אחד שלוש שנים לפחות. עתה התזוזות הן כה תדירות ופתאומיות, כבעת מלחמה ממש. חייל החוזר ממצרים מתחתן ומתחיל בהקמת משפחה; שנה לאחר מכן הוא נשלח באופן פתאומי לקוריאה, בעוד שאשתו נשארת עם תינוק והריוח בין שני הילדים הראשונים הנו ארוך מהרצוי. או: האשה מתלווה אל בעלה, לא בלי פיגור מסוים, מטריאסט לגיברלטר דרך הנובר, מקימה לה בית בכל מקום ולומדת שפות במהירות מפליאה. סוג זה של שירות, משולל הבטחון של עת-שלום והלחץ המוסרי של עת-מלחמה, הנו בלתי נמנע בתקופת המלחמה הקרה. בכל אופן, אין מתקבל הרושם כי הצבא מתיחס לבעיה זו, או לצרותיו הכלליות של האיש, המנותק מבני-משפחתו ע"י הצבתו למקום מרוחק, לפחות באותה מידה של מומחיות ואנושיות, אותה הוא מגלה במיון כוח-האדם. הטענה, שהצבא מבזבז את זמנו של החייל נשמעת לעתים רחוקות, אולם נפוצה הרבה התרעומת על "הצחצוח" והקפדנות שבשירות במולדת — הרגשה, שהניעה קבוצת אנשים מהגלוסטרים" לומר לי בהדגשה, כי היו רוצים להיות שוב בקוריאה. הקצינים, כמובן, אינם ממצדדים בתרעומת זו, הואיל ומרגישים הם, כי משמעת נאותה חשובה ביותר לאחר תהוה-והוהו ממושך, להם צרות משלהם, והם מתלוננים מרות על עבודת-המשרד האינסופית, ועדות-החקירה המגוחכות על תקלות ועירות, או על השיטה הנושנה, הגוררת בזבוז זמן של תשלום לאנשים, אשר לתנאי השירות, הרי ההתקדמות הגדולה היא זו: זו הפעם הראשונה בהיסטוריה סבורים, כי השכר מספיק הנהו, למרות שהכל חושבים, כי מן הראוי שתמצא דרך להתאמת משכורתם הם לרמת המשכורת של גייסות אמריקה

והדומיניונים, במידה שהם משרתים יחד עמהם. אי-שביעת הרצון האמיתית מכוונת כלפי מגורי-החיילים — בתים חסרי-נוחיות, ישנים-נושנים, ובנויים באופן זול, ביחוד כשמשוים את הללו לקסרקטינים הגרמניים. ישנו כאן חוסר דמיון מובהק: מספר מרבדים ותמונות — העולים בכסף מעט. — במשרדים חסרי-הנשמה ובצריפים היה בהם כדי לבדר את ההמתנה ההכרחית לבניית בנינים חדשים, מאידך גיסא, שיכוני החיילים-הנשואים נבנים היטב ובמהירות ומועדוני-„נאפי“*) החדשים מצוינים הנם. הדבר הודאי הוא, ש"צבא עם כל הנוחיות" שהובטח בקולי-קולות, הפך להזיה. קצין שפיקח על המטוח בביסלי** אמר, שלכל אנשי חיל-האוויר-המל"כ כותי, אשר באו לירות שם, היו מיטות מתקפלות; נכון הוא, אמר הקצין, שאי-אפשר לקחת מיטות מעין-אלו לקוריאה, אולם מה הרע בדבר, אם יחזיקו כמה מאות מיטות כאלו בביסלי? אף ההודמנויות לספורט ולנופש הנן פחות ממשביעות-רצון, והדרישה לקרן-נופש צבאית-כללית, בעלת ממדים נכבדים, ע"מ להקטין את התלות של היחידות בקרנותיהן הן, נראית כמוצדקת. E. N. S. A.**) אינה קימת עוד. הסרטים בהצגות היחידתיות הנם בעלי "ותק" של 10 שנים, העיר הקרובה ביותר היא במרחק גדול והנסיעה אליה ארוכה וכרוכה בהוצאות. שעות כיבוי-האורות ומועדי-הנסיעה של האוטובוסים מונעים את החיילים מלהשאר עד תום נשפי-רקודים ומלקחת את בחורותיהם הביתה, בעוד שקרנות היחידה מספיקות לעתים רחוקות לשכירת תזמורת לנשף המחנה.

אם הצבא רוצה כי יתנדבו האנשים האינטליגנטיים והאמביציוניים, אותם הוא מחפש, עליו להרחיב במידה רבה את אפשרויות ההשכלה, הנחוצות במידה שוה הן לאדם המקוה לחזור לחייו האזרחיים והן לאיש-הקריאה, הנאלץ לעבור את מבחני-הצבא בכדי לעלות בדרגה ולקבל תוספת מקצועית. לאמיתו של דבר הולכת ההשכלה ומצטמצמת. בתי-הספר הצבאיים הגבוהים אינם קימים, ועתה עומדים להוציא את סמלי חיל-ההשכלה מהיחידות הפעילות, שתעמוד בפניהן הבעיה חסרת-התוחלת למצוא מבין שורותיהן הן, אנשים המסוגלים להורות דבר כל שהוא, החל בבעיות השוטפות וכלה בטריגונומטריה, לא רק שזמן-השירות המיועד ללימודים הולך וקטן, לא רק שהזמן המוקצב לכך באופן רשמי נחטף מדי פעם בפעם ללא הודעה מוקדמת — בקטריק, למשל, לשם מלחמה בדלקות-בשדות — אלא אפילו האנשים המעטים, המקריבים את ערביהם החפשיים בכדי ללכת אל מרכזי-ההשכלה, נמנעים מכך ע"י השמירות שאין-מנוס-מהן ותפקידים דומים, על הנייר, הרי מרובים שירותי-ההשכלה של הצבא — כולל את השימוש במרצים מבחוץ, מהאוניברסיטאות, בכל מחנות-הקבע. אולם מצאתי כי המרצים הצעירים

*) NAAFI — השק"ם האנגלי.

** ביסלי — מקום מטוח גדול ומפורסם בבריטניה.

*** E.N.S.A. — ר"ת של Entertainers National Service Association

גוף שעסק בבידור אנשי-הצבא (ע"י קונצרט, הצגות וכיו"ב) בימי מלחמת העולם השנייה.

אחריותם של קציני מטה

בצבא הגרמני

מאת: פרידריך הוסבך

מאמר זה דן בשאלה העשויה לענין באופן מיוחד הסטוריונים וקציני-מטה כללי. היא נדונה בפרוטרוט בספרו של פיטר בור: "שיחות עם גנרל הלדר". גנרל גודרין כותב בספרו "מזכרונותיו של חייל" שהופיע לא מכבר:

"עד לסתו 1938 נשאו ראשי-המטות הכלליים בעוצבות הצבא הגבוהות ביותר (*) ועד לקרפוסים באחריות משותפת לגבי החלטות מפקדיהם. אחריות משותפת זו — אשר הושמה בכתב בכל מקרה בו היתה דעתו של ראש המטה שונה מזו של מפקדו — בוטלה ע"י היטלר. כתוצאה מביטול זה שונתה החלוטין עמדתם של ראשי המטות-הכלליים בכלל, וזו של ראש המטה-הכללי של כוחות-היבשה בפרט. מושג האחריות המשותפת של ראש-המטה-הכללי בחלטות מפקדו—מקורו בצבא הפרוסי והוא נשאר בתוקפו ב"צבא מאה אלף" של תקופת 33—1918 ובצבא הרייך השלישי. (*) לעתים קרובות גרם נוהג זה בעת מלחמת העולם הראשונה לשליטת ראשי-מטות-כלליים בעלי אישיות חזקה על מפקדיהם. היטלר ציפה בהתאם לעקרונות המנהיגות שלו (פירר-פרינציפ) אחריות מלאה לבעלי תפקידי פיקוד ובזאת ביטל למעשה את שיתופו של ראש-המטה-הכללי של הצבא באחריות לגבי החלטותיו כמצביאי-עליון של הצבא."

דעות דומות מצאו את ביטוין גם בספרים אחרים שהופיעו בתחום הספרות הצבאית בגרמניה מאז 1945. דעות אלו עשויות להפיץ מושג מוטעה על מעמדם. תפקידיהם, ומסכויותיהם של המפקדים הצבאיים ועוזריהם, דהינו קציני-המטות-הכלליים, אשר אינו הולך בד בבד עם ההתפתחות ההסטורית של המטה-הכללי ואף לא עם המצב ששרר בו בין השנים 1933—1945.

לצרכי מבצעים וטקטיקה היה הפיקוד על הצבא הגרמני מחולק לפיקוד עליון ופיקוד נמוך. הפיקוד העליון פלל את כל העוצבות עד לדביזיה ועד בכלל, ואלו בפיקוד הנמוך גכללו כל המסגרות הנמוכות יותר — רגימנטים, בטליונים וכו'.

(*) הכונה לראש מטה כללי של אותו גוף צבא.

(**) "צבא מאה אלף", כך כונה במספרו הכוח הצבאי בן 100,000 איש, אשר חווה-ורטיל הויר לגרמניה להחזיקו לצרכי בטחון פנימי אחרי מלחמת-העולם הראשונה. אך הגרמנים אימנו את 100,000 אימוני-סגל והכשירוהו במידה רבה לתפקידי-פיקוד.

רובם-ככולם ציניים הם לגבי יחסיהם עם הרשויות הצבאיות, ואחד מהם, כשבא לתאר את מה שכונה בפיו כ"הבנתו של הקולונל את ההשכלה" ציטט את הקטע הבא מפקודות-השגרה: שעת-הכומר — תספורת והלימודים מבוטלים היום.

כמו כן מאפשר הצבא לחייל לעקוב אחרי מקצועו האזרחי ע"י קורסים של קורספונדנציה, הרצאות-ערב וכדומה. לעתים מצליח הדבר עד למאוד. למשל, קים קשר הדוק בדבר בחינות-אסמכה בין חיל-הקשר לבין הדואר. אולם מלבד אנשי חיל-הקשר יודע על-כך מספר מועט בלבד של חיילים. רבים שוקדים על הרחבת ידיעותיהם על-פי יזמתם הפרטית ("אבא שולח לי ספרים"), כך שלא יכולתי לקבל את ההסברה הרשמית, שכל הטירונים משתמשים במנגנון-ההשכלה, ואלה, שאינם עושים כן הרי הם עצלנים. המעבידים טוענים לעתים קרובות, ששוליו-תיהם המתגיסים לשירות-החובה שוכחים את כל מה שלמדו ואינם חוזרים עוד לגמור את מועד-שוליתם. לא מצאתי הוכחות לחלקה השני של הטענה: יאמר לזכותם, כי כל השוליות בהם פגשתי, היה בדעתם לחזור, ולאמיתו של דבר, כל החיילים במסגרת שירות-החובה חזרו לעבודותיהם, מלבד אלה שהשתכרו לאזור מכן למטה מן הממוצע. לעומת זאת, יש מן הנכון בחלקה הראשון של טענת-המעבידים.

ההנחה היא, כי החייל ילמד בערך שעה אחת בשבוע את הבעיות השוטפות; אולם לא מצאתי איש שיעשה כן, אפילו שעה אחת לחודש. יש להפריך את הסיפורים מסמרי-השער על אודות חיילים בשירות-חובה, המפוטמים בתעמולה אנטי-סובייטית. משרד-המלחמה הוציא קונטרס בשם "זיונה המחודש של בריטניה, על-שום מה?", שאין בכוחו לשכנע אפילו ילד בלתי-מפותח, והקונטרס סופג עדיין אבק במשרד-י פלוגות רבים. "אינני שם לב כלל להוראות האלה בנושא המכונה, אורינטציה" — אמר לי קצין-בכיר — הקצינים הזוטרים שלי אינם יודעים רבות על פוליטיקה — ואין כל סיבה שידעו, וכשהם מנסים להרביץ את התורה הזאת, איזושהי בחור פיקח עשוי לשאול: ומה בדבר סינגמ'רי? הלויטננט הצעיר עונה שהוא יבדוק את ענין סינגמ'רי, בעוד האנשים מתלחשים: תפס אותו! — וזה מזיק למשמעת, כפי שהנך יודע, מזיק למשמעת."

האחראים במטות הפיקוד העליון היו קציני-מטה-כללי, קצינים מתוך היחידות, או פקידים. אנשי שלושת סוגים אלה שיתפו ביניהם פעולה והיוו במשותף את מטהו של מפקד העוצבה. מעמדם ותפקידיהם היו כמוגדר ב"הוראות הכלליות לעבודת מטות גבוהים" ולפי הוראותיו המיוחדות שניתנו מדי פעם ע"י המפקד. במפקדות דיביויות היה תפקיד התאום מוטל על מפקד הדיביויה עצמו. קציני-המטה-הכללי הראשון (1, א) של מפקדת הדיביויה עסק בענייני ניהוג, והוא וידא את אחידות העבודה בשטחו 1 א. עם זו של 1 ב (מודיעין ובטחון) ודאג לתאום בין ההספקה — אשר הנה מתפקידו של קציני-המטה-הכללי השני — לבין צרכי הניהוג. קציני-המטה-הכללי הראשון, בהיותו יועצו ועוזרו של מפקד הדיביויה בכל העניינים הנוגעים לניהול מלחמה, מילא, איפוא, את תפקידו בשטח הניהוג כתפקיד מלא. כראשון בין שוים היה הוא אחד ממספר אחראים במפקדת הדיביויה, ורק בניהול ענייני המטה (1 א — ניהוג, 1 ב — מודיעין ובטחון, 1 ג — הספקה) היה ממונה על הקצינים שעסקו בתפקידי מטה אלה, מבלי שהיו נתונות לידי החשובות שבסמכויותיו של מפקד ממונה: סמכות השיפוט. במסגרת תפקידו ועבור ביצועם היה הוא ככל יתר קציני המטה ופקידיו, אחראי בפני מפקד הדיביויה.

במפקדות הגבוהות יותר — מפקדות קורפוסים, ארמיות וקבוצת-ארמיות, היו תפקידי התאום והנהלת ענייני המטה מרוכזים בידי "ראש-מטה-כללי". הוא עמד בראש המטה ולידיו היו נתונות כל הסמכויות של מפקד ממונה, כולל סמכויות משמעותיות ומשפטיות, לגבי כל עובדי המפקדה. כתוצאה מתפקידו כממונה ומתאם שהעסיקו כל זמנו — לא עסק בעיבוד חלק מסוים של תפקידי מטהו — ובזאת השוני בין הגדרת תפקידו לבין זו של קציני-המטה-הכללי הראשון במפקדות דיביויות. ראש-המטה אחראי בפני הגנרל-המפקד למלוי התקין של תפקידיו. קציני-המטה הכללי הראשון במפקדת דיביויה וראש-המטה-הכללי במפקדות קורפוס, ארמיה וקבוצת ארמיות היו רשאים למלא את מקום מפקדיהם בעת העדרם לזמן קצר, בתנאי והמפקדים או מפקדה ממונה לא הורו אחרת. אולם, לא היו לקציני המטה הכללי הראשונים, או לראשי המטות בעת מלאם את תפקידי מפקדיהם אותן הסמכויות שניתנו למפקדים אישית (ראש הרשות המשפטית, סמכות שיפוט משמעותית, החלטות לגבי תלונות, מתן חופשות מיוחדות, חוות דעת, מתן אותות הצטיינות). סמכויות אלו ניתנו רק לאותם ממלאי-מקום אשר נתמנו ע"י מפקדה גבוהה יותר.

הגדרת התפקידים של קציני מטות כלליים במטות הפיקוד-העליון כמבוארת לעיל נקבעה מחדש ע"י הגנרלים פריטש ובאק* ב"פנקס לשירות במטות-כלליים בעת מלחמה" בשנת 1936. שני מפקדים שלו — בלתי מושפעים ע"י היטלר ועקרונות המנהיגות שלו — צידדו בעקרון הצבאי עתיק-היומין שסמכויות הפיקוד של מפקד אינן ניתנות לחלוקה ושהנו נושא באחריות מלאה להחלטותיו. שלא כדעתו

* בק היה ראש-המטה-הכללי, ופריטש ראש מפקדת-הצבא הגרמני, באמצע שנות השלושים.

של גודרין, אף פעם לא שותפו ראשי המטות הכלליים בעוצבות עד לקורפוסים בצבא הגרמני באחריות להחלטותיהם של מפקדיהם; ואף לא בשנות ה-30 של מאה זו. "המפקד נושא באחריות מלאה עבור המעשה — קצין במטה שלו נושא באחריות ליעוץ בלבד. קציני-המטה-הכללי הנו אך ורק עוזרו של המפקד ומבצע החלטותיו ופקודותיו".

בצורה החלטית זו נקבעו ע"י הגנרלים פריטש ובאק בשנת 1936 היחסים בין מפקדים וקציני-המטה שלהם, והגדרה זו נשארה בתוקפה עד סוף המלחמה בשנת 1945. הזכות, ואף החובה, להביא בפני מפקדו את דעותיו — לא נשללה לעולם מקציני המטה. לא שיתופו באחריות המפקד להחלטותיו אלא אחריות ליעוצו — היא מסמלת את משרתו הקשה והאחראית של קציני-מטה. הוא מצווה במפורש ליעץ למפקדו בצורה אשר תקל על זה האחרון להגיע לידי החלטה והוא ייעץ את עצותיו בלי להסתמך על דעה מוקדמת; בכך יאפשר למפקד לקבוע עמדה בלתי מושפעת ולהגיע לידי החלטה עצמאית. ב-1936 הודגשה, אולי בצורה בולטת יותר מאשר אי-פעם בעבר, חובתו של קציני-המטה ליעץ למפקדו עצה במועדה ובצורה שיטתית — מבלי שניתנה לו הזכות לעמוד על כך שעצותיו אמנם תובאנה בחשבון, מאידך — אם לא יעץ כלל — התרשל במילוי תפקידו.

עד לביטול המלוכה ב-1918 היו ראשי המטות-הכלליים רשאים לצין את דעתם בכתב בכל מקרה בו היתה היא שונה מזו של מפקדם. נוהל זה לא נכלל בתקנות 1936, מאחר ולדעתם השקולה של מחבריהם היה עשוי להפריע לראשי המטות בביצוע מלא של הוראות המפקד. סיפוק ההתעניינות ההיסטורית של הדורות הבאים בחילוקי-דעות בהנהגה הצבאית לא נראה כסיבה מספקת להמשיך בנוהל שעלול היה להפריע לשלמות ביצוע המשימה וללא תועלת מעשית. סיבות מעשיות אלו בלבד, ולא השפעתו של היטלר בצורה כל שהיא, הניעו את מחברי התקנון לא לכלול בספרם בשנת 1936 את הנוהל הפורמלי הישן.

החלטתם זו לא שינתה את מעמדם של ראשי המטות-הכלליים. אם היא נחשבת כיום כ"אופיינית לסילוקם ע"י היטלר של ראשי המטות מן האחריות המשותפת בהחלטות מפקדיהם", — הרי נשכחת המסקנה העתיקה שאחריות קציני-המטות הכלליים מונחת אך ורק — וזה מאז יסוד המטה-הכללי הגרמני בתחילת המאה ה"י"ט — בתחום היעוץ למפקד.

הריכוז הבלתי בריא של סמכויות צבאיות בידי רודן, ושגיאות בניהול המלחמה על ידו, העמידו את הפיקוד-העליון הגרמני ואת הצבא בעת מלחמת העולם השנייה בפני קשיים בלתי רגילים והגבילו בצורה בלתי-טבעית את חופש הפעולה האופרטיבית והטקטית של המפקדים הגבוהים. אולם תופעות אלו לא השפיעו על היחסים בין מפקדי הצבא לבין קציני-המטה-הכללי שלהם. תפקידיהם וסמכויותיהם של אלו לא שוננו במאומה. אין, איפוא, מקום לדבר על שינוי מוחלט במעמדם של ראשי המטות-הכלליים בקורפוסים, ארמיות וקבוצת ארמיות לפני ובעת מלחמת העולם השנייה. כמקודם הן גם כעת היה מעמדם האישי כלפי מפקדיהם

המטה שלהם תלוי בהערכת אישיותם ובידיעותיהם המקצועיות. חלוקת העבודה בין המפקד ובין עוזרו היתה תלויה ביחס האישי ביניהם ובאמון שרכש המפקד לעוזרו. חלוקת עבודתם השתנתה לפי מבצעה, ומידת האמון שרכשו זה לזה, אולם אחריותו השלמה של המפקד על המשימה עליה צווה לא נשתנתה בהלכי המחשבה בקרב הצבא הגרמני זה מאה וחמשים שנה.

מאיך גיסא, המצב בחוגים העליונים ביותר של ההיררכיה הצבאית היה שונה, מעמדו של ראש-המטה הכללי של הצבא בשנים 1935—1945 לא ניתן בשום פנים להשוואה עם המשרה הרמה והעצמאית אותה מילאו בזמנו מולטקה והמצביאים שבאו אחריו ועד להינדנבורג.^(*) מצביאים אלו היו יועציו האישיים והמקורבים של הקיסר בשטח הגנת המדינה. בעת מלחמה הוטלה עליהם אחריות מלאה כלפי הכתר לגבי ניהול מבצעי הצבא. אולם: סמכויות פיקוד עצמאיות על הצבא לא היתה להם. סמכות זו היתה בידי מלך פרוסיה (1870/71) והקיסר הגרמני (1914/18) — בתוקף תפקידם כמצביאי צבאות הברית.

עם חיסול המלוכה בנובמבר 1918 וכריתת חוזה ורסייל (1919) בוטלה משרתו של "ראש-המטה הכללי של הצבא" וחוסלה מפקדתו הלא היא — "המטה הכללי-הגדול של הצבא". לא בתקופת ויימר ואף לא בעת שלטונו של היטלר לא היה קים בצבא הגרמני מוסד צבאי מרכזי אשר יכול היה להשתוות מבחינת עצמאות וחשיבות עם המטה הכללי-הגדול של ימי המלוכה. הסיבות להעדר מפקדה כזו היו פוליטיות, תחוקתיות וצבאיות. השנוי בצורת השלטון ממלוכה לרפובליקה, ולאחר זאת לשלטונו הבלתי-מוגבל של רודן, ההגבלות שהוטלו ע"י חוזה ורסיל והמגמה לאחד במסגרת כוח ההגנה הגרמני (WEHRMACHT) את הצבא, הצי המלחמתי, וחיל-האוויר, הביאו לידי אֶחוד כל מוסדות הצבא העליונים במיניסטריון אחד (מאז 1919 מיניסטריון כוחות ההגנה — REICHSWEHRMINISTERIUM ומאז 1935 — מיניסטריון המלחמה). מיניסטר-כוחות-ההגנה ואחריו מיניסטר המלחמה מילאו את משרת הפיקוד והניהול העליון של הכוחות הגרמנים בכללם. על מנת לאפשר לו את מלואים היעיל של תפקידיו נוסדה ב-1929 לשכת המיניסטריון. שמה שונה ב-1933 ללשכת כוחות ההגנה (ורמט). מתוך הלשכות הללו נוסדה ב-1938 המפקדה העליונה של כוחות ההגנה הגרמניים (OBERKOMMANDO DER WERMACHT) אשר היתה את המפקדה הגבוהה ביותר של כל הכוחות המזוינים הגרמנים בכל סוגי הנשק. המוסדות העליונים המיוחדים של הצבא והצי שוזרו באופן אינטגרלי אל תוך מיניסטריון המלחמה, בשם מנהלת-הצבא ומנהלת-הצי ומאז 1935 בשם "מפקדה עליונה של הצבא", ו"מפקדת הצי העליונה". עם היוסדה ב-1935 נתוספה עליהם גם "המפקדה העליונה של חיל האוויר". המפקד העליון של הצבא, אשר בידיו היו מרוכזות סמכויות הפיקוד הבלתי מחולקות, פקד על הצבא בעזרת

^(*) פרטים על מילטקה והינדנבורג יש למצוא במפתח בנספח לספרו של פלד-מרשל לורד ויול "החייל הטוב" שהופיע בהוצאת "מערכות".

חמש לשכות שוות-רמה שהיוו את המפקדה העליונה של הצבא (Oberkommando) des Heeres ראשי הלשכות הללו היו ראשי יועציו של המפקד העליון של הצבא ועוזריו. אחד מחמשה אלה, שהיה ראש-לשכת-הצבא Truppen Amt בתקופה 1919—1935, נקרא מאז 1.7.1935 מסיבות מסורת בשם "ראש-המטה הכללי" של הצבא. אם כי לא היתה לו סמכות פיקודית נמנו עם תפקידיו גם בעיות ניהול המלחמה ביבשה — ואותן היה צריך לעבד לפי הנחיותיו של המפקד העליון. ראש-המטה הכללי של הצבא נשאר במצב זה עד שהיטלר ריכז בדצמבר 1941 בידיו גם את הפיקוד העליון הבלתי-אמצעי. רק אָז נוצרו יחסי עבודה בלתי אמצעיים בין ראש-המטה הכללי של הצבא לבין היטלר, אולם מבלי להחזיר למשרה ע"י כך, אפילו בקירוב, את החשיבות המרכזית לגבי ניהול המלחמה בכלל, אשר היתה לה בימי המלוכה.

בתקופת הבינים, בשנים 1919—1941, כיהן ראש-לשכת-הצבא (הוא ראש-המטה הכללי של הצבא), כיועצו של המפקד העליון ומבצע הוראותיו לגבי כל הצבא הגרמני. אולם כתוצאה מהמפלה ליד מוסקבה ב-1941 נותר לו רק התפקיד של ראש-מטה לגבי עוצבות הצבא בחזית המזרח בלבד, בה נהולו מבצעי המלחמה ע"י היטלר אישית.

ההגבלה העקרונית בתפקידי הצמרת של המטה הכללי והשפעתה, מובנת מתוך ההתפתחות ההסטורית בשנים 1918—1941 ולא מתוך הרחבת סמכויות הפיקוד של המפקדים הגבוהים ביותר. לעומת מעמדו רב ההשפעה ורב התוכן של המטה הכללי בעבר — לא נותר ממנו אלא שמו בלבד. אולם גם ראש-המטה הכללי "המודרני", במסגרת תפקידיו המוגבלים נשא באחריות מלאה, הן ענינית והן מוסרית, ליעוצו שיעץ למפקד הראשי.

שטוף את הרכסים - וניצחת!

מאת: מיוור ג'ראלד פ. אבריל

לחימה בקוריאה פירושה קרב תמידי מר בין האדם והטבע; עצם התנועה דרך, ועל פני הגבעות וההרים המתמשכים ללא־סוף לפנים ולאחור לארכו ולרחבו של אותו הציירי שומם הנה מיגיעת הן מבחינה גופנית והן מבחינה רוחנית. הוסף לכך יריב רב־תחבולה וגלבל (והחייל הסיני והצפון־קוריאני — כזה הוא) זיין אותו בכל־יגשק טובים; ספקה בכמות מספקת של אורז ותחמושת; מקם אותו כהלכה בביצורי מעוזים הרריים ולאורך המיצרים השומרים על נתיבי האספקה הנחוצים לצבא מטיפוס מערבי, — הקשור לדרך והמצויד יתר־על־המידה — וכלל הבעיות בלוגיסטיקה ובטקטיקה, שאפשר אי־פעם להתקל בהן, תופענה לפניך.

קודם שלמדו לקח, היתה לכוחות־הקרב של ארה"ב שבקוריאה נטיה חזקה ובלתי גמישה להדגיש מסדרונות בתורת הדרך, בה ידיעה, לכניסה אל תוך מערך הקרב הראשי של האויב. רכסים הוזכרו בספרי ההדרכה כמבואות התקרבות אפשריים, אולם מרבית הטקטיקאים טיפלו בנושא זה בשטחיות, או התעלמו ממנו כליל. כאשר הצטרפו כוחות אמריקאים למערכה בקוריאה טיפחו כמה מפקדים, הן ותיקים והן זוטרים, את המסדרון — כמפתח לדלתו של מערך האויב. בהואנסונג, ב"בקעת הטבח", בצ'און־ני בדרך לאינג'ה ובמסדרונות אי־ספור אחרים שבקוריאה נוסתה דרך זו ע"י יחידות הארמיה השמינית, במשך סוף החורף, האביב והקיץ של שנת 1951. אם נכבשה הקרקע הגבוהה, לא החזיקו בה, ובכל המקרים גרעו כוחותינו התוקפים כשהם זבידים וכואבים, ובכמה מקרים יצאו מן הקרב חבולים קשות.

הסתכלות מנקודת מבטו של המגן תבחר מדוע נכשלת התקפה במעלה המסדרונות. עוד שהתוקף מתקדם לאורך הקרקע הנמוך, נהנה המגן מתצפית מצוינת על קרקעיות הבקעות, על אפיקי הנהרות ועל הקרקע הגבוהה המקביל. מרכסים שמעל בקעות־הנהר ניתן לעתים תכופות לצפות למרחק קילומטרים. כאשר התוקף מתקרב־מתקדם לארכה של הבקעה הוא עלול לבוא או תחת אש של כלי־יגשק מסייעים ארוכי־טווח, או שיניחו לו

* הארמיה האמריקאית הלוחמת בקוריאה.

להתקרב למערך ואז יהיה נתון לאש עזה מן החזית, מן האגפים ומן העורף. ע"י שליטה בקרקע הגבוהה, מאלץ המגן את יריבו להתפרס בשטח פתוח, ויכול להביאו תחת אש בלי שתהא חשיבות לכיוון שבו בחר התוקף לתקוף.

כלי נשק הממוקמים על קרקע גבוהה נאלצים לירות אש טובלנית. אש טובלנית אינה יעילה בטוח ארוך כאש לזכנית. אבל כאשר היא משוגרת בכמות רבה בטנח בינוני או קרוב היא עשויה לעצור, ואפילו להשמיד, כוח תוקף. האש של תותחים ומרגמות מסייעים ניתנת להכננה ולצפייה בדיוק רב מן הרכסים והגבעות. דבר זה נותן למגן יתרון מוחלט על התוקף, שאינו יכול לצפות את תוצאות האש המסייעת שלו, המונחתת בשטחים האחוריים, אלא רק ממשטח המרחף מעליהם.

כאשר התוקף משתמש במסדרון כדרך גישה אל המערך, יכול המגן לנחש בדיוק את גורת ההתקפה העיקרית, והוא יכול למקם את כוחותיו באופן שיגיבו בצורה הטובה ביותר על דרישות המצב. למגן יש כמעט חופש־תנועה גמור בפנים מערכו. הוא יכול להעביר עתודות בלי שיראון, ונתבי־האספקה והפינוי שלו מחופים.

בזכרנו יתרונות אלה, הבה ניטול דוגמה מה עלול לקרות לכוח תוקף שעה שהוא מתעלם מהאפשרויות הפתוחות בפני כוח מגן השולט בהרים ובגבעות.

הסינים, כתוצאה מהדירתם העמוקה לקוי או"ם באפריל 1951 נותקו מקוי האספקה שלהם, וכיצא נאלצו לסגת לעמדות מוכנות בצפון. בסוף מאי יזמנו תכנית להלומת שריון וחי"ר שתצא מצ'און־ני לעבר אינג'ה, ומשם, בפניה מזרחה, תתקדם אל הים. תנועה זו צריכה תהיה לנתק וללכוד אלפי סינים בשעה שהללו יבועו צפונה לאורך החוף המזרחי של קוריאה. התכנית היתה לפקודה. מספר בטליוני טנקים ורגימנטים של חי"ר חוברו יחדיו כדי להוות כוח־משימה, אשר יצא גועש ומעלה ענני־אבק במעלה הדרך לאינג'ה, ב"צפצפון" על אבטחת האגפים! התנועה צפונה נתקלה בהתנגדות מתונה של האויב עד אשר כל יחידות הכוח חצו את הנהר סו־יאנג ונכנסו לעיר קואנדא־הרי. כאן נכנס כוח־המשימה למערך־הגנה למשך הלילה, בלי לדעת שהאויב יורד אליו במספרים גדולים. עם שחר הקיף האויב את כל השטח כולו. בהאר היום עלה חי"ר־האוי"ם על הטנקים ובשדרה ארוכה, כולה ממונעת, התכונן לעלות על אינג'ה. מימין לדרך השתפלו פני השטח לעבר הנהר, שזרם בריחוק של כעשרה עד עשרים מטר מן הדרך. משמאל לדרך התרוממו פני השטח חדות, בהותם גבעות שגבהן כ־700 מטר. אבטחת האגף לא מוקמה על הקרקע הגבוהה, שהקביל לדרך. היחידות המוליכות נעו לדרך, כשנסיהם מתנופפים ברוח הבוקר, ולאחר שעברו קילומטר וחצי, במקום שהנהר מתעקל באה עליהם תנוחה פתאומית ומדאיבה. הנקודה היתה נתונה לאש נשק־קל, נשק אבטומטי ומרגמות, שמוקמו על הקרקע הגבוהה שמלפניה, שמאגפיה ושמאחוריה. צלפי אויב, שמוקמו ממש מעל לדרך, ירדו אש לבין אנשי החי"ר שקפצו בערבוביה מהטנקים והמשאיות. כל השדרה כולה היתה למשותקת, ובמשך ארבע שעות היתה מוקפה כליל ע"י יחידות קטנות של האויב. לבסוף טיהר החי"ר את הקרקע הגבוהה המקביל לדרך והשתלט עליו, — דבר שהיה עליו לעשותו בתחילת הדברים. אינג'ה לא נכבשה באותו יום, ולא ביום שלאחריה, לים לא הגיעה שדרה זו לעולם, והסינים

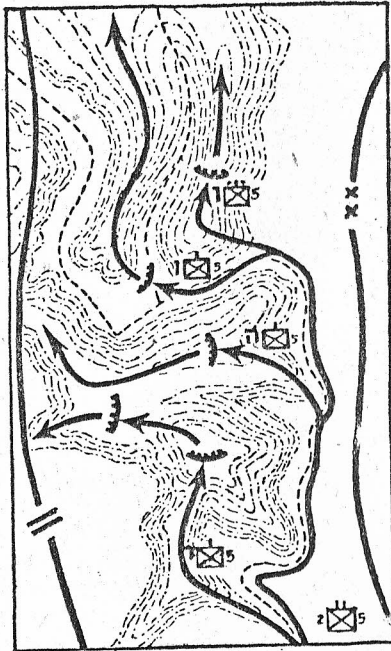
נמלטו כדי לשוב ולהילחם בימים הבאים. למרות תקרית זו ואחרות לה הוסיפה להתקיים אגדת המסדרון; ואם תצא הארמיה השמינית להתקפה נוספת, ימצאו ודאי אנשים שינתנו לו למסדרון את ההזדמנות הנוספת ללעוס בשניו, ולירוק, פלוגות וגודויו.

מה יקרה לאותו אויב עצמו כאשר ההתקפה תבוצע בשימוש בקוררס שליט בתורת מבוא-ההתקרבות? זוהי השאלה אשר הוצגה ע"י מפקד הבטליון שלנו בסוף פברואר, 1951, והוא אשר גם השיב עליה. הבטליון ה-2 של רגימנט חיל-הצי ה-5, היה באותו זמן בעתודת הקורפוס ליד ואונז'ו. במשך עשרת הימים שעשינו בתפקיד זה נידונה בכובד-ראש ובאריכות בעית הפעולה בשטח גבעות ולאורך רכסים. דיונים אלה הביאו לידי לימוד פני-הקרקע של השטח, וסירוק טקטי שנוהל ע"י מפקד הבטליון למען מפקדי-הפלוגות וסגלי-הפיקוד שלהן. הוחלט, כי בגורת פעולת הבטליון נתפוס להבא את הקרקע הגבוה מן האגף או העורף, בלי להתחשב בכך אם הרכס מתמשך בניצב לכיוון ההתקפה, או אם הנו מתמשך במקביל לכיוונה, ואחר נתקוף לאורך הציר המאורך של הרכס. יחידות אבטחה בגודל החל מצות-אש וכלה במחלקה ישלחו לטהר את הרכסים המסתעפים מן הרכס העיקרי. ההתקפה תנחת ע"י פלוגה יחידה לארכו של רכס אחד, או, ע"י הפעלת שתי פלוגות או יותר. בשעת התקפה כזו ניתן לתפוס בעת ובעונה אחת רכסים מקבילים שבתחום גורת הפעולה. את הרכסים המהויים מעין משבצות (בשל רכסים צדדיים, הנוצים את קויהם של הרכסים המקבילים, המהויים את צירי ההתקדמות) לא נתקוף חזיתית, אלא בסדרת פעולות-איגוף שיטתיות נשיג את הקרקע הגבוה, ונתקוף במורד בציר הארוך של הרכס, בהבטיחנו כל יעדי-ביניים באורח זה. ההסתערות על היעד הסופי תבוצע באותה דרך, בה השתמשנו לשם המאמץ העיקרי בקוררס המקביל לכיוון ההתקפה שלנו, או נאגוף באמצעות התקפות-משנה את המערך ונכפה על האויב בריחה או כניעה.

שיטה זו, העשויה היא לעמוד במבחן הקרב? העמדה? התשובות הן שהיא עשויה לעמוד, ועמוד-עמדה. במרוצת ההתקפה של דיביזיית חיל-הצי ה-1, במרץ ובאפריל 1951, היתה ההתנגדות במרבית המקרים מקומית וקלה, ומשום כך לא נמצאה כל דרך בטוחה לקבוע את השפעת הטקטיקה הזאת. אבל במאי וביוני נתקשה ההתנגדות ובסוף מאי ניתן להעריך תוצאות-מוגדרות ומעודדות. אבידות במסגרת הבטליון נשארו קלות-יחסית בעוד שלאויב הוסבו אבידות כבדות. בכמה מקרים נסוגו באי-סדר כוחות אויב עדיפים במספרם והם נפגעו חמורות בשעת הנסיגה ע"י חיל האויר והארטילריה שלנו. כדי להראות בדוגמה כיצד בוצע הדבר, הבה ונעקוב אחר פעולת הבטליון ב-28—29 במאי. מבצעים אלו מהויים תמונה המראה כיצד נכבשו רכסים המתמשכים ניצבית לכיוון ההתקפה, והמוכיחה, כמרכזן, את הטכניקה של הסתערות על רכס עיקרי המתמשך במקביל לכיוון ההתקפה.

ב-28 במאי התחיל הבטליון תוקף מקרבת קואנדה-רי. הבטליון תקף בימין גורת-הפעולה של הרגימנט, כשאגפו הימני על דרך בלתי-משוכללת שנתמשכה ישירות צפונה למרחק של שלושה קילומטרים בטרם תפנה חדות מערבה. מקו ההתחלה ועד פניה חדה

זאת היתה הגזרה הצויה פעמיים ע"י רכסים המתמשכים ניצבית לקו ההתקפה. בפניה עצמה היווה קוררס המקביל לכיוון ההתקפה צורת U מוליכה לתוך רכס עיקרי שנתמשך צפונה בגורת הפעולה שלנו. לשם הדוגמה הראשונה, נשתמש בשטח שבין קו ההתחלה ובין ה-U. תכנית ההתקפה הטילה על פלוגה ד' להוליך, לטהר את רכסי-הביניים הראשון מאויב, ואחר לנוע לאגף השמאלי של גורת הפעולה ולהחזיק ברכס ולהכות לפקודות. על פלוגה ה' הוטל לנוע במעלה הדרך שבאגף הימני, כשבתחילה היא צועדת בעורף הימני של ד',

ומשתתקוף ד', על ה' היה להתקדם מערבה לארכו של הרכס השני עד אשר ינצר מגע עם הבטליון השכן שמשמאל. ה' תחזיק ברכס שלה עד שתקבל הוראות נוספות ממפקד הבטליון. על פלוגה ו' הוטל לצעוד בעקבות ה' במעלה הדרך, ומשתנוע ה' מערבה לארכו של הרכס שלה, תסתער ו' על שתי אצבעות ה-U ותאבטה את הכניסה אל קו הרכס העיקרי, המתמשך מצפון לדרום מעבר ל-U.

פלוגה ד' יצאה, טיפסה על הרכס שלה, והתקדמה שש מאות מטרים עד אשר באה תחת אשו של אויב הממוקם בבונקרים, שאותר בהצלבות אצבע הרכס עם קוררס המזרחי

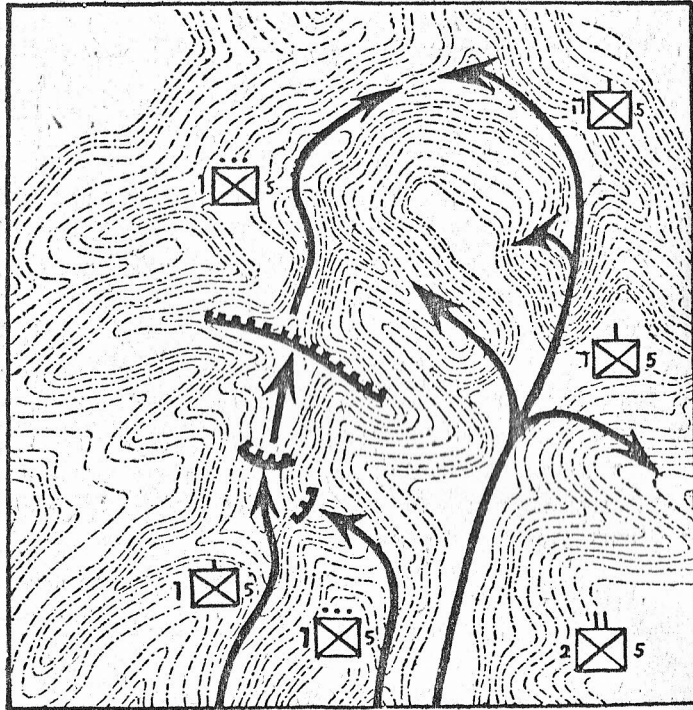
מערבי הראשון. אש מרגמות 81 מ"מ סיעה להתקפת ד' ועם ההיחידות המסתערות קרבו — נסיג האויב אל עמדות מוכנות שלאורך הרכס המזרחי-מערבי. שבי אמר, שבטליון צפון-קוריאיני אחד היה בהגנה בתוך גורת הפעולה שלנו. ד' רדפה, ואחר קרב אש עירני נס האויב, בהניחו לד' להתקדם לאורך כל ארכו של הרכס כולו.

פלוגה ה' התקדמה במעלה הדרך ללא תקרית עד שנעה אל הרכס שיועד לה. בנקודה זו באה תחת אש קלה של רובאים הממוקמים לאור קו הרכס של הגבעה הראשונה. הפלוגה בערה את האויב מעמדותיו ונשארה שם בלי הפרעות נוספות מצד האויב.

פלוגה ו' עם קבוצת הפיקוד הבטליונית, נעה במעלה הדרך. קודם שהגיעה לתפנית הדרך הפתיעה שני חיילים צפון-קוריאינים, שיצאו ממחבואם ונכנעו. הם אמרו ששתי אצבעות ה-U היו תפוסות ע"י יחידות אויב בעלות גודל בלתי-ידוע. הפלוגה נעה הלאה, ובהתאם לתכנית המקורית, תקפה מחלקה אחת את אצבע-הרכס הראשונה, שבימין. שארית הפלוגה פנתה מערבה והוסיפה לצעוד לאורך הדרך לעבר האצבע השמאלית של ה-U ושם נצטווה מחלקה אחרת להסתער. כאשר נעה המחלקה השמאלית קדימה על פני הפתח של ה-U הפתיעה כיתה שנסבה סביב למדורות-בישול שעל הקרקע הגבוהה. הם הרגו שלשה ופצעו שניים מאנשי האויב בלי כל אבידות לעצמם. בינתיים הגיעה המחלקה שמימין לפסגת הגבעה. היא התקדמה פחות ממאה מטרים לאורך הרכס עת נכנס עמה בקרב לוחט אויב. שירה מתוך מחפורות ומצדי קורות ועצים. המחלקה הוסבו שתי-עשרה אבידות ומפקד המחלקה נפצע קשות, אבל המחלקה, בעזרת מסך ארטילרי מתואם, לחצה קדימה וטיהרה את שש-מאות המטרים הראשונים של קו-הרכס. המחלקה השמאלית טיפסה אל הקרקע הגבוהה, ובמסתור יער-סבך יער-סבך סמך נעה קדימה אל קו הרכס העיקרי. הרכס עצמו היה חשוף וגייסות האויב נראו מתחפרים. מאחר שמחלקתו עדיין לא נתגלתה, ביקש מפקד המחלקה וקיבל רשות לסגת לקרקע גוה להגנה שבריחוק-מה בערפו. אז תיכן תכנית לתקוף השכם בבוקר המחר. תכנית היום הבא הטילה על פלוגה ו' להסתער ולכבוש את הקרקע הגבוהה שבחזיתה ממש, ושלאורך הרכס המהווה את העיקול של ה-U. על פלוגה ה' הוטל לנוע במעלה הבקעה, לטפס על הרכס כדי לנתק ולהשמיד כל כוחות אויב העלולים ליהדף אחור ע"י התקפת פלוגה ו'. על פלוגה ד' הוטל לנוע מזרחה וצפונה, ולשמש חסימה מהקרקע הגבוהה שבערפה של ה'.

ו' נזקה עם דמדומי תחילת השחר. המחלקה שמימין נתקלה בהתנגדות קלה והגיעה לקרקע הגבוהה שבגורתה בלי קשיים. המחלקה השמאלית נאלצה לטרוח יותר. האויב התחפר על הקרקע הגבוהה שמשמאל לעמדה ולאורך הרכס המתמשך מזרחה וצפונה ממנו. המחלקה השמאלית של ו' נעה בשקט אל קצה היער, הצמידה כידונים, ותחת מסך עז של אש מרגמות הסתערה לתוך עמדות האויב. ההפתעה היתה שלמה. בהיותו מותקף ללא כל אתראה נשבר כוח אויב והוא נס.

בנקודה זו נצטווה מחלקה 1 של פלוגה ו' לעבור דרך המערך ולהמשיך בהתקפה. בנועה קדימה, לעבר המקום שבו צלב את קו הרכס העיקרי רכס קטן, שיגר אליה האויב ברד של אש נשק-קל ורימונים. אש מקלע-קל חפתה על המחלקה בהיסוגה כ-150 מטר אל העמדה המחופה הראשונה שעל קו-הרכס. אחר, בסיוע מתואם של מטוסים, מרגמות 4.2 אינץ' ומקלעים קלים קרבה המחלקה בשנית אל האויב והדפה ובערה אותו ממערכו. כ-300 חיילי אויב זרמו. במורד הגבעה, לא לעברה של פלוגה ה', כמקווה, אלא לתוך הבקעה שבמערב, שהיתה בגורתו של הבטליון הסמוך. פלוגה ו' ביססה את מערכה שלאורך הרכס, יצרה מגע עם ה' וחנתה למשך הלילה.

כך אילץ בטליון יחיד, כשלמעשה תוקפת רק מחלקה אחת שלו, רגימנט צפון-קוריאיני לסגת מגורת הפעולה של הבטליון, והסב לאויב אבידות כבדות, בפחות משלושים אבידות שנגרמו לבטליון.

הבטליון הוסיף לתקוף במרוצת חדשי מאי ויוני נוכח התנגדות גוברת והולכת, בהשתמשו באותה הטכניקה כדי לתפוס קרקע-מפתח ולהשמיד כוחות אויב הממוקמים

חיליהנדסה במבצעים

ש ל י ל ת ר ר ר

מאת מיר מ. ל. כרוסמויט

שתיים הן הצורות שבהן אפשר לעצור בעת נסיגה אויב מתקדם. ראשונה היא יצירת קו מעצור, נהר או כיוצא בו, אשר הריסת כל הגשרים שעליו מחייבת את האויב להתפרס ולפתוח בעבודות גישור בקנה-מידה גדול. הסידורים המדוקדקים להכנת הגשרים לפיצוץ, הסידורים למתן הפקודות לפיצוץ, הספקת משמרות חי"ר לשמירת הגשרים וכ"ו, זוכים לתשומת לב רמה הן בשעת התכנון על הניר והן בעת תכנון עם גייסות, ואלו השניה — הדואגות למצוא את השיטה כיצד ליצור באורח היעיל ביותר שורה אינסופית של מכשולים אשר יביאו לידי-כך שכל השטח שבין קו מעצור אחד למשנהו יהיה חסום באופן יעיל — גישה זו זוכה לתשומת-לב פחותה בהרבה, ויתכן שאף לא לתשומת-הלב הראויה לה.

הגישה השניה אינה ניתנת לפתרון קל. בדרך הקיצור אפשר לקרא לה בשם „שלילת הדרך“, הגרמנים היו אומנים ממש בשימושה של שיטה זו. מטרתו של מאמר זה היא לשקול את הבעיה ולהבהיר אותה. נראה שאין דרך טובה לעשות זאת מאשר לבחון את שיטותיהם של הגרמנים.

מיקוש קל בשולי דרכים

ספרי ההדרכה שלנו מכירים כולם בעובדה, כי בעת נסיגה יש לקבוע מוקשים לאורכם של שולי דרכים או בצוארי-בקבוק — „על ידי הפעלת קבוצה קטנה של חבלנים שברשותם המוקשים והציוד הדרושים לכך“, וכי — „הכוחות הניידים שבמאסף חייבים להכיל בתוכם גורם הנדסי לעבודות עזר בחבלה ומיקוש.“ נראה אולם, שדרוש בכל זאת משהו גדול יותר מאשר — „קבוצה קטנה של חבלנים שברשותם המוקשים והציוד הדרושים“, אם הכונה היא לבצע משהו יותר רציני מאשר מיקוש קל בשולי דרכים.

ככלות הכל, עיקר מטרתה של החסימה היא להשיג הפוגה מסוימת בטרם יעלה בידי האויב להדביק את הכוחות הנסוגים. למותר הוא להדגיש את ההבדל הרב שבין שדרות צבא הזורמות ללא מעצור לאורך צירי התנועה, לבין השדרות

עליו. במשך תקופה זו נעשינו משוכנעים שהגנתו של קורסס הנה תפקיד בלתי משתלם מאוד, באם התקפה מכוונת לארכו של אותו רכס ולארכה של קרקע גבוהה מקבילה. והרי הנימוקים לכך:

המגן מפסיד את יתרונו בתצפית, שהיה לו בתחילה.

שדות אש שלאורך הציר הארוך של רכס מתקצרים בגלל גאות ושפל הקרקע. יש לשגר אש חזיתית, יותר מאשר אש אנפית, מכלי-יגשק הממוקמים לארכו של הרכס. קשה ליצור אלומות-אש מתואמות, מסייעות-הדדית ומצטלבות. חוסר-יכולת זה להנחית אש מגן מתאימה לאורך הרכס מאפשר לעתים קרובות למחלקה אחת להבקיע חזירה במערך.

יחידות-בהגנה שעל קרקע נמוך תהיינה פגיעות להתקפות אוגפות, ולא תהיינה יכולות להנחית אש מדויקת על התוקף בנועו קדימה לאורך הרכסים.

הספקה ופינוי הופכים לקשים במידה רבה יותר. התוקף יכול בהתקדמו לאורך הרכס לצפות ולהטיל אש/ על הקבוצות המטפסות, על מובילי-האספקה וריכוזי העורף.

רכסי אצבעות המסתעפים מן הרכס העיקרי ניתנים לטיהור ע"י התוקף בשעת התקדמותו.

אולי חשובה מכל היא העובדה שלמדנו, כי כאשר יש לו לתוקף תצפית שלטת לתוך מערך, ההשפעה הפסיכולוגית על המגן גדולה כמעט כהשפעת האש המונחת עליו. הוא יכול להשקיף על התקדמות התוקף לא רק לאורכו של קו הרכס העיקרי, אלא גם לאורך הקרקע הגבוה שבאגפיו. הפחד שמא יאוגף ויגותק עשוי לגרום לכך, שיטרב להלחם, והדבר יפתהו לסגת. שום כוח צבאי לא יאריך להשאר במערך כאשר הוא רואה; שהאויב נע בתוקפנות על קרקע גבוה שבאגפיו ושמאחוריו. „הכוחות הקומוניסטיים הסיניים“ והצבא העממי הצפון-קוריאני אינם יוצאים מגדר הכללה זו.

בין 19' במאי וה'23 ביוני היה הבטליון מועסק בלחימה מתמדת במשך 35 ימים. להוציא איראלו שינויים בדרך הטקטית, שנועדו לתאום כל מצב חדש, השתמשו באותו רעיון-יסוד כדי להשיג את התוצאות המבוקשות. נכבשו בממוצע מששת אלפים עד עשרת אלפים מטרים מרובעים ליום. במשך תקופה זו גוהלו ניסויים נרחבים בשטיפת רכסים, וניסויים אלו הוכיחו, לפחות לנו עצמנו, כי הדרך להשאר בריא ושלם, להשאר חי ולגזח היתה — לעלות על הרכסים ולהשאר עליהם.

שמהירותן מוכתבת על ידי קצב התקדמותו של החבלן הצועד בראש הטור ובידו מגלה המוקשים, וכך הגן מפגרות קילומטרים רבים מאחורי כוחות החוד של האויב. ואם תוך כדי נסיגה נתנן באמת למהנדסים האפשרות לחבל כהלכה ברשת הדרכים, אין כל ספק שהתקדמותו של האויב תבלם באופן רציני ביותר.

ה שיטת הגרמנית

כל מי שנתנסה אישית בהתקדמות בעקבות נסיגה גרמנית, לא ישכח את יסודיותן של השיטות הגרמניות. כל דרך ראשה וכל דרך צדדית חסומות. אפילו בנתיבי העגלות הפחות חשובים אפשר היה למצוא גזעי עצים כרותים ומושלכים לרוחב הדרך ואליהם מחוברות מלכודות-פתאים. הפירות, מכתשים, מוקשים, עצים, מלכודות-פתאים, את כולם אפשר היה למצוא לבלי סוף לכל אורך הדרך. עד כדי כך שהפגישה במכשול רציני — גשר הרוס בן 80 מטר, או דבר מה דומה לזה — היה בה משום רוחה. כאן ידעת לפחות מה עומד לפניך. לא היה למפקד פלוגת הנדסה קפדן ומסור, דבר מיאש כמקרה של פגיעה ברכב ואבידות בנפש באיזו פינה נידחת אשר החבלנים שלו בדקו אותה קודם לכן, בהשקיעם בכך את מיטב יכולתם וזמנם.

כיצד אורגן כל זה?

מקור הידיעות

קשה הדבר, שבע שנים לאחר המלחמה, להשיג חוברות הדרכה גרמניות. הדרך היחידה ללמוד את הנוהל הגרמני היא על ידי חקירתו של מי ששירת בצבא הגרמני במידה שאפשר למצוא אדם כזה אשר לו גם הידיעה הדרושה. האינפורמציה עליה מבוסס מאמר זה נמסרה למחבר על ידי מי שהיה קפיטן בחיל-החפרים הגרמני. אדם זה השתייך לחפרי דיביזיה במושך מרבית ימי המלחמה. חלק מנסיבות נרכש בדיביזיה המשורינת של רומל בצרפת ואילו מרביתו בדיביזיות חי"ר גרמנית ברוסיה.

ארגונו של גדוד החפרים הדיביזיוני היה דומה מאוד לאירגונם של מהנדסי הדיביזיה אשר אצלנו (בבריטניה — המער). גדוד זה היה מורכב משלוש פלוגות (בכל אחת 210 איש בקירוב), וכל אחת מהפלוגות הכילה שלוש מחלקות, בכל אחת מהן 48 איש פעילים. בכל מחלקה שלוש כיתות של משיק אחד ו-12 טוראים. כל פלוגה היתה מסונפת לאחד הרגימנטים (חטיבות) של חי"ר. בגדוד היו גם אלמנטים של קרפף-שדה ומערכת ציוד-גישור. תפקידם של המהנדסים הדיביזיוניים היו דומים לאלה של הבריטים.

מן הצמרת — מטח

אם לשפוט על פי התוצאות של פעולות חבלה גרמניות לשלילת דרך, אפשר לבוא בנקל למסקנה שהוצאתן לפועל של פעולות אלה לא היתה נתונה, כפי

זנהוג אצלנו, כמעט כולה ליזמתם של המהנדסים. התפקיד של יצירת עיכובים רבים ככל האפשר היה מתוכנן מלמעלה וזכה לעדיפות ולמחשבה לא פחותים מאלה שהוקדשו ליצירת קו הגנה חדש. המטה הכללי היטיב להכיר שאין ביכולתם של המהנדסים להקים באופן שיטתי מחסומים על פני כל החזית ולעומקה, מבלי שינתנו להם הזמן והאמצעים הדרושים לכך, ותכופות היו באים אף לידי כך שהיו מקריבים את צרכיהם ואת נוחיותם של חילות אחרים ובלבד לאפשר את ביצועה של משימה זו. דבר זה נעשה בשתי דרכים עיקריות:—

א. ההנחה שבתחילתה של הפעולה ידרש מרבית הכוח ההנדסי-דיביזיוני לשם ביצוע פעולת חבלה מפוצלת זאת, נתקבלה כדבר מוסכם. פעולה זו היתה זוכה תמיד לעדיפות על הפעולות להכנת קו ההגנה הבא, ובמידה שהדבר היה אפשרי, אף על הכנתם של קוי מעצור ראשיים. דבר זה פירושו היה בדרך כלל שהתקנת קוי המעצור לפיצוץ היתה נעשית בידי יחידות כפופות ישירות למפקדת הארמיה, ולאחר מכן היה התפקיד הזה נמסר לידי קבוצות יורים דיביזיוניות.

ב. מיד עם קביעת לוח הזמנים לנסיגה, היה המטה הכללי מוציא, בתפוצה רחבה ביותר (כפי שניתן לשער) מפה המראה איזה דרכים תהיינה חסומות לכל תנועה החל מאיזה מועד. דבר זה היה נעשה או על ידי סימונן של הדרכים בצבעים שונים, (אלה המסומנות באדום סגורות באופן קבוע, המסומנות בכחול פתוחות עד לשעת ה-8, המסומנות בירוק עד לשעת ה-16, וכן הלאה), או שאזורים שלמים היו מסומנים בצבעים אלה ואזורים אחרים בצבעים אחרים, לאות שנתרו עבירים עד למועדים מסוימים בלבד.

יחידה החונה באזור העומד להחסם בשעה מסוימת היה עליה, עם קבלת המפות, לנוע מהמקום עד לאותה שעה. אלמלא כן היתה היחידה נשארת חסומה בפנים. בדרך כלל היו נעשים סידורים מיוחדים לגבי איזורי תותחים, אולם על כל יתר היחידות היה לנוע ממקום חנייתן בהתאם למפה. בנקודה זו לא היה כל מקום לויכוח והכל קיבלו את העובדה כמות שהיא. בצורה זו היה אפוא בידי המהנדסים פנאי ליצור בהדרגה מכשולים על פני כל החזית עד שלבסוף לא נותר להם לטפל ביותר מאשר קוי הנסיגה האחרונים.

בצורה זו התחלק המבצע לשלבים מתאימים, בידי המהנדסים היה פנאי למדי להוציא את עבודתם לפועל וכשהיתה מגיעה שעתו של המאסף לסגת, היה דרוש מספר קטן ביותר של מהנדסים באיזור הקדמי, כיון שלא נותר להם לבצע אלא מספר מינימלי של פיצוצים של-רגע-האחרון, ואילו היתר, היו נמצאים כבר מועסקים בשעה זו יחד עם חבריהם בהכנת עמדות ההגנה הבאות או קו המעצור הבא.

הפיקוח במשך השלב האחרון

התמונה הבאה היא אופיינית למה שהיה מתהווה בעת שהמאסף היה מתחיל את נסיגתו. נניח שרגימנט אחד מבצע את הנסיגה והריהו נע אחרנית בשני צירים.

שני הצירים הגם פתוחים עדיין אולם כל פעולות החבלה על שני צירים אלה הוכנו כבר מראש. אלה כוללות:

א. מוקשים בשולי הדרכים ובדרכים עצמן. מוקשים אלה נמצאים כבר במקומם כשהם מוסוים. כל מה שנותר לעשות הוא לשלוף את ניצרת הבטחון. (הערה: דבר זה מתייחס למונרי"ם בלבד. מונ"ר גרמני שלא נשלפה ניצרתו מסוגל לשאת את הנטל של כלי הרכב הכבד ביותר. לא היתה משום כך כל סכנה להטמינם בדרך. דבר זה לא ניתן להעשות בכמה מסוגי המוקשים הגרמנים המאוחרים יותר.)

ב. מכתשים ועצים מוכנים לפיצוץ.
ג. עגלות-כפר וכו', ניצבות הכן לחסימת הדרך, כשמלכודות הפתאים במקו-
מן, וכל מה שנותר לעשותו הוא לחבר את החוט המפעיל.

ד. פניות, כבישים ושבילים צדדיים חסומים וממוקשים.
מכתשים, מוקשים, מחסומים וכו' כולם מרוכזים בריכוזים, שאחדים מהם משתרעים לפעמים על פני 30 מטר ויותר. בדרך כלל היו נשארים שני חפרים להשגיה על כל ריכוז כזה. בצורה זו היו עלולים להמצא כשמונה עד עשרה ריכוזים (16 עד 20 חפרים) פוזרים לאורך הדרך. שומרים אלה לא היו מוחלפים ולפעמים היה עליהם להשאר על משמרתם תקופות ממושכות. עליהם היה לדאוג להספקתם כמיטב יכולתם.

משימתה של מחלקה אחת היתה עלולה להשתרע על דרך באורך של 25—30 ק"מ. מובן, איפוא, שקבוצות החבלנים היו עלולות להיות רחוקות מרחק ניכר זו מזו. במידה והנסיגה היתה קצרה מ-30 ק"מ. היו גם הקבוצות צפופות יותר.
בקבוצה הראשונה היה נמצא הקצין האחראי לפעולות החבלה באותה דרך מסוימת. לרשותו מכשיר קשר המרושת לרשת של מפקד המאסף. כן היו בידו פקודות הפעלה בכתב. פקודות אלה היו קובעות מי הוא המוסמך לתת הפקודה להפעלת מטעני הפיצוץ לחמישת המוקשים וכו' (בדרך כלל — מפקד המאסף). פקודות הפעלה היו כוללות מקום מיוחד להתימתו של מפקד המאסף או של הקצין הפועל בשמו.

הפעלת מטעני הפיצוץ

כאשר המאסף היה חולף על פני הקבוצה הראשונה, היה מפקד המאסף נותן את הפקודה (בכתב) לביצוע מעשי החבלה וקצין החפרים היה פוקד אז להפעיל את המטענים, לחמוש את המוקשים וכו'. לאחר השלימה את משימתה, היתה קבוצת המהנדסים מצטרפת לכוח המאסף. לרשותם היה עומד כלי רכב משלהם, לרוב — רכב זחלילי שבתוכו מכשיר קשר.

תוך כדי מטעה היתה קבוצה זו אוספת את כל החפרים המופקדים על שמירתם של ריכוזי המיקוש הבאים אשר בדרכם, במידה והאנשים שהוקצבו לכך במקום מסוים לא יכלו לבצע את המשימה במהירות הדרושה — הרי כל הקבוצה כולה.

לפי הצורך, היתה חומשת מוקשים, מפעילה מטענים וכו'. השעה שבה הופעלו המטענים היתה נרשמת בכל מקרה.

במידה וכלי הרכב שעמד לרשות המהנדסים לא היה מסוגל להכיל את כל החפרים, היו יתר החפרים הנאספים בדרך מצטרפים למכוניות אחרות של המאסף, או שבמקומות שונים לאורך הדרך היו ממתנינים להם כלי-רכב אחרים להסיעם חזרה. וכך היתה מתהווה התמונה אשר לעתים כה תכופות היו הגייסות המתקדמים מוצאים לפניהם: — כל הצירים שלארכם נסוג המאסף הגרמני היו חסומים כולם באופן יעיל, דרכים צדדיות ושבילים שבין צירים אלה היו גם הם חסומים וממוקשים באותה צורה.

התמצאות בשיטה ומשמעת

תהליך זה אשר תואר על ידי אותו מי שהיה קצין גרמני, נראה לפשוט ביותר וליעיל בכל מקרה ומקרה, לכשנשאל הקצין האם גם במציאות התנהל הכל למישרין, היה כמופתע שיש משהו המסוגל לראות מקום לליקויים כל שהם בשיטה זו. היתרונות היסודיים המצטירים לפנינו הם כדלקמן: —

א. בגלל העובדה שהנושא „חבלה בעת נסיגה“ זכה לתשומת לב כה רבה בצמרת, היתה ההתמצאות בשיטה זו הולכת וחודרת אל כל השכבות בכל הדיביזיה. כל אחד, ללא הבדל חיל, ידע כיצד פעולות אלה מבוצעות, כיצד ניתנות פקודות ההפעלה, תחומי אחריותם של המהנדסים ושל המאסף, וכן הלאה. תהליך זה תפס בנהלי הקרב הדיביזיוניים מקום נכבד לא פחות מאשר ההוראות להתפרסות או לתנועה בדרכים.

ב. נוסף להתמצאות הרבה, הרי, בגלל חשיבות הנושא היו הכל חרדים ודואגים לבל תארע תקלה כל שהיא. לא היה מקום לחשוש, בדרך כלל, לכך שאיזה מש"ק בקבוצה מבודדת יותקף ברגשי חרדה ויפעיל את מטעניו בטרם זמנם או שהקצין האחראי לא יודא כי אכן קיבל את פקודותיו כחוק. נוסף לכך שהוא היה בקי בהרכב ובפקוד של המאסף באותה מידה שמפקד המאסף היה בקי בבעיותיו הוא, הרי הפעלה מוקדמת של מטעניו היתה עלולה לעלות לו במחיר חייו. הפעלתם של מטעני חבלה בנסיגה, בטרם בא המועד, בגלל חוסר זהירות, אי-יעילות או בהלה, היתה עלולה להצמיד את האיש במהרה אלי קבר.

עונשה של אי-ציתנות

הסיפור הבא מדגים בצורה מוחשית ביותר את הסעיף האחרון. בעת הנסיגה ברוסיה, בוצע התהליך דלעיל לאורך ציר הנסיגה של אחת החטיבות. בנקודה מסוימת היכן גשר קטן לפיצוץ. בסמוך לגשר היתה מעברה אשר כל מבואותיה מיקושו כבר. מש"ק אחד ושני חיילים היו אחראים לאותה פעולת מיקוש. המש"ק

היה סבור שעל ידי כך שהוא יחמוש את המוקשים המוליכים אל המעברה ובהשאיירו רק את הגשר המחכה להפצצתו, יעלה בידו לחסוך זמן. איתרע מזלו ומפקד החטיבה עצמו הגיע אותה שעה בדרך זו והבחין במתרחש. ולאחר שהמש"ק נחקר הודה כי אין בידו כל פקודות לחמישתם של המוקשים, נמצא אשם ובו במקום נורה על ידי קצין-הקישור של מפקד-החטיבה.

הסיכויים לתקלות הנם פחותים ביותר כאשר ענשה של אי-ציתנות הוא מות.

מסקנה

מובן שנכון הדבר, כי גם בפעולות החבלה הגרמניות בעת נסיגה היו אפשרויות של תקלה. אולם דוגמא כזו של גשר ראמגן* אינה מפחיתה במאומה מערך כשרונם של הגרמנים בשלילת-הדרך. כיון שטרם עלה בידנו לתת מענה הוגן לבעיה זו, הרי השיטות הגרמניות יכולות לפחות לשמש לנו כקו מנחה למחשבה.

קליע נגד מטוס

לחמה אוירית וקליעים מונהגים

מאת: לט. קולונל קלמל

במלים הקשות: "ללא הכרעה" — הוגדרה לפני חדשים מספר, ע"י גנרל אייזנהואר, בפני בית-הנבחרים האמריקאי, תוצאתם המעשית של מרבית קרבות-האוויר בקוריאה, בין ה"מיג 15" הסובייטי ל"סבר פ-86" האמריקאי. בו בזמן זכור היטב המספר הרב של אוירונים שהופלו במספר קרבות-אוויר בין מטוסי-קרב בשנים 1944—1945; ובמיוחד בקרבות שבין מטוסי-ההגנה הגרמניים לבין מטוסי-זקרב שליוו את ה"מבצרים-המעופפים" האמריקאיים. אין אלא לעין בספרו של קלוטרמן* כדי להזכר במספר הרב של דו-קרבות אויריים שבהם כל אחד מהיריבים התאמץ במשך רגעים ארוכים להביא עצמו לעורף האויב כדי להנחית עליו מכה ניצחת.

נראה כי לא כן הדבר בקוריאה. יודעים אנו כי בשל אופין המיוחד במינו של הפעולות האויריות הסינו-קוריאניות צריכים אנו לשקול בזהירות את התוצאות המגיעות אלינו מזירת קרבות זו. בתחילה היו כוחות-האוי"ם באיזור זה בעלי יתרון אוירי מכריע, אולם בחדשים האחרונים נפרצו בו פרציים ידועים ע"י מספר רב של התקפות האויב, אין לשכוח כי המצאותם של כוחות-האוויר הסינו-קוריאנים באיזור נהר יאלו** מכריחה את מטוסי-הקרב של בעלות-הברית להמריא מבסיסים מרוחקים באופן יחסי ומקטינה בזה את כושר-פעולתם לקרבות. למרות הגבלות אלו עומדות וקימת העובדה: בהפגש כוחות גדולים האבידות הן מינימליות. מהו ההסבר שאפשר לתתו לעובדה זו?

נסתכל בבעיה תחילה מנקודת-ראות טקטית טהורה. כתוצאה מהידיעות המתקבלות ממקורות אמריקניים יש לחשוב כי כל המטוסים מסוג "מיג 15", בפעלם בגובה מעל 9000 מטר, עולים במהירותם על ה"פ-86".*** מספר סוגים של ה"מיג",

* הכונה לספרו של הטייס הצרפתי פ. קלוטרמן "הזירה הגדולה", שזכה לפרסום רב.

** הכונה לנהר המהווה את גבולת הצפוני של קוריאה כלפי מנצוריה.

*** מיג-15, מטוס קרבי רוסי בעל מהירות מקסימלית של 1060 קמ"ש בערך. זיווג כולל תוחלת אחד של 37 מ"מ, ושנים של 23 מ"מ.

פ-86, מטוס קרבי אמריקני, בעל מהירות של 1040 קמ"ש בערך. זיווג: ששה מקלעים של 13.2 מ"מ, ושש-עשרה רקטות.

* גשר חיוגי על נהר הרינוס דרומית לעיר בון אשר נפל בשלמותו בידי הכוחות האמריקניים במאוס 1945. הגשר לא סוצץ בעוד מועד ע"י המשמר הגרמני כיבושו איפשר העגרת כוחות אמריקניים רבים לגדת הנהר המזרחית והחיש את הפעולות שהביאו לכניעת גרמניה כעבור חודשיים.

מייצור חדיש ביותר, הנם בעלי מהירות גדולה יותר אף בגובה שבין 7000 ל-9000 מטר. מהירות-הצלילה של ה"מיג" שוה לזו של ה"ספר", ונראה בבטחה כי מהירות-צלילה זו עולה על "מך" 1 (כלומר 1200 קמ"ש). לבסוף, אורך פניתם קצר מזה של ה"סבר", דבר ראשון במעלה בקרבות-אוויר. לעומת זאת טיבה של הכונת — הגירוסקופית האמריקאית עולה בהרבה על זו המשמשת את הסינורקוריאנים. הטייסים של בעלות-הברית הנם בעלי אימון טוב יותר, והמשמעת האוירית שלהם בשעת קרב טובה ביותר. הקוריאני הצפוני הנו זהיר יותר, ולעתים קרובות מפסיק את הקרב מוקדם מדי.

ההגנה הקומוניסטית מבוססת על סוג "רדר" מצוין, השוה בטבעו לזה המשמש את בעלי-הברית. מסך-רדר זה, המזהיר בעוד מועד את ה"מיג" 15, מאפשר להם להתקיף כמעט תמיד בהפתעה את ה"פ-86" המלוים את המפציצים הבינוניים מסוג "ב-29". בעד מטוסי הליווי מתכוננים לקרב עוברים ה"מיג" בצלילה את טייסות ה"ב-29" ויורים מטחי-אש מהירים.

הקשיים הכרוכים בקרבות שבין אירוני-סילון נראים בפגישות שבין ה"מיג" וה"סבר". בהתקפה חזיתית הכרחי הוא לכוון ולירות בתקופת זמן בת שתיים עד שלוש שניות בלבד. למעשה אין האוירונים נפגשים עוד לאחר ראייה-הדדית קצרה זו. תקופת-הזמן הניתנת לכיוון וליריה בהתקפת עורף היא ארוכה קצת יותר. אך למעשה אפשרי רק מטח-אש אחד ויחיד כתוצאה מהמהירות הגדולה. לרוב מאבדים הטייסים אחד-את השני לאחר קרב קצר זה והטוח המוגבל של אוירונים אינו מאפשר רדיפה. אין גם לשכוח כי הטייס משתמש בכונת המקטינה את שדה-הראיה שלו. העצם בו מסתכלים נראה קטן בהרבה מאשר בראיה ישירה; וכן לקוי מאד טיב הראיה בגובה גדול.

צד אחר של הבעיה-הנו המרחק הרב המבדיל בין מקומות הקרב לבין שדות-התעופה מהם ממריאים מטוסי-הקרב. השטח שבו רגילים הקרבות ינקרא בפי האמריקאים "שדרת מיג". גרזה זו של השטח הצפון-קוריאני משתרעת מסינויזו שעל נהר יאל, עד לסביבת סינזו הנמצאת כ-100 ק"מ דרומית-מזרחית. עקב המצאו של כל השטח הזה בידי האויב, ובמרחק די גדול משדות-ההמראה של מטוסי-הקרב-הסילוניים, אין לאלה האחרונים אלא אפשרות קרב מוגבלת בשטח זה. כתוצאה ממלאי-הדלק המוגבל שלרשותם, יש לציין את התכונה של ה"מיג" להמשיך בקרב למרות שנפגע מספר פגיעות, תכונה שצוינה פעמים רבות, ע"י האמריקאים. אין כל סוד בה מר ממנו בנוי ה"מיג" ואילו אופן בנייתו של המרכב שהנו היסוד לתופעה זו, ודאי יתברר בתוצאת הבדיקה המדוקדקת הנעשית ע"י האמריקאים על ה"מיג" שנתפס לפני זמן-מה בקויהם. לבסוף, יש לראות בדלות החימוש את אחת הסיבות החשובות ביותר למחסור בכישר-קרב — דלות שהנה, כמובן, יחסית למלחמת 1945—1939. החימוש שבו משתמשים הנו: מכונת-יריה 13.2 מ"מ מצד חיל-האוויר האמריקאי ותותחים בקוטר 37—20 מ"מ מצד הצפון-קוריאנים. למעשה הוכח ע"י צילומים מרוכבים, שצולמו בשעת הקרב, כי מטוסי

מיג" יכלו לחזור מקרבות-אוויר כשהם פגועים פגיעות רבות במרכביהם, אך פגיעות שלא היה בהן כדי להפילם.

מהן המסקנות שיש להסיק מעובדות אלו? בהוזה ובאמצעים הנוכחיים, כשהקרב האוירי אינו משתלם כנראה, יש, אפוא, לתקוף את האויב בבסיסיו. במלים אחרות, יש להפציץ ולהבזיק את מטוסי האויב בהיותם על הקרקע. זוהי אפוא תוצאת ביטרוולם של שדות-הקרב; הפצצת שדות-התעופה של האויב ושריפת מטוסי בהיותם על הקרקע! פעולה זו, הנעשית הכרחית, הנה באופן מיוחד מתפקידו של המפציץ הבינוני או הקל ושל המפציץ-הקרבי.

בהיות הטקטיקה הטובה ביותר — ההתקפה צריכים באותו זמן גם להצטייד בהגנה מספקת. אוירון-הקרב הנוכחי יתכן וימצא כבלתי יעיל ומספיק, הוא לא חוזר עדיין להיות בעל מהירות-יתר מעל למפציצים כפי שהיה פעם, דבר שהנו הכרח ראשון במעלה; וברגע זה הוא, במידה הולכת וגדלה, חסר-חימוש מספיק, דבר שהיה את כוחו העיקרי בעבריו.

ובכן, מהם אמצעי ההגנה שיש לנקוט בהם? לפני שניגש לענות על שאלה זו צריכים אני לזכור כי יהיה זה מסוכן להעביר, בלי זהירות מספקת, את לקח מלחמת-קוריאה לשדות-הפעולה אחרים. אך לקח זה ניתן לשימוש באם נפריד ממנו את הגורם המקומי. בתקופה אחרת ראינו כיצד מלחמת-ספרד עזרה באופן יעיל בתחום נסיונות הן לגרמנים והן לרוסים, וזאת הן במובן הטקטי והן במובן הטכני. אפשר לכן להסתכל על קוריאה כעל מעבדת-נסיונות רבת-ערך ומלאת-ענין.

כדי למצוא פתרון לחוסר התוצאה בקרבות שבין אוירוני-סילון קרביים לביניהם, ובין אוירוני-סילון קרביים לבין מפציצי-סילון, יהא עלינו להשתמש בעתיד הקרוב ביותר בטכניקה חדישה המתבטאת בשימוש בקליע המונהג מרחוק, בעל ראש-נפץ מחפש-מטרה.

הן השוללים והן המתלהבים מסוג זה של קליע, שמו מכשולים רבים בדרך. הראשונים — בשללם כל אפשרות מעשית לייצור קליעים אלה בזמן הקרוב. והאחרונים בטענתם כי קליעים אלה מופעלים כבר למעשה. יש לזכור כאן את הנסיון המיואש של הגרמנים שעה שהשתמשו בצורה נסיונית בסוגי "הנשק הסודי" שלהם ושעה שערבבו שימוש-נסיוני בהפעלה שיגרתית של סוגי נשק מנוסים מכבר. התוצאה המעשית היא, כי השימוש המעשי בזמן הקרוב בקליעים מונהגים, נחשב ע"י מתנגדיהם כדמיוני.

אולם דעה זו מוטעית במידה רצינית. בענין זה עובדים במכסימום הסודיות הן במדינות-הברית והן במדינות-הברית לשעבר. חושבני כי צרפת, המפגרת עתה בשטח זה, תוכל במשך השנתיים הקרובות ליצר קליע מהסוג "קרקע-אוויר" שיהא בכוחו להפיל מפציצים אויבים; זה בתנאי מוקדם כי הפיקוד הצבאי העליון יאשר את הייצור ובאם הממשלה תקציב את האשראי הנחוץ.

(*) הערת המערכת: זה עתה התחילו בארה"ב בייצור מטוס הקרב הסילוני פ. 94, "סטר-פיר", שחימושו כולל 24 רקטות בקוטר 2.75 אינץ'.

בסיסיים וגם כוח-עבודה מועט. אך לעומת זאת מצריך ייצורו מקוריות, יזמה וגישות חדשות.

המסקנות הן פשוטות. ההגנה האוירית צריכה קליעים מונהגים הניתנים לשימוש במרחק הקצר ביותר מנקודות-המגע עם האויב, כדי להנחית לו אחוז אבידות נבוה מנשוא. אין לחשוב על הקמת מסך-אש בלתי חדיר. אולם השגת 15 אחוז של אבידות ייחשב למספיק לפעולה אחת. ב-1945, בשעה שאבידות „מפקדת-המספציצים“ הבריטית עלו ל-12% נשקפה סכנה רצינית להמשך פעולותיה באויר.

מדף ספרים

ספרים חדשים בעלי-ענין לאיש-הצבא

1) WILMOT, CHESTER : THE STRUGGLE FOR EUROPE, COLLINS, LONDON 766 PP, 25 S.

תולדות מלחמת העולם השניה באירופה. פרי עטו של עתונאי אוסטרלי אשר התפרסם בשידוריו בשנות המלחמה.

הספר מנתח את המאורעות הצבאיים על רקע ההתפתחות המדינית תוך שימוש נרחב במקורות של שני הצדדים.

כולל הערכת השפעתן של ארה"ב על גורל אירופה. המחבר מרחיב את הדיבור על חילוקי-הדעות שנפלו בנמן המלחמה בשטח הצבאי בין אנגליה וארה"ב, ולפרקים מבקר קשות את ארה"ב ומנהיגיה. אף-על-פי-כן מגיע צי-וילמוט למסקנה כי ללא עזרתה לא תהיה לאירופה תקומה.

בספר רשימת מקורות מקיפה ומפתח. יופיע בקרוב בעברית בהוצאת „מערכות“.

2) MARTEL, LT.-GEN. SIR. G. : EAST VERSUS WEST, MUSEUM PRESS LONDON, 220pp, 21/6s.

3) MIDDLETON, DREW : THE DEFENCE OF WESTERN EUROPE, MULLER LONDON, 255 pp, 15s.

4) BELOT, R. de : THE STRUGGLE FOR THE MEDITERRANEAN, PRINCETON UNIVERSITY PRESS, NEW HAVEN, 4.00.

סקירת הלחמה הימית-אוירית בים התיכון בשנים 1939-45. המחבר, קצין ימי צרפתי גבוה בעל נסיון שירותי רחב. ספרו מהווה סיכום אוניקסטימי של

אם כי המפציץ בודאי יעבור בשנים הקרובות את מחיצת-הקול ישאר למרות הכל טרף בטוח לקליע מונהג מרחוק שמהירותו מגיעה בנקל למספר מך 2 (כלומר 2400 קמ"ש). באפשרות הקליע לעלות לגובה 15.000 מטר תוך קצת יותר מדקה אחת ובהגיעו קרוב למפציץ יכוון אליו ע"י ראש-הנפץ מחפש-מטרה שלו ויפוצץ לידו את מטענו של 50—100 ק"ג חומר-נפץ.

נבדוק את המניעים לשימוש בקליעים מונהגים. קודם כל אפשר יהיה לגשת לייצורם בתקופה קצרה באופן יחסי. זאת גילו האמריקאים בהודעותיהם האחרונות אודות פלוגות „ב. 61“ שלהם. פלוגות אלו תהיינה מצוידות בקליעי „מרטין ב. 61 מטדור“ קלים (ולא טיס), המיוצרים עתה בייצור-המוני בבית החרושת גלן-מרטין שבבלטימור.

שנית, כושר פעולתם של קליעים הוא כזה כי שלושה או ארבעה מהם נותנים את הבטחון המלא כמעט (90 אחוז סיכוי) להפיל את מטוס האויב. אפשר להשתמש בהם בכל תנאי מוגה-אויר — בניגוד למטוסים שעדיין אין ביניהם כזה המסוגל לפעול בכל התנאים האטמוספריים. מחירם אינו גבוה (מחיר קליע מסוג „קרקע-אויר“ יהיה בערך 2 מליון פר' צרפ' לעומת 200 מליון פר' צרפ', שהם מחירו של „פ. 86“). באשר לקשיים הלוגיסטיים הקשורים בהפעלתו (הכונה במיוחד לבעיית הניידות) הרי הגוימו בהרבה בענין זה ואפשר יהיה בהחלט להתגבר עליהם.

נתעכב רגע בבעיה זאת. קשיי ההובלה של ה-„וי-1“ או ה-„וי-2“ הגרמניים של מלחמת 1945 השאירו מספר רב של זכרונות שליליים ביחס לניידותו של נשק מסוכן זה. יש לחשוב כי התכניות הנוכחיות בדבר ציוד הלואי של קליעים מונהגים כוללות רק מכשיר רדר ודוכן-יריה קל מאוד — שיוכלו להטעינם על גבי מכונית-משא. דבר זה יתן לקליעים ולמתקניהם ניידות, אשר מבלי להגזים אפשר להעריכה ביותר מ-200 ק"מ ב-24 שעות.

כמובן, אין להשוות כושר-תנועה זה בקלות בתנועה המיוחדת לחיל-האויר. אך אין זה, לפי שעה, מתפקידו של הקליע לתפוס את מקום המטוס. תפקידו היחידי הוא להעמיד בפני שטחי-קרקע מסך הגנה יעיל, שתחת חיפוי ויכל חיל-האויר להצליח בריכוזו ובתנועותיו. מסך זה יהיה רחוק מהיציבות-המקומית האופיינית לקרמיגנו. אדרבא, הוא יהיה בעל ניידות מספקת בשמירה על יעילותו ההרסנית.

הקליעים ומתקניהם הניידים יוכלו בנקל להסתגל לתמורות שתחולנה במהלך הפעולות אשר להן עליהם לסייע.

טענתנו האחרונה: הקליע המונהג הוא נשק-מלחמה העומד בתחום האפשרות של אוצר המדינה. אב-טיפוס של מטוס עולה במאות מיליונים פרנקים, בה בשעה שהקליע המונהג, עקב ממדיו הקטנים יותר, מצריך מספר מועט של חומרי-ייצור

התמודדות-איתנים בזירה רבת-ענין לקורא הישראלי. הספר מכיל מספר ניכר של מפות ותרשימים, וכן רשימת מקורות ומפתח.

8) BOESCH, PROF. DR. H: WIRTSCHAFTS GEOGRAPHISCHER ATLAS, KUMMERLY & FREY, BERN.

י ב ש ה

1) GUDERIAN, GEN. H: PANZER LEADER. INTRODUCTION BY B. LIDDEL HART; DUTTON & CO, NEW YORK 528pp; \$7.50.

(מצוי גם בגרמנית)

2) THORNFON, LT.-COL. G.E. A HANDBOOK OF WEAPON TRAINING; GALE & POLDEN, ALDERSHOT, 322pp. 51s.

3) HOSSBACH, LT.-GEN. F: INFANTERIE IM OSTFELDZUG, 1941—42, GIEBEL & OEHLenschLAGGER, OSTERRODE, HARZ.

4) WESTPHAL, GEN. S.: THE GERMAN ARMY IN THE WEST, CASSEL & CO., LONDON, 17/6s.

תיאור הצבא הגרמני ובעיותיו במשך השנים בין שתי מלחמות העולם, ובמערב אירופה במשך תקופת 1939—45. המחבר שימש כראש המטה של פילדמרשל רומל באפריקה, קסלרינג באיטליה ושל רונדשטט בשלבים האחרונים של המלחמה במערב.

ר י א

1) OWEN, R: TEDDER, COLLINS, LONDON, 320pp., 18s.

2) CLOSTERMANN, P.: DIE GROSSE ARENA (LE GRAND CIRQUE) A. SCHERZ, BERN, S.FR. 16.95.

זכרונותיו של מתנדב צרפתי שנחשב לאחד מטייסי הקרב המעולים ביותר של בעלות-הברית במלחמת העולם השנייה. הספר מבוסס על יומנו של המחבר, וזכה לתפוצה רבה מאד בגלל חיוניותו ותאוריו של חיי טייס קרבי בפרט, ובעיות חיל-אוויר במלחמה בכלל. הספר תורגם גם לאנגלית.

ז

1) BEACH COMMANDER E.L.: SUBMARINE, HOLT & CO., NEW YORK, 301pp. \$3.50.

2) TALBOT-BOOTH, LT.-COR. E.C.: MERCHANT SHIPS Mc GRAW-HILL, NEW-YORK, 251pp., \$8.50.